

Katedra: Historie

Studijní program: Historická studia

Studijní obor: Kulturněhistorická a muzeologická studia

Časopis od Ještěda k Troskám v letech 1924–1929

The magazine Od Ještěda k Troskám in 1924–1929

Bakalářská práce: 2013–FP–KHI–160

Autor:

Jan VIRT

Podpis:

Vedoucí práce: PhDr. Milan Svoboda, PhD.

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
99	0	0	3	14	0

V Liberci dne: 22. 4. 2013

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jan Virt**
Osobní číslo: **P11000310**
Studijní program: **B7106 Historická studia**
Studijní obor: **Kulturněhistorická a muzeologická studia**
Název tématu: **Časopis Od Ještěda k Troskám v letech 1924-1929**
Zadávající katedra: **Katedra historie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl: Student analyzuje a komparuje ročníky vlastivědného periodika z let 1924 až 1929 s ohledem k autorství textu, námětové a kvalitativní úrovni příspěvků v dobovém kulturním a politickém kontextu. Snahou bude identifikace jednotlivých přispěvatelů z hlediska jejich badatelských zájmů. Zaměří se i na pozornost, věnovanou českým autorům z OJKT v sudetoněmecké regionální historické produkci (MVHJI, MVNEC). Komparuje četnost témat historických a přírodovědných; u historických četnost dle periodizačních období a množství námětů textu. K lepší orientaci v periodiku autor vypracuje rejstříky místní a jmenné.

Požadavky: znalost němčiny, orientace v regionálních dějinách (severní Čechy)

Metody: deskriptivní, analytická, komparativní

Klíčová slova: periodikum, region, regionální historie, historiografie, vlastivěda, severní Čechy, časopis, J. V. Šimák, J. Pekař

Key words: periodical, region, regional history, historiography, national history, northern Bohemia, magazine, J. V. Šimák, J. Pekař

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Prameny:

Literární archiv PNP Praha, pozůstalosti

Archiv AV ČR Praha, fond pozůstalost J. V. Šimák

Archiv Národního muzea Praha

Časopis Od Ještěda k Troskám 1924-1929

Literatura:

J. Hanzal, Josef Pekař život a dílo, Praha 2002

M. Havelka, Dějiny a smysl, Praha 2001

H. Kábová - K. Bílek (edd.), Josef Pekař a J. V. Šimák. Edice vzájemné korespondence, in: ZáČeského ráje a Podkrkonoší 20, Semily 2007, s. 113-210

Z. Kalista, Cesty historikova myšlení, Praha 2002

Z. Kárník, České země první republiky I-III, Praha 2000-2003

J. Křen, Historické proměny češství, Praha 1992

K. Kučera, Historie a historici, Praha 1992

F. Kutnar - J. Marek, Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví, Praha 1997

J. Marek, O historismu a dějepisectví, Praha 1992

J. Pekař a české dějiny 15.-18. století, Semily 1994

Regionalgeschichte in Europa, Paderborn 2000

M. Řepa, Poetika českého dějepisectví, Praha 2006

J. V. Šimák a poslání regionální historiografie vádněšní době, Semily 1996

J. Tomeš a kol., Český biografický slovník XX. století, 1-3, Praha 1999

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Milan Svoboda, Ph.D.

Katedra historie

Datum zadání bakalářské práce: **27. dubna 2012**

Termín odevzdání bakalářské práce: **26. dubna 2013**

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.

děkan

L.S.

PhDr. Jaroslav Pažout, Ph.D.

vedoucí katedry

V Liberci dne 27. dubna 2012

Čestné prohlášení

Název práce: Časopis Od Ještěda k Troskám v letech 1924–1929
Jméno a příjmení autora: Jan Virt
Osobní číslo: P11000310

Byl jsem seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 22. 4. 2013

Jan Virt

Poděkování

Děkuji PhDr. Milanu Svobodovi, PhD. za praktické rady a všechny čas, který mi věnoval při konzultování bakalářské práce.

Anotace

Cílem bakalářské práce je analýza vlastivědného periodika *Od Ještěda k Troskám* z let 1924–1929 se zřetelem k autorům, tématům i odborné úrovni jejich příspěvků. Práce se zabývá identifikací autorů z hlediska jejich badatelského zájmu. Sleduje, jakou pozornost autoři věnovali sudetoněmecké regionální historické produkci. Analyzuje četnost historických a přírodovědných článků. Součástí práce je určení, jak přispěvatelé vnímali vznik Československé republiky a vývoj českých zemí v rámci habsburské monarchie. Pro lepší orientaci je přidán autorský jmenný a místní rejstřík. Práce dává přehled o vývoji vlastivědného periodika *Od Ještěda k Troskám*.

Klíčová slova: periodikum, region, regionální historie, historiografie, vlastivěda, severní Čechy, časopis, Josef Vítězslav Šimák, Josef Pekař

Summary

Purpose of bachelor thesis is to analysis of regional journal *Od Ještěda k Troskám* from years 1924–1929 with regard to authors, topics and quality of contributions. The thesis deals with the identification of authors in terms of their research interest. The work also monitors the attention paid to the regional sudeten-german historical creation. The thesis analyzes the frequency of historical and natural scientific articles. Part of this work is to determine how the contributors saw the creation of the Czechoslovak Republic and the development of the Czech lands in the Habsburg monarchy. For better thesis orientation was added index of author names and local index. This work gives an overview on the development of the homeland magazine *Od Ještěda k Troskám*.

Key words: periodical, region, regional history, historiography, national history, northern Bohemia, magazine, Josef Vítězslav Šimák, Josef Pekař

Annotation

Das Ziel dieser Arbeit ist es, die heimatkundigen Zeitschrift *Od Ještěda k Troskám* der Jahre 1924-1929 in Bezug auf Autoren, Themen und professionellen Niveau ihrer Beiträge scherzte analysieren. Die Arbeit befasst sich mit der Identifizierung von Autoren in Bezug auf ihre Forschung Interesse. Die Arbeit überwacht auch die Aufmerksamkeit, die zur regionalen sudetten-Deutsch historischer Schöpfung bezahlt wird. Die Arbeit analysiert die Häufigkeit des historischen und naturwissenschaftlichen Artikeln. Ein Teil dieser Arbeit ist es, festzustellen, wie die Erstellung von Beiträgen der Tschechoslowakischen Republik und der Entwicklung der böhmischen Länder in der Habsburger Monarchie sah. Für Eine bessere Orientürung wurde ein Namensverzeichnis der Beitragenden und ein Ortsverzeichnis beigefügt. Die Arbeit gibt einen Überblick über die Entwicklung der heimatkundigen Zeitschrift *Od Ještěda k Troskám*.

Schlüsselwörter: Zeitschrift, Gebiet, regionale Geschichte, Geschichtsschreibung, nationale Geschichte, nördlich Bohemia

Obsah

1. Úvod.....	10
2. Metodologie historikovy práce a dějiny dějepisectví.....	12
3. Život a dílo Josefa Vítězslava Šimáka.....	17
4. Historický mýtus českého národa v 19. a na počátku 20. století.....	25
5. Poetika historiografických textů jako prostředek pro vyjádření či vysvětlení historických pojmů, souvislostí a procesů.....	32
6. Časopis Od Ještěda k Troskám v letech 1924–1929.....	39
7. Členění článků v časopisu Od Ještěda K Troskám v letech 1924 až 1929.....	42
8. Příspěvatelé časopisu Od Ještěda k Troskám v letech 1924–1929.....	44
9. Hodnocení úrovně příspěvků v časopisu Od Ještěda k Troskám v letech 1924–1929.....	81
10. Role ženy v časopisu Od Ještěda k Troskám v letech 1924–1929.....	83
11. Vnímání desátého výročí vzniku Československé republiky a vývoje českých zemí v rámci habsburské monarchie.....	84
12. Reflexe německé regionální produkce v časopisu Od Ještěda k Troskám.....	85
13. Závěr.....	86
14. Autorský jmenný rejstřík.....	87
15. Místní rejstřík.....	91
16. Seznam použitých pramenů a literatury.....	96

Seznam tabulek

Tabulka 1: Oborové členění článků v periodiku od Ještěda k Troskám v letech 1924 až 1929...	42
Tabulka 2: Dělení historických článků dle periodizačních období.....	42
Tabulka 3: Námětové členění historických článků.....	42

1. Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá vývojem regionálního periodika Od Ještěda k Troskám vydávaného v Turnově mezi lety 1924 až 1929. Cílem výzkumu se stane předně zhodnocení příspěvků z hlediska autorství, totiž zda se jedná o práci odborně vzdělaného historika nebo místního učitele či amatérského badatele zabývajícího se o vývoj Českého ráje a Podještědí. Součástí hodnocení příspěvků je také stanovení rozsahu badatelského zájmu autorů jak po stránce námětů, tak i periodizačních období. Dále půjde o určení kvality textu příspěvku v tom smyslu, jestli se jedná o odbornou práci, nebo zda jde o populárně naučné texty, jež mají u čtenáře vytvářet pouto k rodnému kraji a poskytnout mu souhrn základních faktů o daném tématu. Práce sleduje také pozornost, jež byla věnována českým autorům, respektive jejich textům v sudetoněmeckém regionálním periodiku *Mitteilungen des Vereines für Heimatkunde des Jeschken-Isergaues*, vydávaném v Liberci a zaměřeném z větší části na historii. Snahou je rovněž určit, jestli lze v produkci periodika Od Ještěda k Troskám zjistit, že se v historii regionu nacházela osobnost, jíž je věnován mimořádný zájem pro její kulturní, politické či jiné působení v rámci kraje. Zároveň také práce reflektuje, do jaké míry se v periodiku mohly uplatnit ženy a kterým tématům se věnovaly. Práce rovněž určí, kterým významným ženským osobnostem byly články přispěvatelů periodika věnovány. Námětem výzkumu bude také to, jakým způsobem autoři nahlízejí na historii českých zemí v rámci habsburské monarchie po jejím zániku a jak vnímají výročí deseti let od zrodu Československé republiky. Další otázkou, jíž se práce bude zabývat, je, jakým způsobem se v příspěvcích projeví český národní historický mýtus, jenž se utvářel v 19. století, kdy se objevila potřeba vzniku národních tradic, o něž by se opřel názorový svět národních buditelů. Tato uměle vytvořená linie historického vývoje ovlivněná romantickými ideály, ačkoli byla ve své době opřena o díla českých historiků, sloužila k položení základů legitimacy národa a přetrvávala v dílech tradicionalistů i ve 20. století navzdory tomu, že národní mýtus byl ze strany významných historiků počátku 20. století odmítán. Práce se věnuje také tomu, do jaké míry se podařilo uskutečnit představy, s nimiž časopis vznikl, tedy jak autoři naplnili ideu komplexního regionálního díla, jež by bylo pro místní obyvatele zajímavější se o rodný kraj

prostředkem k získání historických i etnografických znalostí, ale zároveň sloužilo i potřebám odborné veřejnosti.¹

Práce vychází ze studia periodika *Od Ještěda k Troskám* coby pramene. Pro srovnání periodika se sudetoněmeckou regionální historickou produkcí práce využívá časopis *Mitteilungen des Vereines für Heimatkunde des Jeschken-Isergaues*. Využila však také archivní fondy. V Literárním archivu Památníku národního písemnictví je uložen fond Josefa Vítězslava Šimáka. Fond obsahuje především korespondenci Šimákovy manželky Ludmily Šimákové. V Archivu Národního muzea je ve fondu Josefa Pekaře uložena korespondence Josefa Vítězslava Šimáka s Josefem Pekařem. Ta se však věnuje zejména odbornému výzkumu a Pekařových žádostí o poskytnutí archivních pramenů z archivů v Turnově a Mladé Boleslavi. Fond Josefa Vítězslava Šimáka v Archivu Akademie věd České republiky byl vzhledem ke generálním inventurám uzavřen. Pro popis metodologie historické vědy byla použita kniha Jaroslava Marka *O historismu a dějepisectví*, kterou doplňuje dílo Zdeňka Kalisty *Cesty historikova myšlení*. Z publikace Františka Kutnara a Jaroslava Marka *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví* vychází část druhé kapitoly o dějinách dějepisectví první poloviny 20. století. Životu a vlastivědnému dílu Josefa Vítězslava Šimáka se věnoval sborník *J. V. Šimák a poslání regionální historiografie v dnešní době* z konference v Semilech roku 1996. Sborník je však zaměřen především na region Českého ráje. Velmi podrobným zpracováním tématu Šimákovy vlastivědné činnosti je dizertační práce Hany Kábové. Při zpracovávání kapitoly o historickém mýtu českého národa práce čerpá z knihy Jiřího Raka *Bývali Čechové... České historické mýty a stereotypy*. Kapitulu doplňují také sborníky *Literární mystifikace, etnické mýty a jejich úloha při formování národního vědomí: sborník příspěvků z mezinárodní konference konané ve dnech 20. – 21. 10.* a *Traditio et cultus: Miscellanea historica bohemica: Miloslao Vlk, archiepiscopo Pragensi, ab eius collegis amicisque ad annum sexagesimum dedicata*. Tématu poetických výrazových prostředků v české historiografii se věnuje kniha Milana Řepy *Poetika českého dějepisectví*. Literatura, která není v textu práce citována, byla použita ke komparaci faktografie.

¹ ŠIMÁK, Josef Vítězslav: Co chceme, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 1, 1922, č. 1, s. 1.

2. Metodologie historikovy práce a dějiny dějepisectví

Tato kapitola popisuje metodologii historické vědy a jmenuje historiky, kteří byli významnými představiteli české historiografie konce 19. století a první poloviny 20. století. Tato generace českých historiků byla ovlivněna tezemi a metodologií Jaroslava Golla, která byla zaměřena na podrobný analytický výzkum pramenů a shromáždění faktů. K této generaci dějepisců patřil i Josef Vítězslav Šimák, jenž byl hlavním spolupracovníkem periodika *Od Ještěda k Troskám*.

V pojetí Zdeňka Kalisty je každé historiografické dílo složeno z určitého množství faktů, jejichž výpovědi dávají přehled o historické skutečnosti. Dějepisec však nemá možnost zkoumat objekt svého zájmu přímo, neboť minulá historická skutečnost již neexistuje. Je tedy odkázán především na výpovědi písemných pramenů, z nichž získává fakta. Tyto písemné záznamy však sepsali lidé, kteří danou událost buď prožili a vnímali z pohledu subjektu, nebo ji poznali prostřednictvím jiné osoby. Fakticita jejich pramene je proto pouze kusá a neucelená. V přenosu vědomí nelze dosáhnout úplnosti, neboť historik nezná celé pozadí, jež stálo za autorem pramene, a může se často jen dohadovat, které emoce, myšlenky a pohnutky nebo motivace jej vedly k tomu, že událost zaznamenal tím či oním způsobem. Prostředek, kterým autor pramene zapisuje poznatky o určité události, je pevně ukotven v kulturních a myšlenkových zvyklostech jeho epochy a historik proto musí k tomuto zdroji poznání přistupovat z pohledu autora, nikoli skrz hlediska své doby. Historik je tedy nucen rekonstruovat si okolnosti, za nichž se daný historický jev odvíjel, aby dokázal porozumět výpovědi pramene a interpretovat ji.² Tento způsob chápání přístupu k dějinám dějepisectví je ovšem založen na koncepci pocházející z historiografie první poloviny 20. století.

Metodologické postupy, jimiž historik předkládá čtenáři svůj výklad, jsou ovlivněny jeho filozofickým a ideologickým přesvědčením. Zároveň i výběr faktů obsažených v pramenech a předložených čtenáři je subjektivní, neboť historik je vždy nucen vybírat mezi fakty pro své dílo významnějšími a těmi méně významnými, a ovlivňuje náhled čtenáře na vývoj určité historické události. Historik tato fakta roztroušená ve výpovědích pramenů musí utřídit, aby z nich získal co nejvěrohodnější poznatky

² KALISTA, Zdeněk: *Cesty historikova myšlení*, 1. vyd. Praha, Garamond 2002, ISBN 80-86379-40-X, s. 107.

o určitém historickém jevu. Musí však přitom dodržovat metodologické postupy, s jejichž pomocí prameny kriticky zpracovává a interpretuje.³ Platí, že čím komplikovanější vztahy a jevy se historik snaží popsat, tím složitější systém metod musí použít; přičemž méně náročné postupy lze uplatnit pro popis individualit, zatímco v případě výzkumu myšlenkových proudů nebo hospodářských vztahů je zapotřebí metodického uvažování mnohem složitějšího. Dílo syntetizující povahy, jež podává rozsáhlý popis celé jedné epochy, bude pravděpodobně obsahovat pouze nástin použitých metod. Oproti tomu analytická studie o jedné konkrétní události či procesu bude založena na podrobném popisu použité metody práce s prameny. Tento koncept Jaroslava Marka však vychází z pojetí historiografie šedesátých let 20. století a je tedy rovněž determinován tématy, jež stála v popředí zájmu tehdejších badatelů.

Historikův vztah a pojmání současnosti ovlivňuje i jeho tendenci k výkladu minulosti. V každém historiografickém díle lze tuto souvztažnost vysledovat a poznat, nakolik se v něm odrážejí způsoby práce typické pro tvorbu určitého díla, historika nebo i celé historické školy.⁴ Ty obvykle proklamují své postoje vůči dosavadním paradigmatům kriticky a vyjadřují své metody i stanoviska včetně přístupu k základním problémům chápání dějin, jež je odlišují od dosavadní historické produkce. U většiny historických prací však na přímé vysvětlení metodologických principů nenarazíme, a proto jsme nuceni nalézat je z řetězce faktů a způsobu jejich skládání v složité celky. O historikově pojetí historie však může vypovídat také hledisko, jehož prostřednictvím fakta vykládá.

Svá životní stanoviska si historik osvojuje pomocí výchovy i vzdělání, a to již v době, kdy není schopen tento svůj hodnotový systém podrobit analýze. Proto i on nemusí vždy dosáhnout dostatečného odstupu od svých postojů a podrobit je korektuře.⁵ V historickém díle můžeme narazit na dvojí typ ideologických tezí. Jednak se mohou objevovat ty, jež se stávají popisem historikova pojetí skutečnosti, nebo mohou plnit funkci prostředníka sdělení a propagování ideologických tendencí. Historiografická produkce může proto obsahovat rovněž i svou povahou světonázorové myšlenky, jež nelze označit za výroky, které by se odvíjely od metodologického výzkumu pramenů,

³ MAREK, Jaroslav: *O historismu a dějepisectví*, 1. vyd. Praha, Academia 1992, ISBN 80-200-0284-7, s. 58.

⁴ MAREK, Jaroslav: *O historismu a dějepisectví*, 1. vyd. Praha, Academia 1992, ISBN 80-200-0284-7, s. 67.

⁵ MAREK, Jaroslav: *O historismu a dějepisectví*, 1. vyd. Praha, Academia 1992, ISBN 80-200-0284-7, s. 81.

ale zakládají se na myšlenkovém duchu historikovy současnosti. Nejvíce těchto výroků můžeme zpravidla nalézt v dílech, jež době autorova života těsně předcházejí, nebo se s ní přímo prolínají. V případě starších dějin obvykle chybí kontinuita souvislostí mezi společností dávné minulosti a současnosti. Tento vztah se však změnil ve chvíli, kdy historik v ideologickém smyslu nalézá vědomí kontinuity mezi společností své doby a společenstvími období starších.⁶

Jestliže se historik ve svém výzkumu věnuje dějinám dějepisectví, situace se stává komplikovanější. Svými postoji je zakotven ve své době a je jimi ve výkladu historie také determinován. Zabývá se však přitom díly dějepisců z minulosti. Musí se tedy orientovat jak ve světě těchto starších dějepisců, jejichž pracemi se zabývá a jejichž realita byla od té jeho odlišná, tak i v pramenech epoch, jichž se díla těchto dějepisců týkala. Obojí se do výsledků těchto starších dějepisců promítá a je patrné teprve z celku. Historik dějepisectví se tedy pohybuje ve třech časových rovinách. Z pohledu historika dějepisectví jsou historiografická díla hodnocena dle způsobu a metod, jimiž se v nich vykládá historická skutečnost.⁷

Historiografii, ve které se oproti dřívějšímu romantickému pojetí kladl největší důraz na fakticitu díla a metodické postupy při interpretaci minulosti, vyjádřily na konci 19. století v českém prostředí teze Jaroslava Golla. Ten byl zastáncem přísného analytického způsobu zpracování pramenů. Odmítal z faktů vyvozovat filozofické, duchovní či jiné závěry, jež z nich přímo nevyplývaly. Z děl českých pozitivistických historiků se vytratily výroky o jedinečnosti národních dějin a jejich smyslu či nadřazenosti koncepce nad fakty.⁸ V případě dějin dějepisectví 20. století bychom se měli zaměřit především na historiografii evropskou, neboť nelze pojmout veškerou světovou historickou produkci. Vystavovali bychom se tím nebezpečí, že se zaměříme pouze na její určitou část a uniká by nám smysl celku, neboť bychom nedokázali určit, které hodnoty se staly trvalejšími složkami vývoje. Zúžení na evropskou historiografii nám umožní rozlišit, jakým způsobem se vyvíjela hlediska, jimiž byla vykládána historická skutečnost.⁹ Avšak i česká historiografie skýtá mnohá úskalí, protože česká

⁶ MAREK, Jaroslav: *O historismu a dějepisectví*, 1. vyd. Praha, Academia 1992, ISBN 80-200-0284-7, s. 87.

⁷ MAREK, Jaroslav: *O historismu a dějepisectví*, 1. vyd. Praha, Academia 1992, ISBN 80-200-0284-7, s. 107.

⁸ MAREK, Jaroslav: *O historismu a dějepisectví*, 1. vyd. Praha, Academia 1992, ISBN 80-200-0284-7, s. 135.

⁹ MAREK, Jaroslav: *O historismu a dějepisectví*, 1. vyd. Praha, Academia 1992, ISBN 80-200-0284-7, s. 151.

kultura a umění obsahují mnoho směrů a proudů, jež se vzájemně ovlivňují a zatímco některé jsou aktuálně na svém vrcholu, jiné zanikají či se teprve utvářejí. I některé osobnosti nezůstávají svými myšlenkami spjaty pouze s jedním směrem, ale přizpůsobují se novým hlediskům a myšlení doby. To platí stejně i pro historiografii. Díla vycházející ve stejné době se řadí k různým historickým školám, jež pojmají výklad historické skutečnosti rozdílně.

První generace Gollových žáků, k níž mimo jiné patřili Václav Novotný, Rudolf Urbánek a Josef Vítězslav Šimák, se vyznačovala přesvědčením, že minulost lze popsat v její co největší úplnosti skrze poznávání a výklad rozšiřováním sumy faktografických údajů. Ve svých pracích se vyhýbali hodnotícím výrokům či filozofickému mínění. Usilovali především o průkaznost faktů, které měla být co nejméně ovlivněna subjektem dějepisce. Byli však kritizováni pro svou snahu o shromáždění co největšího množství faktů bez schopnosti rozlišit nepodstatné od důležitého. Vyčítáno jim bylo zejména to, že jejich díla často postrádala vyšší koncepci či zůstávala nedokončena. Ačkoli tito Gollovi žáci tvořili rozsáhlé monografie týkající se celých epoch, málokdy se jednalo o syntézy. Výstižnějším označením by byl souhrn dílčích analýz především politických dějin, jejichž pojítkem se staly chronologická souvislost faktů a co největší úplnost zpracovaných pramenů.¹⁰

Mezi další žáky Jaroslava Golla patřili Kamil Krofta, Josef Pekař a Josef Šusta. V jejich dílech byl kladen důraz na snahu o syntézu politických, sociálních, kulturních a hospodářských dějin. Od Gollových zásad se odlišovali snahou o překročení hranic historického poznání pomocí vlastního vnitřního vnímání a umělecky ztvárněným obrazem vědeckých výsledků. Záměrem jejich bádání byla mimo jiné také revize Palackého prací, a k tomu přistupovali i proti mínění části veřejnosti, jež se někdy těžko zbavovala zažitých stereotypů a paradigmat ve výkladu minulosti.¹¹

Zdeněk Kalista stavěl svou práci na koncepci prolínání objektivních faktů se subjektem historika. Poznání minulého se dle něj dělo na základě analýzy a kritiky pramenů pomocí historikova vlastního prožívání historie a vnitřního přesvědčení, jež tak přímo vstupovalo do procesu objevování historické skutečnosti a svým specifickým

¹⁰ MAREK, Jaroslav: *O historismu a dějepisectví*, 1. vyd. Praha, Academia 1992, ISBN 80-200-0284-7, s. 159.

¹¹ KUTNAR, František – MAREK, Jaroslav: *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*, 3. dopl. vyd. Praha, Lidové noviny 2009, ISBN 978-80-7106-402-2, s. 487.

způsobem ji spoluutvářelo. Touto metodologií se Kalista vyrovnával s krizí přísného faktografického pozitivismu.¹²

Josef Pekař svá díla opíral o historická kritéria. Fakta posuzoval podle důsledků, jež ovlivňovaly další navazující události a nepoměřoval je tedy podle systému morálních hodnot své doby, neboť si byl vědom, že jejich významy se v průběhu historického času mění. Tím došlo k rehabilitaci epoch dosud chápaných v české historiografii ryze negativně, jež v podání Palackého a dalších získaly dramatickou konstrukci. Pekař se ve výzkumu nezaměřoval na jedno konkrétní téma či dobu, ale zasáhl všechny významnější mezníky českých dějin. Do opozice proti Masarykově tezi humanity jakožto sjednocujícího principu českých dějin stavěl Pekař přesvědčení o roli historické náhody a sám spatřoval českou národní identitu v tom, že se lidé sami cítí být Čechy.¹³ Dějiny v chápání Pekaře nebyly obdobími prudkých vzepětí a pádů, ale sledem událostí tvořících epochy, z nichž každá přinášela své specifické hodnoty a nebylo lze proto některé z nich stavět nad ostatní.¹⁴ K rodnému kraji směřovala dvoudílná publikace *Kniha o Kostí*, v níž se Pekař se smyslem pro estetické literární cítění věnoval životu šlechtického panství a vesnici v Českém ráji za třicetileté války. Shrnul zde i hospodářské a sociální prostředí venkovského obyvatelstva.¹⁵

¹² KUTNAR, František – MAREK, Jaroslav: *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*, 3. dopl. vyd. Praha, Lidové noviny 2009, ISBN 978-80-7106-402-2, s. 785.

¹³ HAVELKA, Miloš: *Dějiny a smysl*, 1. vyd. Praha, Lidové noviny 2001, ISBN 80-7106-424-6, s. 110.

¹⁴ MAREK, Jaroslav: *O historismu a dějepisectví*, 1. vyd. Praha, Academia 1992, ISBN 80-200-0284-7, s. 166.

¹⁵ KUTNAR, František – MAREK, Jaroslav: *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*, 3. dopl. vyd. Praha, Lidové noviny 2009, ISBN 978-80-7106-402-2, s. 494.

3. Život a dílo Josefa Vítězslava Šimáka

Josef Vítězslav Šimák byl českým historikem a od roku 1920 profesorem historické vlastivědy na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, členem České akademie věd a umění a Královské české společnosti nauk.¹⁶ Narodil se v Turnově 15. srpna 1870. Otec Josef byl učitelem na turnovské průmyslové škole a později se stal ředitelem obecné a měšťanské školy tamtéž. Matka Marie vystudovala v Praze německý učitelský ústav a krátce působila jako učitelka na dívčí turnovské škole.¹⁷ Během docházky na turnovskou obecnou školu poznal Šimák roku 1879 svého celoživotního blízkého přítele Josefa Pekaře. Od podzimu roku 1882 nastoupil na gymnázium v Mladé Boleslavi, kde Pekař již dva roky studoval. Již v době gymnaziálních studií byl Šimák velmi citlivý na svoje studijní nedostatky. Vyhýbal se zábavám svých vrstevníků a raději se procházel po okolí, věnoval se psaní básní a studoval historii. Po složení maturity v roce 1890 zahájil studium na Karlově univerzitě v Praze. Zde v prvním ročníku navštěvoval přednášky Antonína Rezka, Josefa Emlera a Josefa Kalouska.¹⁸ Na přednášky Jaroslava Golla začal docházet od druhého ročníku studia. Po obhájení dizertační práce *Ke sporu o závěť Petra staršího z Rožmberka s nejvyšším purkrabím Zdeňkem Lvem z Rožmitálu v letech 1523–1525* získal i učitelskou způsobilost z dějepisu a zeměpisu. V letech 1897 byl pomocným učitelem, v červnu 1900 se stal učitelem na Vyšší dívčí škole v Praze. Na podzim 1904 se Šimák habilitoval prací o kronice a osobě Bartoše Písaře.¹⁹ Poté zamířil na zahraniční studia do Lipska, kde si osvojil nové způsoby metodologie německého vědeckého prostředí. Když se vrátil do Prahy, seznámil se záhy s Ludmilou, dcerou Karla Liebschera. S Liebscherovou se oženil 15. července 1907. Na Karlově univerzitě začal přednášet od listopadu 1905.²⁰ V roce 1911 byl jmenován mimořádným profesorem. Téhož roku na podzim se Šimákovým narodil syn Milan. I přesto, že byl Šimák nadále vázán prací na pražské Vyšší dívčí škole, věnoval se výzkumu,

¹⁶ TOMEŠ, Josef a kol.: *Český biografický slovník XX. století III*, 1. vyd. Olomouc, Ladislav Horáček – Paseka 1999, ISBN 80-7185-247-3, s. 262.

¹⁷ KÁBOVÁ, Hana: *Josef Vítězslav Šimák (Jeho život a dílo se zvláštním zřetelem k historické vlastivědě)*, dizertační práce, Univerzita Karlova v Praze 2011, vedoucí práce Zdeněk Beneš, s. 16.

¹⁸ KÁBOVÁ, Hana: *Josef Vítězslav Šimák (Jeho život a dílo se zvláštním zřetelem k historické vlastivědě)*, dizertační práce, Univerzita Karlova v Praze 2011, vedoucí práce Zdeněk Beneš, s. 33.

¹⁹ KÁBOVÁ, Hana: *Josef Vítězslav Šimák (Jeho život a dílo se zvláštním zřetelem k historické vlastivědě)*, dizertační práce, Univerzita Karlova v Praze 2011, vedoucí práce Zdeněk Beneš, s. 63.

²⁰ KÁBOVÁ, Hana: *Josef Vítězslav Šimák (Jeho život a dílo se zvláštním zřetelem k historické vlastivědě)*, dizertační práce, Univerzita Karlova v Praze 2011, vedoucí práce Zdeněk Beneš, s. 90.

popularizaci vědeckých poznatků a regionálnímu bádání. V roce 1908 mu vyšlo provolání, v němž vybízel ke zřízení regionálního historického časopisu, jenž by se věnoval dějinám Turnovska. V tom by mu dle jeho mínění mohli být nápomocni například farář Jan Hrdý věnující se historii Železného Brodu a Karel Buchtela, jenž by zpracovával archeologii kraje.²¹ Na Šimákův návrh byla Místopisnou komisí České akademie věd a umění započata práce na shromáždění místopisného názvosloví v českých zemích.

Po vypuknutí první světové války však nastala tíživá situace. Šimák se obával, že dívčí škola bude uzavřena a místo ní bude zřízen špitál. Univerzitní přednášky musel vykonávat na Karlově náměstí v hudebním ústavu, neboť v Klementinu byla nemocnice. Posluchačů docházelo jen několik. Na Turnovsku a Mnichovohradištsku prováděl soupis a otisky kostelních zvonů odevzdávaných v tzv. první rekvizici pro válečné účely. Stal se rovněž velkým popularizátorem vědy při veřejných přednáškách o českých dějinách, jichž se účastnily i stovky posluchačů.²² Také Šimákova rodina však prožívala těžké chvíle. Otec mu zemřel v prosinci 1914 a bratr byl odveden do armády. Sám Šimák obržel povolávací rozkaz, přestože jako středoškolský učitel měl být vojenské služby zproštěn. Nakonec se vše vysvětlilo a povolávací rozkaz byl označen za neplatný. Došlo totiž k úřednímu omylu. Šimákovo zproštění nebylo u vojska v tu dobu ještě zaznamenáno, a proto jej považovali za zběha.²³

I přes tyto okolnosti do života Šimákovy rodiny vstoupila radost. V lednu 1915 se Šimákovým narodila dcera Vratislava, pokřtěná 7. února, v den narození Šimákova otce Josefa.²⁴ Postupem válečných let si Šimák začínal zoufat. Práce a publikačních možností se nabízel málo, knihovny a archivy byly často nedostupné nebo se v nich ve večerních hodinách nesmělo svítit. Šimák nacházel rozptýlení v procházkách se svým synem a ve společnosti malé dcery.

Po vzniku Československé republiky se stala ožehavou otázkou profesur na Karlově univerzitě. Profesory českých dějin zde byli Josef Pekař a Václav Novotný, pro Šimáka se tedy buď nabízela možnost titulu profesora všeobecných dějin 19. století, nebo

²¹ KÁBOVÁ, Hana: *Josef Vítězslav Šimák (Jeho život a dílo se zvláštním zřetelem k historické vlastivědě)*, dizertační práce, Univerzita Karlova v Praze 2011, vedoucí práce Zdeněk Beneš, s. 96.

²² KÁBOVÁ, Hana: *Josef Vítězslav Šimák (Jeho život a dílo se zvláštním zřetelem k historické vlastivědě)*, dizertační práce, Univerzita Karlova v Praze 2011, vedoucí práce Zdeněk Beneš, s. 120.

²³ KÁBOVÁ, Hana: *Josef Vítězslav Šimák (Jeho život a dílo se zvláštním zřetelem k historické vlastivědě)*, dizertační práce, Univerzita Karlova v Praze 2011, vedoucí práce Zdeněk Beneš, s. 104.

²⁴ KÁBOVÁ, Hana: *Josef Vítězslav Šimák (Jeho život a dílo se zvláštním zřetelem k historické vlastivědě)*, dizertační práce, Univerzita Karlova v Praze 2011, vedoucí práce Zdeněk Beneš, s. 105.

zřízení stolice zcela nové. Nabídku profesora historické geografie Šimák odmítl s tím, že by byl nucen zanechat své dosavadní práce v českých dějinách a začít odznovu. Bylo mu proto navrženo místo profesora historické vlastivědy. Jelikož se proces vyjednání protahoval až do dubna 1921, byla mu profesura udělena se zpětnou platností od 1. října 1920.²⁵ Šimákovou zálibou a zároveň možností zlepšení finanční situace rodiny se stala jeho práce na psaní populárně naučných článků, statí a konání veřejných přednášek. Podílel se na regionálním bádání, přispíval do vznikajících vlastivědných časopisů *Od Ještěda k Troskám* či *Sborník okresu železnobrodského* a spolupracoval na pořádání a propagaci výstav turnovského muzea.²⁶ Na univerzitě Šimák přednášel dějiny raného novověku i staršího českého středověku a historické geografie, k nimž si později přibral i dějiny dějepisectví. Šimák byl velmi oblíbeným pedagogem, se svými studenty měl často blízký přátelský vztah. Někteří z nich navštěvovali jeho rodinu, Šimák jim po dokončení studia dopomáhal rovněž i se vstupem do vědeckých institucí.

Na návrh Josefa Pekaře se Šimák stal v listopadu 1924 mimořádným členem České akademie věd a umění. Archeologická komise Šimákovi zadala vytvoření soupisu památek v mnichovohradištském okrese, na němž měl spolupracovat se svým gymnaziálním profesorem Františkem Barešem. Šimák nakonec dokumentoval celý okres sám, neboť komise nebyla s Barešovou prací o Bělsku spokojena. Šimákova díla o Pojizeří *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Turnovském* z roku 1909 a *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Mnichovohradištském* z roku 1930 jsou dodnes v mnohém ceněna.²⁷ Činnost Josefa Vítězslava Šimáka sahala i do památkové péče. Od listopadu 1918 působil v komisi pro zachování památek na hradech a zámcích v turnovském okrese. Byl také jmenován konzervátorem pro historické, umělecké a lidové památky turnovského a mnichovohradištského okresu. Přestože se později chtěl pro nedostatek času z povinností vyvázat, Zdeněk Wirth jej přesvědčil, aby si funkci ponechal. Šimák s návrhem souhlasil, ale jen do doby, než se najde vhodný zástupce.²⁸ Velké pracovní

²⁵ KÁBOVÁ, Hana: *Josef Vítězslav Šimák (Jeho život a dílo se zvláštním zřetelem k historické vlastivědě)*, dizertační práce, Univerzita Karlova v Praze 2011, vedoucí práce Zdeněk Beneš, s. 140.

²⁶ KÁBOVÁ, Hana: *Josef Vítězslav Šimák (Jeho život a dílo se zvláštním zřetelem k historické vlastivědě)*, dizertační práce, Univerzita Karlova v Praze 2011, vedoucí práce Zdeněk Beneš, s. 149.

²⁷ KUTNAR, František – MAREK, Jaroslav: *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*, 3. dopl. vyd. Praha, Lidové noviny 2009, ISBN 978-80-7106-402-2, s. 628.

²⁸ KÁBOVÁ, Hana: *Josef Vítězslav Šimák (Jeho život a dílo se zvláštním zřetelem k historické vlastivědě)*, dizertační práce, Univerzita Karlova v Praze 2011, vedoucí práce Zdeněk Beneš, s. 166.

vypětí však Šimákovi ubíralo síly. V únoru 1924 jej postihl nervový otřes, jenž jej přiměl k odpočinku.

Nicméně Šimák i nadále pokračoval ve své popularizační práci. Pronášel veřejné i rozhlasové přednášky, přispíval články do Pojizerských listů či Týdnu horských okresů severočeských. Jakožto hlavní spolupracovník se podílel na vydávání vlastivědného periodika *Od Ještěda k Troskám*, do něhož přispěl desítkami článků o Turnovsku a jeho významných osobnostech. Do časopisu přispíval i edicemi pramenů a informacemi o archeologických pracích či činnosti Muzea Českého ráje v Turnově.²⁹ Na výzvu majitele hradu Houska, senátora Josefa Šimonka, vypracoval Šimák *Knihu o Housce*, jejíž struktura byla založena na konceptu Pekařovy *Knihy o Kosti*.

Když se ediční řady *České dějiny* v nakladatelství Jana Laichtera ujal Kamil Krofta po zemřelém Václavu Novotném, zavázal se Šimák k dokončení Novotného čtvrtého svazku o době vlády Přemysla Otakara II. Avšak nakonec se Šimák s Laichterem dohodl na vytvoření vlastního svazku o kolonizaci českých zemí ve středověku. Práce však šla Šimákovi pomalu a postupně se rozrůstala do příliš velkého rozsahu, jež mu Laichter často vytykal. Šimák však chtěl své dílo zpracovat precizně a odmítal jeho vydání uspěchat. Středověká kolonizace v českých zemích byla dokončena až v roce 1938 po pěti letech práce. Tato publikace představovala vyvrcholení Šimákovy dlouhodobé vlastivědné činnosti. V tomto díle popisujícím kolonizační proces za Přemysla Otakara II., Václava II. a v průběhu 14. století za vlády Lucemburků vyznačil spolu s vývojem pozemkového majetku také rozsah osídlení českého a německého obyvatelstva v českých zemích.³⁰

Za svou rozsáhlou vědeckou i popularizační práci historickou a vlastivědnou i s ohledem na nedávno vydanou *Středověkou kolonizaci v českých zemích* byl Šimák zvolen řádným členem I. třídy Královské české společnosti nauk. Zdravotní stav mu však znemožnil zúčastnit se slavnostního aktu v lednu 1939. Šimákovu zdraví se poté i nadále zhoršovalo. Události Mnichovské dohody zasáhly Šimáka velmi silně. Od té doby zůstával zamlklý a zdál se být vyčerpan prací. K Šimákovým 70. narozeninám byla v Turnově uspořádána oslava, jež započala slavnostní schůzí městského zastupitelstva na turnovské radnici, kde starosta předal jubilantovi darem *Sborník*

²⁹ KÁBOVÁ, Hana: *Josef Vítězslav Šimák (Jeho život a dílo se zvláštním zřetelem k historické vlastivědě)*, dizertační práce, Univerzita Karlova v Praze 2011, vedoucí práce Zdeněk Beneš, s. 191.

³⁰ KUTNAR, František – MAREK, Jaroslav: *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*, 3. dopl. vyd. Praha, Lidové noviny 2009, ISBN 978-80-7106-402-2, s. 629.

k sedmdesátým narozeninám profesora Dr. J. V. Šimáka. Slavnostní řeč pronesli František Roubík za Ministerstvo školství a národní osvěty a Zdeněk Wirth za Českou akademii věd a umění. Oslava pokračovala otevřením výstavy o Šimákově díle a životě v Muzeu Českého ráje. Na konci roku 1940 Šimáková manželka Ludmila prodělala mozkovou mrtvici, po níž ochrnula na polovinu těla. Šimákův zdravotní stav se prudce zhoršoval. V lednu 1941 musel být hospitalizován. Zemřel 30. ledna po operaci ve Vinohradské nemocnici. Pohřben byl 3. února na turnovském hřbitově. Manželka Ludmila po krátkodobém zlepšení svého stavu zemřela 14. října téhož roku.³¹

Josef Vítězslav Šimák byl žákem Jaroslava Golla a Antonína Rezka.³² Patřil ke skupině historiků spojených s tzv. Gollovou školou. Tito dějepisci byli vzájemně propojeni metodologií profesora Jaroslava Golla, jež kladla především důraz na pečlivé studium pramenů. Byli však rozdílní svými postoji filozofickými či politickými a také tématy, jež se stala objektem jejich zájmu. Šimák sám věnoval pozornost zejména rodnému Turnovsku a Českému ráji. Citová vazba k rodnému kraji byla počátkem jeho vědeckých aktivit. Své kořeny si uvědomoval po celý život. Jeho práce však směřovaly i k severním a východním Čechám.³³ Ve svých dílech a studiích dokázal dějiny regionu zasadit do celonárodního kontextu. V době, kdy se německá vlastivěda snažila přinášet poznatky o vyspělosti německé kultury v Čechách, jež měla v očích některých jejích německých představitelů tu českou převyšovat a dokázat její méněcennost, vstupovalo na scénu vlastivědné dílo Šimákovy. Když byl Šimák v roce 1920 navržen na profesora historické vlastivědy, uvádělo se v posudku, že je zde mimo jiné potřeba české instituce, jež by tvořila protipól vědeckých ústavů, které již německé univerzity měly.³⁴

Od počátku 20. století se začal proměňovat přístup historiků k regionálním dějinám, které se stávaly ústřední součástí národních dějin. K tomu přispíval jak stoupající zájem vysokoškolsky vzdělaných historiků, kteří postupně střídali regionální amatérské badatele, tak i přirozený rozvoj historiografie. Potřebám regionálních historiků sloužila periodika *Časopis Společnosti přátel starožitností českých*, *Časopis pro dějiny venkova* a *Český lid*. Vznikala také řada nových regionálních časopisů. Práci amatérských

³¹ KÁBOVÁ, Hana: *Josef Vítězslav Šimák (Jeho život a dílo se zvláštním zřetelem k historické vlastivědě)*, dizertační práce, Univerzita Karlova v Praze 2011, vedoucí práce Zdeněk Beneš, s. 232.

³² KUTNAR, František – MAREK, Jaroslav: *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*, 3. dopl. vyd. Praha, Lidové noviny 2009, ISBN 978-80-7106-402-2, s. 627.

³³ WOLF, Vladimír: Přínos J. V. Šimáka regionální historiografii, in: *J. V. Šimák a poslání regionální historiografie v dnešní době*, Semily, Státní okresní archiv Semily 1996, ISBN 80-901284-5-9, s. 25.

³⁴ HANZAL, Josef: Místo J. V. Šimáka v české historiografii, in: *J. V. Šimák a poslání regionální historiografie v dnešní době*, Semily, Státní okresní archiv Semily 1996, ISBN 80-901284-5-9, s. 12.

badatelů přebírali odborně vzdělání středoškolští učitelé nebo archiváři.³⁵ Hodnota a množství regionálních prací stoupaly, dlouho přehlížená historická disciplína se tak stávala plnohodnotným vědním oborem. Regionální historiografie byla zpracovávána většinou neinstitutcionálně, měla však vnitřní vztah k místu svého zájmu a tím i sociální funkci pro kulturní život regionů.³⁶

Šimák si byl dobře vědom toho, že součástí práce regionálního historika je rovněž prostřednictvím poznání minulosti i rozvíjení lásky k místu, k němuž se historikův život váže, neboť tím se upevňuje vztah veřejnosti k domovu a vlasti. Šimák již od studentských let pracoval v turnovském muzeu, podílel se také na vzniku jeho sbírkových fondů. Zde jej k zásadám místní vlastivědy vedl učitel filozofie František Čepelík.³⁷ K získání sbírkových předmětů přispíval Šimák nejen nálezy ze soukromých sbírek; část tvořily i nálezy z jeho archeologického výzkumu, jemuž se věnoval v oblasti Pojizeří. Šimák utvořil skupinu spolupracovníků, která prováděla cesty po Turnovsku s cílem nalézat archeologické lokality, na nichž následně probíhal výzkum. Při práci pro turnovské muzeum se Šimák věnoval také schraňování předmětů pro Národopisnou výstavu československou, jež se konala v Praze roku 1895. Větší část předmětů byla instalována v pojizerském statku ve výstavní dědině, ostatní exponáty se nalézaly v krajinském oddělení Národopisného paláce.³⁸ Pojizerský statek vznikl dle návrhu architekta Jana Vejrychta. Jeho předlohu tvořily lidové stavby z Příšovic a Přepěří u Turnova a rovněž Dlaskův statek v Dolánkách.³⁹ O expozici vystavené v pojizerském statku napsal Šimák článek Pojizeří na Národopisné výstavě československé, jenž byl v roce 1895 otištěn ve Světozoru.

Již Šimákovo rané dílo Příběhy města Turnova nad Jizerou z roku 1903 se vyznačovalo podrobnými znalostmi archivního materiálu a širokým zájmem o městské hospodářství, správu a řemesla.

³⁵ KUTNAR, František – MAREK, Jaroslav: *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*, 3. dopl. vyd. Praha, Lidové noviny 2009, ISBN 978-80-7106-402-2, s. 627.

³⁶ KUTNAR, František – MAREK, Jaroslav: *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*, 3. dopl. vyd. Praha, Lidové noviny 2009, ISBN 978-80-7106-402-2, s. 933.

³⁷ KÁBOVÁ, Hana: *Josef Vítězslav Šimák (Jeho život a dílo se zvláštním zřetelem k historické vlastivědě)*, dizertační práce, Univerzita Karlova v Praze 2011, vedoucí práce Zdeněk Beneš, s. 27.

³⁸ ŠTOVÍČEK, Jan: J. V. Šimák a počátky české etnografie, in: *J. V. Šimák a poslání regionální historiografie v dnešní době*, Semily, Státní okresní archiv Semily 1996, ISBN 80-901284-5-9, s. 42.

³⁹ ŠTOVÍČEK, Jan: Národopisná výstava československá a horní Pojizeří, in: *Z Českého ráje a Podkrkonoší 7*, Bystrá nad Jizerou, Státní okresní archiv Semily 1994, ISBN 80-901284-3-2, s. 76.

Šimák se ve svém dějepisckém díle neomezoval na nějaké konkrétní historické období, nýbrž zaměřoval se na dějiny regionu jako celek, aby tak vyjádřil jeho proměny v čase. Napsal mnoho odborných i popularizačních článků a statí, zato k syntézám se uchýloval spíše výjimečně. Šimákův přínos pro rozvoj regionální historiografie však neleží jen v jeho dějepisckém díle. Velmi dobře si uvědomoval špatnou situaci v přístupu k pramenům. Mnohé pramenné edice nebyly v jeho době dokončeny. Požadoval zkvalitnění zpracování fondů v archivech a knihovnách. Sám se na zakládání nových muzeí a archivů aktivně podílel. Zakládal a redigoval také vlastivědné periodikum *Od Ještěda k Troskám*, jež mělo sloužit potřebám regionálních badatelů z celých severních Čech. O jeho snaze vtisknout tomuto periodiku vyšší úroveň svědčí Šimákův projev v Bakově na konferenci učitelů z Mnichovohradištska a Bělska v roce 1924, kde poukázal na možnosti místních pedagogů v rámci vlastivědné práce a kde je jim potřeba pomoci odborníků.⁴⁰ V letech 1897 až 1906 byl redaktorem ústředního časopisu české vlastivědy *Časopis Společnosti přátel starožitností českých* a zanechal tak v jeho dalším vývoji významnou stopu.⁴¹ Za prvočinitele vlastivědného regionálního bádání považoval vědeckou instituci, jež poskytovala badatelům přístup k historickým, uměleckým, etnografickým a jiným sbírkám, umožňovala jim studium písemných pramenů v archivu či knihovně a dávala prostor k publikačním aktivitám.⁴²

Metodologii vlastivědné práce Šimák shrnul v roce 1929 ve statí *O stavu a úkolech české vlastivědy*, jež se zabývala vymezením samotné vlastivědy a jejími zákonitostmi. Úlohu regionálního historika spatřoval ve vystižení geografické jednotky, kterou je potřeba popsat nejen z hlediska historie, ale také hmotné i duchovní kultury a návaznosti vývoje tohoto regionu vůči celku. V Šimákově pojetí měla vlastivěda nacházet kořeny a vlivy, jež působily na osobitý ráz určitého území, a rozlišit, do jaké míry tyto rysy vznikly v rámci regionu či zda byly přejaty odjinud a jaký je jejich podíl na celku.⁴³ Navazujícím dílem se stal v roce 1940 *Program a práce vlastivědného*

⁴⁰ KÁBOVÁ, Hana: *Josef Vítězslav Šimák (Jeho život a dílo se zvláštním zřetelem k historické vlastivědě)*, dizertační práce, Univerzita Karlova v Praze 2011, vedoucí práce Zdeněk Beneš, s. 262.

⁴¹ JIROUŠEK, Bohumil: Region jako východisko vědecké i popularizační tvorby Josefa Vítězslava Šimáka a Josefa Klika, in: *J. V. Šimák a poslání regionální historiografie v dnešní době*, Semily, Státní okresní archiv Semily 1996, ISBN 80-901284-5-9, s. 33.

⁴² KÁBOVÁ, Hana: *Josef Vítězslav Šimák (Jeho život a dílo se zvláštním zřetelem k historické vlastivědě)*, dizertační práce, Univerzita Karlova v Praze 2011, vedoucí práce Zdeněk Beneš, s. 271.

⁴³ ŠIMÁK, Josef Vítězslav: O stavu a úkolech české vlastivědy, in: *Časopis Společnosti přátel starožitností českých*, roč. 37, 1929, s. 1.

pracovníka v okrese. Bibliografii Šimákových odborných prací zveřejnila historička Marie Ludmila Černá ve sborníku k jubileu jeho 70. narozenin.⁴⁴

⁴⁴ ČERNÁ, Marie Ludmila: Bibliografický přehled prací Dr. J. V. Šimáka z let 1892–1940, in: *Turnov svému rodáku a čestnému občanu. Sborník k sedmdesátým narozeninám univerzitního profesora J. V. Šimáka*, Turnov, 1940, s. 59–100.

4. Historický mýtus českého národa v 19. a na počátku 20. století

V této kapitole si představíme český národní mýtus vytvořený historiografií 19. století. Součástí práce bude stanovit, jakým způsobem se v pracích přispěvatelů vlastivědného periodika *Od Ještěda k Troskám* projevil historický mýtus českého národa, totiž zda se stereotypní výklady českých dějin mohly stát hlediskem, jehož prostřednictvím tito autoři nahlíželi na vývoj historie Českého ráje a Podještědí.

Historický mýtus a stereotypní výklad dějin českých zemí se utvářely především v polovině 19. století, kdy se projevovala snaha o překonání kulturní a ekonomické nevyspělosti i neúplné sociální skladby českého národa. Historický mýtus vznikl na základě potřeby historických tradic, na nichž vyrostl myšlenkový svět českých národních buditelů. Historická tradice je vědomě vybraná a uměle vytvořená linie historického vývoje, jejíž pomocí se utváří legitimita národa.⁴⁵ Přesto nelze říci, že by historický mýtus vycházel z nevědeckého přístupu k výzkumu historie, neboť se tento tradiční výklad dějin opíral v době svého vzniku o dílo Františka Palackého řadícího se mezi významné evropské historiky 19. století. V mýtu však není předmětem výzkumu zakládací historický fakt, ale pomocí symbolů se odhaluje smysl této události.⁴⁶ Čechy nebyly jedinou zemí, kde takový proces vztahu k národním dějinám probíhal. V období utvářejících se občanských společností vznikl nový přístup k dějinám, jenž měl návaznost na éru osvícenství, ve které z historiografických děl vymizely záznamy o zázračných zásazích svatých a kladl se mnohem větší důraz na kritiku pramenů. Romantismus však zaujímal k historii emocionálnější postoj. Národní dějiny se stávaly předmětem zájmu umělců a spisovatelů. Historická beletrie se považovala za zdroj popularizace a šíření poznatků o minulosti a národního sebeuvědomování. Tímto způsobem se vnímání výjimečného charakteru národních dějin stávalo součástí vědomí příslušníků daného národa.⁴⁷

Metternichovský absolutismus se snažil národní politické požadavky potlačovat, zatímco kultura nebyla cenzurou tolik omezena. Díky tomu se v historické beletrii

⁴⁵ RAK, Jiří: *Bývali Čechové... České historické mýty a stereotypy*, 1. vyd. Jinočany, H & H Jinočany 1994, ISBN 80-85787-73-3, s. 7.

⁴⁶ PETRÁŇ, Josef: Na téma mýtu Bílé hory, in: *Traditio et cultus: Miscellanea historica bohemica: Miloslao Vlk, archiepiscopo Pragensi, ab eius collegis amicisque ad annum sexagesimum dedicata*, HLEDÍKOVÁ, Zdeňka (ed.), Praha, Karolinum 1993, ISBN 80-7066-762-1, s. 151.

⁴⁷ RAK, Jiří: *Bývali Čechové... České historické mýty a stereotypy*, 1. vyd. Jinočany, H & H Jinočany 1994, ISBN 80-85787-73-3, s. 13.

jinotajně objevovaly ty představy národních buditelů, které by jinde zaznít nemohly. Dílem, jež v sobě neslo politické požadavky české společnosti, se staly Palackého Dějiny národa českého v Čechách a v Moravě. Nejvýznamnějšími autory historické krásné literatury, v níž se uplatňoval historický mýtus českého národa, byli Alois Jirásek a Václav Beneš Třebízský. V chápání tradicionalistů se české dějiny odehrávaly v rovině prudkých vzepětí slávy českého národa a stejně tak dramatických porážek a temných věků. Období „úpadku“ mělo proto vyznívat čistě negativně bez jakýchkoli světlejších momentů a epocha „rozkvětu“ byla vyzdvihována bez poskvrny.⁴⁸ Tato podoba národního mýtu se odrážela rovněž i v chápání nacionalistickém a společenském. Jestliže Češi byli dle výkladu historického mýtu těmi mírumilovnými, Němcům byla přisouzena role krvežíznivých válečníků a dobyvatelů. Moderní česká společnost měla vyrůstat z lidových vrstev, proti nimž stála cizácká a nepřátelská šlechta.⁴⁹ Nejopěvovanějším věkem se stalo u tradicionalistů husitství. Od druhé poloviny 19. století se však vztah historické vědy k tradici a mýtu proměňoval. Historiografie pozbývala romatických ideálů a prosazovala se kritika pramenů. Novější poznatky se však v prostředí tradicionalistů příliš neprojevovaly. Za „odčinění Bílé hory“ byl poté považován vznik Československé republiky a pozemková reforma. Tento náhled se však brzy změnil. Národní mýtus byl předními historiky 20. století tvrdě odmítán i zesměšňován. Idealizované představy o husitství se v díle Josefa Pekaře proměnily a objevily se i negativní dopady tohoto období. V pobělohorském vývoji se naopak nacházely i některé světlé rysy.⁵⁰

V kruhu českých vlastenců na počátku 19. století byl svatý Václav považován za patrona českých zemí a součást katolického kultu, nikoli však za postavu, jež by se těšila nějaké zvláštní pozornosti národních buditelů. U vlastenecké společnosti se prosazovala identifikace s husitsvím a český katolicismus byl upozaděn do pozice symbolu pobělohorského úpadku a protireformace.⁵¹ Ačkoli František Palacký význam svatého Václava oceňoval, v dílech vlasteneckých beletristů a publicistů se v duchu svatováclavských legend objevoval patron českého národa v pozici asketického

⁴⁸ RAK, Jiří: *Bývali Čechové... České historické mýty a stereotypy*, 1. vyd. Jinočany, H & H Jinočany 1994, ISBN 80-85787-73-3, s. 17.

⁴⁹ RAK, Jiří: *Bývali Čechové... České historické mýty a stereotypy*, 1. vyd. Jinočany, H & H Jinočany 1994, ISBN 80-85787-73-3, s. 20.

⁵⁰ RAK, Jiří: *Bývali Čechové... České historické mýty a stereotypy*, 1. vyd. Jinočany, H & H Jinočany 1994, ISBN 80-85787-73-3, s. 32.

⁵¹ RAK, Jiří: *Bývali Čechové... České historické mýty a stereotypy*, 1. vyd. Jinočany, H & H Jinočany 1994, ISBN 80-85787-73-3, s. 39.

panovníka bez výraznějších projevů schopností udatného válečníka, jenž se podrobil římské říši. O zlomení tohoto stereotypu se pokusil historik Josef Kalousek, jenž v práci *Obrana knížete svatého Václava proti smyšlenkám a křivým úsudkům o jeho povaze* vytvořil podobu raně středověkého panovníka své doby neváhajícího chopit se meče a sňal z něj aureolu asketického života a zázračných činů.

V případě svatého Jana Nepomuckého směřovala kritika mnohem dále. Byla zpochybňována nepomucenská legenda i kanonizační bula, po vzniku Československé republiky docházelo rovněž k ničení jeho soch. Svatý Jan Nepomucký byl postaven do pozice nositele pobělohorského ponížení, jenž měl nahradit kult mistra Jana Husa. Zde bychom si mohli připomenout epigram Karla Havlíčka Borovského, podle něhož „jeden nás naučil mlčet a ten druhý platit“.⁵² Proti obrazu světce „doby temna“ se ohradil Josef Pekař v práci *Tři kapitoly z boje o svatého Jana Nepomuckého*, v níž dokázal, že nelze mluvit o kultu vnuceného katolického světce, ale naopak, že se jedná o kult světce mučedníka zemřelého pro hájení práv církve, jak Pekař doložil na výkladu dobových pramenů. Připomněl také, že právě obliba Jana Nepomuckého v lidových vrstvách přiměla nakonec Řím k uznání tohoto kultu.⁵³ Přízeň českých vlastenců však nepožíval ani kněžský stav. Kněžím byla vlastenci přisuzována role pouhých agitátorů pro národní hnutí, kteří měli svým farníkům zapůjčovat knihy a české noviny.

Starší české dějepisectví považovalo husitskou revoluci za tradici, jež v lidových vrstvách přežívala hluboko do novověku navzdory rekatolizačnímu úsilí, jež se snažilo nahradit husitství katolicismem a náboženskými poutěmi. Tradicionalisté však opomíjeli fakt, že myšlenky husitství se z povědomí v barokní době vytrácely. Katolický kult prostoupil život české společnosti a tajní nekatolíci se hlásili spíše k odkazu jednoty bratrské.⁵⁴ Novou koncepci představ o husitské revoluci přinesl František Palacký ve svých *Dějínách národu českého v Čechách a na Moravě*. V jeho pojetí byla husitská reformace úsilím o překonání okovů středověké despocie a vykročením k většímu důstojenství. Postavu Jana Žižky však nevnímal v intencích hrdiny a neporazitelného vojevůdce. Označil jej za náboženského fanatika, jenž byl pro zákon Boží rozhodnut plenit a vraždit bez smyslu pro politické jednání. V opozici vůči tomuto pohledu na

⁵² RAK, Jiří: *Bývali Čechové... České historické mýty a stereotypy*, 1. vyd. Jinočany, H & H Jinočany 1994, ISBN 80-85787-73-3, s. 41.

⁵³ MALÝ, Radomír: Heslo do slovníku, in: *Pekařovské studie*, KANTŮRKOVÁ, Eva (ed.), Praha, Academia 1995, ISBN 80-200-0546-3, s. 17.

⁵⁴ RAK, Jiří: *Bývali Čechové... České historické mýty a stereotypy*, 1. vyd. Jinočany, H & H Jinočany 1994, ISBN 80-85787-73-3, s. 51.

husitství stálo dílo Václava Vladivoje Tomka. V husitské revoluci spatřoval počátek rozvratu, zmítání náboženských skupin a úpadku královské moci, jenž neodvratně dospěl až k Bílé hoře, jež se naopak stala záchranou státu.⁵⁵ Osobnost Jana Žižky jakožto vynikajícího vojevůdce a obránce před útoky vnějšího nepřítele naopak vnesla do chaosu snahu o zachování jednoty národa. Tento předobraz postavy táborského hejtmana nakonec vstoupil také do historických románů a dramat Aloise Jiráska. Zato osobnost Jana Husa v tradicích národního mýtu nebyla příliš oceňována. Byl považován za národního mučedníka a náboženského myslitele, jehož traktáty však nikdo příliš neznal a jenž potřebám sekularizované společnosti nevyhovoval. Proti tradicionalistickému výkladu husitství se ostře postavil Josef Pekař. Odmítl myšlenku, že se v reformaci 15. století jednalo o ploché pokrokářství, naopak vyzvedával její náboženskou složku. Zdůrazňoval, že husitství bylo projevem citění a myšlení gotického středověku a připomínal, že sami husité nebyli jednotní. Oceňoval politické a vojenské schopnosti umírněných husitů.⁵⁶ Porážku radikálních přívrženců kalicha v bitvě u Lipan označil za šťastný den českých dějin.⁵⁷ Ve své čtyřdílné monografii Jan Žižka a jeho doba odsoudil Tomkovu idealizovanou koncepci osoby táborského hejtmana. Ačkoli se Pekař s Palackým v názoru na samotnou husitskou epochu zásadně rozcházel, byl mu přesto mnohem bližší Palackého Žižka než dosavadní tradiční představa nepřemoženého vojevůdce a národního hrdiny.

K negativnímu obrazu šlechty napomohl v českých zemích nástup nacionalismu, neboť čeští vlastenci se profilovali především jazykově a pouze ten, kdo používal češtinu v každodenním soukromém i veřejném styku, mohl být považován za Čecha. Česká šlechta národní hnutí podporovala a finančně přispívala vlasteneckým společnostem, jež by bez její pomoci často nemohly existovat, a podporovala charitativní akce. Vlastenci od české aristokracie očekávali, že stane v jejich čele. To se však nikdy nestalo. Někteří šlechtě vyčítali její neochotu používat veřejně český jazyk, k němuž se uchýlovala pouze ve styku se služebnictvem, nebo údajně česky nanejvýš klela. Odmítavý postoj vycházel také z historického odůvodnění. V Palackého díle pro to zazněly argumenty o demokratickém soužití Slovanů a feudalismu spojeném

⁵⁵ RAK, Jiří: *Bývali Čechové... České historické mýty a stereotypy*, 1. vyd. Jinočany, H & H Jinočany 1994, ISBN 80-85787-73-3, s. 61.

⁵⁶ MEZNÍK, Jaroslav: Josef Pekař a historické mýty, in: *Pekařovské studie*, KANTŮRKOVÁ, Eva (ed.), Praha, Academia 1995, ISBN 80-200-0546-3, s. 78.

⁵⁷ RAK, Jiří: *Bývali Čechové... České historické mýty a stereotypy*, 1. vyd. Jinočany, H & H Jinočany 1994, ISBN 80-85787-73-3, s. 65.

s Germány, čímž byla šlechta stigmatizována za cizáckou od samého svého počátku.⁵⁸ Zárukou budoucí existence českého národa se měly stát venkovské vrstvy, jež ke svému vývoji aristokracii nepotřebovaly. To však byla pouze idealizovaná představa, neboť venkovští obyvatelé se o národnostní problematiku příliš nezajímali. Další zklamání nastalo poté, co se po uzákonění všeobecného hlasovacího práva šlechta stáhla z politiky do pozadí a přestala do veřejných záležitostí zasahovat, čímž se zhroutily vlastenecké představy o podílu šlechty na utváření a vedení českého národa.⁵⁹ Vše nakonec vyvrcholilo zrušením šlechtických titulů po vzniku Československé republiky. Josef Pekař poukázal v díle *Omyly a nebezpečí pozemkové reformy*, že ve skutečnosti byla právě šlechta hlavním činitelem, jenž vedl boj za naplnění českých politických snah ve státoprávním zápase proti Vídni v letech 1865 až 1871. Byť nezpochybňoval oprávněnost nového rozdělení půdy, poukazoval na to, že největšími vykořisťovateli venkovského lidu byli lichváři a zbohatlíci, nikoliv šlechta postavená do role oběti této reformy.⁶⁰

Z děl českých vlasteneckých spisovatelů bychom mohli snadno získat dojem, že český národ byl vždy nucen čelit nebezpečí, jež mu hrozilo ze strany Němců, a musel bojovat tisíciletý sebezáchovný zápas, jenž se stal i jeho odvěkým údělem.⁶¹ Z Palackého myšlenek o stýkání a potýkání se Čechů s Němci, v nichž bylo obsaženo i mnoho pozitivních aspektů přinášejících prospěch oběma etnikům, se v ohlasu vlasteneckých děl zachoval pouze neustálý boj za zachování existence českého národa. Negativní postoj vůči Němcům však vycházel z mnohem starších tradic. Již v Kosmově kronice se nachází zmínka o odporu českého velmože Kojaty vůči snaze knížete dosadit na pražský biskupský stolec Sasa Lance. Podle znění kroniky tak řečeného Dalimila ze 14. století by měli být všichni Němci dokonce vyhnáni z Čech s uřezanými nosy.

Za symbol českého národního martyrologia byla označena bitva na Bílé hoře a události, jež ji následovaly. Z dvouhodinové šarvátky na návrší u Prahy, v níž padlo několik tisíc mužů, dorostla postupně v národním vědomí v katastrofu nedozírných následků. V románu Karla Čapka *Válka s mloky* lze narazit na komickou situaci, kdy

⁵⁸ RAK, Jiří: *Bývali Čechové... České historické mýty a stereotypy*, 1. vyd. Jinočany, H & H Jinočany 1994, ISBN 80-85787-73-3, s. 74.

⁵⁹ RAK, Jiří: *Bývali Čechové... České historické mýty a stereotypy*, 1. vyd. Jinočany, H & H Jinočany 1994, ISBN 80-85787-73-3, s. 77.

⁶⁰ MALÝ, Radomír: Heslo do slovníku, in: *Pekařovské studie*, KANTŮRKOVÁ, Eva (ed.), Praha, Academia 1995, ISBN 80-200-0546-3, s. 18.

⁶¹ RAK, Jiří: *Bývali Čechové... České historické mýty a stereotypy*, 1. vyd. Jinočany, H & H Jinočany 1994, ISBN 80-85787-73-3, s. 99.

český cestovatel na ostrovech Galapagos nalezne mloka, jenž si četbou knihy osvojil znalosti českého historického mýtu. Na otázku, zda Češi skutečně tolik úpěli, se zvědavému mlokoví dostane souhlasné odpovědi a ten poté podotkne, že to byla veliká doba a Češi musí být zajisté na svou třísetletou národní porobu velmi hrdí.⁶² Doba po Bílé hoře získala díky generacím prvních českých vlastenců stigma největšího kulturního a společenského úpadku národa. Za jeho příčinu bylo označeno zrovnoprávnění němčiny s češtinou v Obnoveném zřízení zemském a ničení nekatolické náboženské litetatury. Sama vlastenecká společnost se identifikovala s označením obrozenci či buditelé, čímž se již ze smyslu pojmu předpokládalo, že národ je třeba obrodit po dlouhé době poznamenané smrtelnou agonií. Takovým jednoznačným milníkem přerušené tradice se stala bělohorská bitva.⁶³ V myšlení českých vlastenců ztratil boj českých stavů s císařem Ferdinandem II. podtext sporu nekatolíků s katolíky, ale přetvořil se v národnostní boj Čechů s Němci. Bitva přerostla v jeden z mnoha konfliktů dvou etnik, v němž Češi podlehlí svému nepříteli, jenž jim uloupil jejich výsostná práva.⁶⁴ Tímto se stala Bílá hora mezníkem, jenž znamenal ztrátu samostatnosti českého národa. Od té doby „úpěl“ pod jhem rakouského dvora, aniž by ztratil myšlenku na obnovení vlastního státu. Úsilím české politiky 19. století proto bylo dosáhnout samostatnosti v rámci habsburské monarchie. Český národ – „ukřižovaný na Golgotě Bílé hory“ – se dle vlasteců již obrodil, povstal z mrtvých a měl tedy o státní obnovu usilovat.⁶⁵ Prvním, kdo se proti tomuto pohledu na pobělohorské období postavil, byl historik Václav Vladivoj Tomek. V jeho studii O stavovských nepokojích v zemích mocnářství rakouského za panování Rudolfa II. a Matyáše se objevila myšlenka, že vítězství Habsburků přineslo českým zemím záchranu integrity před stavovskou anarchií a rozdělením země. U rekatolizace ocenil ukončení náboženského

⁶² RAK, Jiří: *Bývali Čechové... České historické mýty a stereotypy*, 1. vyd. Jinočany, H & H Jinočany 1994, ISBN 80-85787-73-3, s. 129.

⁶³ PETRÁŇ, Josef: Na téma mýtu Bílé hory, in: *Traditio et cultus: Miscellanea historica bohemica: Miloslao Vlk, archiepiscopo Pragensi, ab eius collegis amicisque ad annum sexagesimum dedicata*, HLEDÍKOVÁ, Zdeňka (ed.), Praha, Karolinum 1993, ISBN 80-7066-762-1, s. 151.

⁶⁴ RYCHLÍK, Jan: Bitva na Bílé hoře a mýtus o třistaleté porobě (transformace mýtu v dějinném vývoji), in: *Literární mystifikace, etnické mýty a jejich úloha při formování národního vědomí: sborník příspěvků z mezinárodní konference konané ve dnech 20. – 21. 10. 2001*, Uherské Hradiště, Slováké muzeum v Uherském Hradišti 2001, ISBN 80-86185-15-X, s. 87.

⁶⁵ RYCHLÍK, Jan: Bitva na Bílé hoře a mýtus o třistaleté porobě (transformace mýtu v dějinném vývoji), in: *Literární mystifikace, etnické mýty a jejich úloha při formování národního vědomí: sborník příspěvků z mezinárodní konference konané ve dnech 20. – 21. 10. 2001*, Uherské Hradiště, Slováké muzeum v Uherském Hradišti 2001, ISBN 80-86185-15-X, s. 88.

rozpolcení země. Ve své době byl však Tomek s tímto náhledem spíše osamocen.⁶⁶ Vznik Československé republiky se stal ve smyslu bělohorského mýtu vzkříšením samostatného českého státu. Odstraněním vlády Habsburků došlo k „odčinění Bílé hory“ a v roli mstitele působil prezident T. G. Masaryk. Symboliku národního martyrologia či Golgoty nahradil smysl národního svědomí, jímž se mělo rozpoznávat historické dědictví jedince i celého společenství.⁶⁷ Smýšlení o barokní době se změnilo také s vydáním fejetonů Josefa Pekaře k 300. výročí bělohorské bitvy. Ačkoli se Pekař stále přidržoval představy o velkém národním neštěstí, odmítl nazvat epochu 17. až 18. století dobou absolutního temna. Ocenil především estetické, kulturní a duchovní hodnoty a vyzdvihl barokní vzdělanost, jež se podílela na utváření českého národa. I přesto však míní, že aristokracie, jež žila kulturně, se zajímala především o hudbu a výtvarné umění, avšak neprojevovala zájem o rozvoj česky psané literatury, jež se tak nestala módou doby.⁶⁸ Obrození barokního umění a kultury výrazně napomohly také práce Zdeňka Kalisty, jenž se na výzkum baroku celý život specializoval.⁶⁹

⁶⁶ RAK, Jiří: *Bývali Čechové... České historické mýty a stereotypy*, 1. vyd. Jinočany, H & H Jinočany 1994, ISBN 80-85787-73-3, s. 131.

⁶⁷ PETRÁŇ, Josef: Na téma mýtu Bílé hory, in: *Traditio et cultus: Miscellanea historica bohemica: Miloslao Vlk, archiepiscopo Pragensi, ab eius collegis amicisque ad annum sexagesimum dedicata*, HLEDÍKOVÁ, Zdeňka (ed.), Praha, Karolinum 1993, ISBN 80-7066-762-1, s. 160.

⁶⁸ MEZNÍK, Jaroslav: Josef Pekař a historické mýty, in: *Pekařovské studie*, KANTŮRKOVÁ, Eva (ed.), Praha, Academia 1995, ISBN 80-200-0546-3, s. 85.

⁶⁹ RAK, Jiří: *Bývali Čechové... České historické mýty a stereotypy*, 1. vyd. Jinočany, H & H Jinočany 1994, ISBN 80-85787-73-3, s. 135.

5. Poetika historiografických textů jako prostředek pro vyjádření či vysvětlení historických pojmů, souvislostí a procesů

V této kapitole si stanovíme způsoby, kterými bychom si mohli určit, jak autoři historických článků v časopise *Od Ještěda k Troskám* využívali literární výrazové prostředky, aby jimi pomohli čtenáři snadněji pochopit odborný text a směr autorových myšlenek. Naším cílem však není hodnotit literární kvality historických článků v regionálním časopise, ale popsat, jakým způsobem ten který autor používá literární výrazové prostředky k tomu, aby pomohl čtenáři pochopit historické pojmy, příčinné souvislosti nebo složité dějinné procesy. Cílem práce bude také určit, zda je autorovou snahou pouze poeticky ozvláštnit svůj text, nebo jestli se poetika podílí i na smyslu historiografického díla. Přitom není možné použít pro práci s texty jednotlivých autorů nějaké obecně platné měřítko, jímž bychom poměřovali rukopisy přispěvatelů regionálního periodika, neboť každý styl je osobitý a přizpůsoben vnitřním potřebám textu, nelze jej proto hodnotit normativně. Je také potřeba mít na paměti, že výrazové prostředky autorů jsou předznamenány jejich četbou krásné literatury, vzděláním a kulturou doby, v níž se utvářelo jejich estetické cítění.⁷⁰ Záměrem bude především podat stručný přehled o snahách autorů o využití literárních výrazových prostředků. Schopnost pracovat s poetickými výrazovými prostředky ve struktuře historiografického díla pro lepší čtenářovu orientaci v textu však můžeme předpokládat především u vysokoškolsky vzdělaných historiků, zatímco u amatérských badatelů narazíme spíše na úsilí ozvláštnit svůj článek netypickými slovními obraty.

To, zda je historie vědou, nebo jestli stojí na pomezí vědy a literatury, je otázkou již od dob antiky, která historii přisoudila její vlastní múzu. Kleió tak až do 18. století mohla v rukou držet svitek, jenž obsahoval nejen popisy historických událostí s cílem vzdělávat a umravňovat čtenáře, ale jeho součástí se stávaly i poetika a literární kvalita díla. Až s polovinou 19. století přichází snaha oddělit historii od umění a vytvořit z ní vědecký obor, pro nějž se umělecké kvality díla stávaly přítěží. Poetiku v historiografickém díle lze chápat jako synonymum slov básnictví či básnický, s jejichž pomocí se utváří výstavba literárních děl. Smyslem dějepisického textu není jen správnost faktografie a interpretace pramenů, nýbrž jeho součástí je i složka edukativní

⁷⁰ ČORNEJ, Petr: Milan Řepa: Poetika českého dějepisectví, in: *Dějiny a současnost*, roč. 28, 2006, č. 12, s. 44, ISSN 0418-5129 (recenze Řepovy monografie).

a výchovná. Básnický jazyk může být pro historika prostředkem, jímž čtenáři čtivějším a snadněji pochopitelným způsobem předkládá své myšlenky. Úkolem, jímž se poetika u historiografických děl zabývá, je tedy uchopení a uspořádání vzorů, které nám dají přehled o celku.⁷¹

Historie se od ostatních vědních oborů odlišuje tím, že předmětem jejího zkoumání je člověk jakožto kulturní bytost, jejíž jednání je potřeba nejen popsat, ale i vysvětlit. Toho však nelze docílit pouze prostředky exaktních věd. Obrazotvornost naopak historikovi umožňuje vysvětlit čtenáři příčinné souvislosti, přiblížit složité procesy nebo popsat vztah mezi jevy a pohnutkami, které provázely konání osobnosti, již věnuje pozornost. Přitom však musíme mít na paměti, že to, jakým způsobem se utvoří hranice mezi krásnou literaturou a dějepisectvím, záleží také na duchovním a intelektuálním duchu autorovy doby podílejícím se na spoluutváření smyslu historiografického textu.⁷²

Pro analýzu dějepiseckých textů nemůžeme použít pouze metody literární vědy, jež se zabývá jen beletrií. Je třeba, abychom si vypomohli také postupy, jimiž se řídí stylistika a rétorika. Předmětem zájmu rétoriky není jen správnost jazykového projevu, ale i to, jak text působí pomocí estetického účinku. Logika je pro ni zároveň stejně důležitá jako schopnost argumentovat. Rétorika dokáže určit přesvědčivost každé jednotlivé věci a pouze schopnosti samotného řečníka předurčují, zda jeho výroky budou přesvědčivé.⁷³

U beletristy se nejdříve utvoří charakter postav spolu se způsobem jejich počínání a historické události tvoří pouze kulisy, jež pomáhají autorovi zpodobnit jeho původní myšlenku. Není proto nutné, aby se přísně držel všech objektivních faktů. Čtenáři neznalému podrobností události může uniknout rozkol mezi realitou a fikcí. Přesnost popisu události pro něj není tak důležitá jako hodnověrnost psychologie literární postavy a dramatickosti příběhu, jenž vzniká z autorova vnitřního prožitku. U historika je však situace zcela opačná. Jeho práce vychází prvotně z faktů, jež nashromáždil studiem pramenů. Přesto historik musí z nepřehledného množství faktů vybírat ta, která

⁷¹ ŘEPA, Milan: *Poetika českého dějepisectví*, 1. vyd. Brno, Host 2006, ISBN 80-7294-189-5, s. 22.

⁷² KALISTA, Zdeněk: *Cesty historikova myšlení*, 1. vyd. Praha, Garamond 2002, ISBN 80-86379-40-X, s. 59.

⁷³ Aristotelés: *Rétorika. Poetika*, 2. vyd. Rétoriky, 9. vyd. Poetiky Praha, Rezek 1999, ISBN 80-86027-14-7, s. 31.

považuje za nejdůležitější, jiná zmíní jen letmo a ta nepodstatná opomine. To, která fakta se mu budou jevit důležitější než jiná, je dáno rovněž jeho subjektivismem.⁷⁴

Podstatou historika je také schopnost rozpoznat, kdy se jeho vnitřní obraz určitého historického jevu začíná rozcházet s výpověďmi pramenů. Úkolem historika je pokusit se zachytit a evokovat živoucí obraz minulosti v co nejplastičtější a nejvýraznější podobě, představit před zraky čtenáře již neexistující skutečnost, přestože její existence stále ještě nemusí být zcela skončena. Právě onen dějepiscův vnitřní prožitek, jímž se utvářejí výrazové prostředky novým a neotřelým způsobem, je pravým nástrojem historikovy práce.⁷⁵ K zachycení dobového prožitku události může dějepisec použít také mluvy pramenů, ať už je cituje v původní formě, nebo je převypráví či pouze v základních obrysech vytyčí jejich obsah. Čím více se historik odchyluje od původních archaických pojmů a vyjádření, tím více se mluva pramene mění v dějepiscovo vlastní převyprávění.⁷⁶

První skupinou takových výrazových prostředků jsou tropy. Mezi zajímavá obrazná pojmenování pro potřeby historikovy práce patří metafory. Kromě samotného estetického ozvláštnění textu mohou plnit i další funkce. Jednou z nich bývá popis skutečnosti, jež přesahuje osobnost a konání jednoho jedince. Metaforou ve spojení s určitou historickou osobou můžeme vyjádřit společenské nebo kulturní jevy její doby a zachytit myšlenkové proudy, které její jednání uvedly v samotný pohyb a spolupodílely se tím na utváření její osobnosti. S pomocí metafory tak lze přiblížit úlohu jedince v historické události. Zároveň metafora dává historikovi možnost předložit čtenáři svůj postoj k osobě či problematice, o níž dějepisec text pojednává. Metafora však slouží i k uchopení historických proměn složitých procesů a jevů, stejně tak lze jimi popsat také intenzitu těchto proměn. Revolučním dějům se mohou připisovat přívlastky „divoká bouře“ či „mohutné vlnobítí“, jež vystihují jak podstatu významného dějinného zvratu, tak i prudkost, s níž se mohl strhnout.

Druhým tropem, jenž se podílí na utváření dějepisecského textu, je metonymie. Ta pomáhá historikovi vyvarovat se zbytečných opakování stejného slova, jež nahrazuje výrazem, který s původním slovem nepojí jejich vzájemná podobnost, ale souvislost,

⁷⁴ KALISTA, Zdeněk: *Cesty historikova myšlení*, 1. vyd. Praha, Garamond 2002, ISBN 80-86379-40-X, s. 67.

⁷⁵ KALISTA, Zdeněk: *Cesty historikova myšlení*, 1. vyd. Praha, Garamond 2002, ISBN 80-86379-40-X, s. 71.

⁷⁶ JELÍNEK, Milan: O jazykovém stylu Pekařových historických prací, in: *Pekařovské studie*, KANTŮRKOVÁ, Eva (ed.), Praha, Academia 1995, ISBN 80-200-0546-3, s. 153.

k níž se obě slova vztahují. Důležitější funkcí metonymie je schopnost nahrazovat složité celky jejich částmi, což čtenáři zprostředkovává možnost snadněji se orientovat v textu a porozumět složitým procesům.⁷⁷ Historik tak může jednoduchým způsobem sdělit čtenáři, kdo je podle něj hlavním hybatelem konkrétního historického děje, nebo případně kdo stojí v jeho středu. Metonymií můžeme zastoupit určitý historický jev nebo proces tím, že jej nahradíme slovem, jež jej charakterizuje. Tímto reprezentantem obvykle bývá osoba, jejíž jméno nemusí nutně zastupovat jen myšlenkový proud nebo proces, jehož byla účastna, ale i celou historickou epochu, v níž jedinec žil. Tuto funkci může kromě konkrétní historické postavy plnit také osoba zastupující určitou sociální skupinu jako například měšťan nebo rytíř a podobně.⁷⁸ Metonymií lze také sdělit historikovu myšlenku, že za konáním určité osoby se mohly skrývat emoce nebo touhy.

Zajímavou úlohu v historikově textu mohou mít personifikace, jež dávají historikovi nástroj, jak čtenáři přiblížit složité procesy. Přisouzením lidských vlastností a schopností neživé věci získáme prostředek, jímž z tohoto neživého aktéra učiníme prostředníka, který nám tyto složité jevy vysvětlí.

Druhou skupinou výrazových prostředků jsou figury. Jejich funkce kromě estetického ozvláštnění textu spočívá v upřesnění pojmu nebo jeho rozvedení. Nejjednodušší figurou je definice, jejíž funkce spočívá v upřesnění pojmu, jenž nemusí být čtenáři zcela jasný, a mohlo by tedy dojít k jeho nesprávnému výkladu.⁷⁹

Figura dilema slouží historikovi k tomu, aby čtenáři předložil různé varianty výkladu a našel mezi nimi tu, která je podle něj správná, případně spojil tyto varianty a syntetizoval je v jeden výkladový celek.

Úlohou figury distinkce je odlišit od sebe dva pojmy, jejichž význam by se mohl zdát totožný. Historik nejdříve ve svém textu projeví rozpor mezi výrazy a poté nabídne vysvětlení, jež je od sebe dělí.

Figura antiteze se uplatňuje především u textů polemických. Autor zde předloží jednu z možných variant, kterou však následně neguje a předloží jinou, která však svým smyslem vychází z té první. Tím ji také zároveň zdůrazní.

⁷⁷ ŘEPA, Milan: *Poetika českého dějepisectví*, 1. vyd. Brno, Host 2006, ISBN 80-7294-189-5, s. 38.

⁷⁸ ŘEPA, Milan: *Poetika českého dějepisectví*, 1. vyd. Brno, Host 2006, ISBN 80-7294-189-5, s. 41.

⁷⁹ ŘEPA, Milan: *Poetika českého dějepisectví*, 1. vyd. Brno, Host 2006, ISBN 80-7294-189-5, s. 49.

Další zajímavou figurou je výčet. Ten používá řetězení skutků a událostí, jež mají potvrdit historikovo tvrzení uvedené v poslední větě odstavce. Autor tak podepře své názorové východisko a utvrdí v tomto postoji i čtenáře.

Nejdůležitější součástí historikova textu je styl. Pro naše potřeby je v tomto případě podstatné, které prostředky a jakým způsobem historik pro svůj text mohl použít. To, jaké vztahy mezi výrazovými prostředky autor zvolil, utváří podstatu textu. Tím se nám nabízí možnost interpretovat, na co je daný úsek díla zaměřen, co čtenáři předkládá či co se snaží zdůraznit. Pro analýzu stylu použijeme několik pojmů a postupů, které nám tyto skutečnosti pomohou ujasnit. Prvním takovým prostředkem je ráz. Ten určuje, jakým způsobem historik předkládá čtenáři dané téma, zda se ve výkladu odráží osobní zaujetí ovlivněné subjektivními postoji nebo jde o strohý styl, jenž pragmaticky osvětluje pojmy a popisuje historické osobnosti. Autorovo subjektivní hledisko utvářející stavbu textu bychom mohli nazvat zážitkovostí, u níž má historik příležitost vložit do textu své sympatie či naopak negativní postoj k nějaké osobnosti. Tyto své sympatie může vyvolat i u čtenáře. Součástí zážitkovosti jsou i slova přejatá z nářečí nebo slangu, která pomáhají čtenáři vcítit se do děje. Jestliže se však autor věnuje výkladu bez osobních emocionálně zabarvených dojmů, jež považuje za překážku pro správnost pochopení textu, označujeme tento styl za pojmový.⁸⁰ Druhou stylovou charakteristikou je spojitost. Ta určuje, jakým způsobem na sebe text logicky navazuje. První možností je prostá plynulost. Autor postupuje od známých faktů k novým, čímž pomáhá čtenáři ve snadné orientaci. Druhou možností je větší sevřenost textu, kdy si potřeba výkladu žádá těsnější spojení vět a větných členů v kompaktní celek. Používá se především v případě, že se historik věnuje popisu nějakých obecně platných zákonitostí. Zhuštění textu se používá také v případě, že autor mu chce dát ráz dramatickosti. Dílo potom na čtenáře může zapůsobit dynamicky. To se však děje na úkor množství předložených faktů, neboť v takovém případě není možné čtenáře zahltit výraznějšími detaily. Až příliš zhuštěný text může čtenáři naopak činit problémy, neboť se do krátkého úseku díla musí vejít mnoho událostí nebo popisů. Takový styl si vyžaduje schopnost vyjádření podstaty tématu. Historik proto musí zvolit stručné výrazové prostředky. Rozvolněnější a plynulejší text nabízí více prostoru pro výklad a umožňuje vystižení složitějších rysů daného problému.

⁸⁰ ŘEPA, Milan: *Poetika českého dějepisectví*, 1. vyd. Brno, Host 2006, ISBN 80-7294-189-5, s. 65.

Kromě tropů, figur a stylu, které utvářejí stavbu textu, musíme zmínit i součásti epiky, které se podílejí na smyslu a pojetí dějepisického textu. Nejdříve si představíme termín postava. Přestože se v případě pojednání o historických osobnostech historik musí spoléhat pouze na výpovědi pramenů, které mu mnohdy neposkytují příliš mnoho informací o emocích, myšlenkách nebo ambicích dané osoby, ale převažují v nich především projevy a události, jichž byla účastna, nemusí se s daným stavem nutně spokojit. Sama postava totiž dosáhne plnosti pouze tehdy, jestliže jsou její skutky konány s určitým záměrem.⁸¹ Na rozdíl od spisovatele beletrie, který vnitřní psychologii postav přizpůsobuje potřebám příběhu, je dějepisec nucen řídit se poznatky z pramenů a teprve na základě poznanych skutečností může sestavovat své domněnky.⁸² I čtenář odborné monografie má totiž přirozenou touhu poznat charakter popisovaných postav, spoluprožívat jejich životní osudy a zaujmout k nim svůj postoj.

Charakter postav můžeme popsat buď ploše, nebo plasticky.⁸³ Plochá postava bývá vyličená velmi jednoduše, k jejímu popisu někdy postačí i jeden výrazný osobnostní rys, který ji provází od začátku do konce díla. Plochá postava se nijak výrazně nemění a může proto působit poněkud strnule. Její nepopíratelnou výhodou ovšem je, že si ji čtenář lehce zapamatuje a dokáže si její konání snadno vysvětlit. Je také možné, že historik tuto metodu použije pro vykreslení postavy, která má v jeho díle epizodickou, avšak pro vývoj děje významnou roli a plochost popisu poté tento její skutek zvýrazní.

Opakem je potom postava plastická. Její charakter již nemusí být zdaleka tak jednoznačný, prochází určitým vývojem a některé své aspekty neprojevuje nutně od počátku dějepisického díla. K vykreslení postavy mohou historikovi posloužit jak konkrétní situace a události, tak i přímý popis pomocí přívlastků a doplňků. Postavu lze vystihnout také nepřímo kulturním prostředím dané doby, v níž žila. Aby však historik dokázal čtenáři danou osobu takto představit, potřebuje k tomu dostatek pramenů, které by mu to umožnily.

Pro historika je také nezbytná schopnost pojetí času. Ten se v dějepisickém díle může odvíjet několika způsoby. Prvním takovým postupem je, že čas stojí, ale historikův text pokračuje. To dává možnost vylíčit podrobnosti a detaily. Tím dokáže přiblížit atmosféru doby a příběh zdramatizovat vtažením čtenáře do děje. Především

⁸¹ Aristotelés: *Rétorika. Poetika*, 2. vyd. Rétoriky, 9. vyd. Poetiky Praha, Rezek 1999, ISBN 80-86027-14-7, s. 361.

⁸² ŘEPA, Milan: *Poetika českého dějepisectví*, 1. vyd. Brno, Host 2006, ISBN 80-7294-189-5, s. 154.

⁸³ FORSTER, Edward Morgan: *Aspekty románu*, 1. vyd. Bratislava, Tatran 1971, s. 69.

pro syntetizující díla je vhodný druhý postup, kdy historik ve svém výkladu určitý dějový úsek vynechá nebo jej popíše jen zkratkovitě.

V případě historického vyprávění čtenář pozoruje dějinný proces v chronologickém sledu, jenž vytváří dojem, že se v díle přiměřeně odráží dynamika historického času.⁸⁴

Dalším způsobem je retrospektivní nahlédnutí do minulých dějů, které zdánlivě nemají s historickým výkladem nic společného. Dějepisec takový způsob použije například v případě, že se pokouší vysvětlit příčiny nějakého problému a vyvodit z nich závěr.

K čtenářově lepší orientaci v textu slouží historikovi metoda, kdy na začátku díla nebo kapitoly krátce představí určitý úsek dějin a poté se k němu během výkladu dopracuje popisem událostí, které mu předcházely.

Pro poetiku historikova díla je také podstatné to, z jakého úhlu pohledu se na danou problematiku nahlíží. Vysvětlit bychom ho mohli jako hledisko, jehož prostřednictvím autor zprostředkovává čtenáři děj nebo popis.⁸⁵ V případě panoramatického pohledu historik popisuje děj z hlediska diváka sledujícího určitý problém komplexně se všemi jeho aspekty a detaily. Scénický pohled se naopak zaměřuje pouze na jednu konkrétní událost nebo scénu. U obou pohledů může historik zaujmout buď postoj nezaujatého diváka, nebo přímého účastníka události. Zatímco první způsob působí spíše uměřeně, hledisko přímého účastníka dává textu dynamiku a dramatičnost.

Je také potřeba zmínit, že historik musí mít na paměti, jak důležité jsou střídání a obměna výrazových prostředků, jimiž svůj text ozvláštňuje. Monotónní opakování několika postupů čtenáře posléze vyčerpává a zhoršuje soustředěnost na směr, kterým se text dějepisického díla ubírá. Aby tedy dějepisec udržel čtenářovu pozornost, musí volit různé metody.

⁸⁴ MAREK, Jaroslav: *O historismu a dějepisectví*, 1. vyd. Praha, Academia 1992, ISBN 80-200-0284-7, s. 96.

⁸⁵ ŘEPA, Milan: *Poetika českého dějepisectví*, 1. vyd. Brno, Host 2006, ISBN 80-7294-189-5, s. 184.

6. Časopis Od Ještěda k Troskám v letech 1924–1929

Časopis *Od Ještěda k Troskám* byl regionálním vlastivědným periodikem, jež vycházelo mezi lety 1922 až 1938 s měsíční periodicitou kromě dvou měsíců letních prázdnin. Časopis vydávaly učitelské jednoty v Turnově, Českém Dubu a Mnichově Hradišti. Pozici odpovědného redaktora zastával učitel Jan Polák, mezi další členy redakce patřili katusický učitel Josef Lukavec, učitel z Vlčetína Václav Havel, klášterský učitel Alois Šimon a učitel z Bakova nad Jizerou Jaroslav Lhoták. V pozici hlavního spolupracovníka je uváděn Josef Vítězslav Šimák, turnovský rodák a profesor historické vlastivědy na Karlově univerzitě v Praze. V programu časopisu, jenž byl deklarován při jeho vzniku v úvodu prvního čísla, se uvádělo poznávání minulosti i přítomnosti Českého ráje a Podještědí tak, aby periodikum sloužilo potřebám odborné i laické veřejnosti a stalo se základem pro utváření celostátní vlastivědy.

Vzhledem k tomu, že není k dispozici archivní fond, jenž by obsahoval prameny pro vnitřní chod redakce časopisu, můžeme se jen snažit rekonstruovat, jakým způsobem probíhal výběr článků a do jaké míry či zda vůbec v nich redakce prováděla stylistické úpravy nebo zásahy do jejich obsahu z hlediska faktografického. Rovněž identifikace autorů je složitá, neboť u některých neznáme celá jména; mnohdy je uvedena pouze iniciála jména křestního. Otázkou zůstává, jakým způsobem autoři článků v časopise *Od Ještěda k Troskám* přistupovali ke zpracování historické skutečnosti. Jestliže neměli odborné vysokoškolské vzdělání, můžeme předpokládat, že neznali metodologii historické vědy a interpretace pramenů, pokud si sami nenastudovali teoretické odborné publikace. V tom případě se však můžeme jen domnívat, že ke zpracování historie přistupovali na základě svých školních či jinak získaných znalostí, nebo jestli historickou skutečnost vykládali prostřednictvím svého historického „povědomí“ z četby historických románů či publicistiky a rovněž pomocí struktury předsudků nebo domněnek a osobního přesvědčení. Další otázkou rovněž je, zda si tito amatérští badatelé uvědomovali souvislosti mezi regionálními, celozemskými a obecnými dějinami a jejich vzájemnými vlivy. U odborně vzdělaných historiků (Josef Vítězslav Šimák, Julius Glücklich, František Zuman) však musíme předpokládat, že si v průběhu univerzitního studia či pobytů na zahraničních univerzitách osvojili znalosti

metodologie historické vědy. S tímto předpokladem je také potřeba přistupovat k jejich textům.

V časopise byly otiskovány články z oboru historie, etnografie a přírodních věd. V duchu zásad Josefa Vítězslava Šimáka o úkolech vlastivědy mělo jít o souhrn všech vědomostí týkajících se historie kraje i jeho duchovní a hmotné kultury včetně návaznosti vývoje oblasti Českého ráje na celek. Součástí zájmu regionálních badatelů bylo i publikování edic pramenů spjatých s krajem. V periodiku se v letech 1924–1929 otiskovaly také edice korespondence umělecky či jinak významných osobností pocházejících z Českého ráje a Podještědí. O snaze přispěvatelů vytvořit základní souhrn informací svědčí i pravidelné zveřejňování pramenného materiálu, jenž se týká minulosti kraje. Zpravidla se jedná o krátké zprávy charakteru kroniky či korespondence, jež reflektují jednu konkrétní událost. Obsahem časopisu byla také rubrika Různé zprávy, jež čtenářům přibližovala výsledky vlastivědného bádání v regionálních muzejních a archivních institucích, ale poskytovala jim informace i o kulturních a společenských událostech v Českém ráji. Součástí periodika je také recenzní rubrika o odborné literatuře a vlastivědných sbornících týkajících se severních Čech a Českého ráje. Třetí ročník časopisu byl rozdělen na dvě části. První obsahovala pět čísel od září 1924 do ledna 1925. Druhá část v sobě zahrnovala pět čísel od února do června 1925. Každá z obou částí měla své vlastní stránkování. Při citování příspěvků ze třetího ročníku periodika je proto potřeba také uvést, o kterou z těchto dvou částí se jedná. Periodikum zaniklo v roce 1938. První pokus o jeho obnovu proběhl po druhé světové válce, kdy časopis v letech 1947–1948 vycházel jako příloha Stráže Severu. Po únoru 1948 však opět zanikl. Podruhé byl časopis obrozen v roce 1994 a vychází dodnes.

V severních Čechách vznikly na začátku dvacátých let 20. století i další vlastivědné časopisy. Prvním z nich bylo v roce 1920 Lomnicko nad Popelkou, k roku 1923 se datuje zrod Sborníku okresu železnobrodského a v roce 1926 vzniká Boleslavan. Historii a přírodním vědám severních Čech a Lužických hor byl od roku 1930 zasvěcen vlastivědný časopis Bezděz. V Liberci vycházelo mimo jiné od roku 1907 německé vlastivědné periodikum *Mitteilungen des Vereines für Heimatkunde des Jeschken-Isergaues*.

Největší podíl příspěvků v periodiku Od Ještěda k Troskám patřil v letech 1924 až 1929 historickým článkům, jež tvořily zhruba 85% z celkového počtu. Méně zastoupená byla etnografie, jejíž podíl čítal přibližně 8%. Příspěvky věnované přírodním vědám představovaly necelých 6% z celkového počtu článků. Otištěny byly i texty poetické či lingvistické, objevila se zde např. lyrická báseň spisovatele a básníka Bohdana Kaminského pocházejícího z Husy u Sychrova. Otištěn zde byl rovněž jazykovědný rozbor názvu obce Ktová.

U historických článků byla z periodizačních období věnována největší pozornost dějinám 19. a počátku 20. století a také dějinám raného novověku, nejmenšímu zájmu se naopak těšily středověké dějiny. Příspěvky ke středověké historii se objevovaly zpravidla u autorů, jimž odborné vzdělání poskytlo znalosti latinského jazyka. Z hlediska obsahových námětů se vedle dějin regionu autoři nejvíce zaměřovali na biogramy místních osobností a hospodářské dějiny. Biogramy významných regionálních osob mohly dávat čtenářům periodika možnosti osvojit si znalosti o kulturních a společenských nebo politických snahách minulých generací a prostřednictvím tohoto vědomí se snadněji identifikovat se svým rodným krajem.

7. Členění článků v časopisu Od Ještěda K Troskám v letech 1924 až 1929

Tabulka 1: Oborové členění článků v periodiku od Ještěda k Troskám v letech 1924 až 1929

Obor	Počet článků	Procentuální podíl oboru
Historie	141	84,43%
Etnografie	14	8,38%
Přírodní vědy	10	5,98%
Jazykověda	1	0,59%
Literatura	1	0,59%
Celkem	167	100,00%

Tabulka 2: Dělení historických článků dle periodizačních období

Periodizační období	Počet článků	Procentuální podíl článků, v nichž se objevuje dané periodizační období
Dějiny pravěku	2	1,41%
Dějiny antiky	1	0,71%
Dějiny středověku	9	6,38%
Dějiny novověku	47	33,33%
Dějiny 19. století	86	60,99%
Dějiny 20. století	39	27,65%

Tabulka 3: Námetové členění historických článků

Námět	Počet článků	Procentuální podíl článků, v nichž se objevuje daný obsahový námět
Biogram	22	15,60%
Regionální dějiny	22	15,60%
Hospodářské dějiny	19	13,47%
Edice pramenů	19	13,47%

Dějiny vojenství	10	7,09%
Sociální dějiny	10	7,09%
Dějiny kultury	10	7,09%
Dějiny školství	6	4,25%
Dějiny řemesel	6	4,25%
Církevní dějiny	6	4,25%
Dějiny správy	4	2,83%
Nekrolog	4	2,83%
Dějiny architektury	3	2,12%
Dějiny umění	3	2,12%
Právní dějiny	2	1,41%
Archeologie	2	1,41%
Dějiny muzejnictví	2	1,41%
Dějiny sklářství	2	1,41%
Jubileum	2	1,41%
Politické dějiny	2	1,41%
Genealogie	1	0,70%
Dějiny hornictví	1	0,70%
Dějiny každodennosti	1	0,70%
Dějiny dopravy	1	0,70%
Dějiny lékařství	1	0,70%
Dějiny české literatury	1	0,70%
Historická klimatologie	1	0,70%
Dějiny šlechty	1	0,70%
Kampanologie	1	0,70%
Dějiny knihy	1	0,70%
Historiografie	1	0,70%
Jazykověda	1	0,70%

8. Příspěvatelé časopisu Od Ještěda k Troskám v letech 1924–1929

Badatelský zájem Rudolfa Adama se týkal především dějin kultury a umění v 19. až 20. století. V periodiku *Od Ještěda k Troskám* byl otištěn jeho článek k 70. narozeninám spisovatele a básníka Bohdana Kaminského. Rudolf Adam zde krátce představil dětství a studentská léta mladého beletristy, uveřejnil tu však rovněž i přehled Kaminského literárního díla. Připomněl jeho práci na překladech divadelních her Moliérových. Celý článek vyznívá jako oslava mladého básnického ducha, jenž i přes nelehkou životní situaci, kdy pracoval v otcově řezbářské dílně, usiloval stát se velkým spisovatelem. „*Tak mezi denní prací v dílně – v zimě, v létě se tehdy pracovalo s jednohodinovou přestávkou polední od šesté hodiny ráno do sedmé hodiny večer – a mezi dalším horlivým čtením po práci večer až začasťe hluboko do noci, nadešel osudový okamžik, kdy v mladém básnickém adeptu, který byl již tehdy vyučeným řezbářem, po dlouhých vnitřních bojích a zápasech, odehrálo se rozhodnutí mezi zájmy hmotného životního zajištění a neznámým, nejistým osudem ... Rád vzpomíná v básních i próze na místa, jež mu byla tak milá a umísťuje sem děj povídek, románů i veršů. Zná tu každou chaloupku, statek i panské sídlo, cesty, lesy, kopce i stráně, bystře pozoruje lid, jeho zvyky, způsoby, práci, zábavu, humor i smutek, vše patří jemu!*“⁸⁶ Příspěvek tak má spíše populárně naučný charakter, v němž se čtenáři předkládá souhrn základních faktů o životě tohoto spisovatele. Záměrem Rudolfa Adama, jak lze usuzovat z použitého literárního stylu jeho příspěvku, je tedy více než úmysl podat ucelený výklad o životě této osobnosti patrna snaha o vytvoření citového pouta čtenáře k významnému rodákovi a umělci. Rovněž v případě příspěvku o sychrovské zámecké zahradě se jedná o popularizační práci. Zkratkovitě zde autor popisuje vznik a vývoj zámeckého parku v 19. století. Článek je tak především jakýmsi vyprávěním o zajímavostech v historii vývoje parku, oblibě knížete Rohana v pěstování rostlin a „jeho radosti z práce v zahradě, kde rád vypomáhal zahradníkům a naslouchal klepům venkovanů o své osobě, jež poté vyprávěl v kruhu svých přátel“.⁸⁷ Naopak stať o umělecké dílně rodiny Bušků pocházejících ze Sychrovska je dílem fundovanějším. Práce je faktograficky poměrně bohatá a neobsahuje idealizované výrazové prostředky. Autor zde čerpá například i z paměti Dominika Buška, jenž byl synem a pokračovatelem v díle svého otce řezbáře Petra

⁸⁶ ADAM, Rudolf: Bohdan Kaminský, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1929, č. 7–10, s. 163–168.

⁸⁷ ADAM, Rudolf: Sychrovská zahrada, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 5, 1927, č. 7–8, s. 201–206.

Buška pracujícího pro knížete Kamila Rohana. Studie podává obraz života a díla této umělecké rodiny v 19. a na počátku 20. století.⁸⁸

Miloslava Adamová přispěla do časopisu jedním biografickým článkem o životě přírodovědce Josefa Dědečka v druhé polovině 19. století. Ačkoli je to dílo menšího rozsahu, jedná se o odbornou práci, v níž autorka cituje archivní prameny a odbornou literaturu. Text je zejména faktografický bez idealizujících aspektů. Autorka zde uveřejňuje rovněž bibliografii Dědečkových literárních a vědeckých prací.⁸⁹

Gustav Baumheier se zabýval dějinami školy ve Žďáru a také geologií a botanikou. Prvním Baumheierovým příspěvkem je pojednání o hrancích v okolí Bělé pod Bezdězem. Za hranec se považuje valoun, který byl působením písku hnaného větrem obroušen na jedné či více hranách.⁹⁰ Ve svém dalším příspěvku Baumheier podal výklad o flóře v Příhrazských skalách.⁹¹ Gustavu Baumheierovi byl v periodiku otištěn také krátký příspěvek o vzniku a historii školy ve Žďáru v 19. a na počátku 20. století. Jde o článek populárně naučného charakteru, poznatky v něm jsou však velmi kusé a neucelené. Autor přinesl především jakési populární čtení, v němž se čtenář dozví více o potížích s prostorami pro výuku, pro niž místní obyvatelé raději opravili obecní pastoušku, než aby vyslyšeli volání úřadů po povinnosti Žďárských zřídit jí vhodnou budovu.⁹²

Dějinám kultury a folkloristice bylo věnováno pojednání Jaroslava Bláhy Pořekadla, průpovědi, pověry z Bělska. Kromě známých lidových pořekadel a pranostik „únor bílý, pole sílí“ se zde objevují i pověry, jak by měl hospodář zacházet o svátcích Filipojakubské noci či Božího hodů, jež mohou mít „magickou“ moc, aby se zamezilo vstupu čarodějnic do chléva, aby se příští rok rodily jalovičky a podobně.⁹³ Je možné, že se k sepsání těchto lidových pověr přistoupilo i proto, že tehdejší obyvatelé Českého ráje nerozuměli smyslu magických rituálů, jež jim byly vzdálené, a povědomí o nich se již udržovalo spíše mezi generacemi starších pamětníků.

Z. Božíles přispěl do periodika výtahem novinového článku o cestě Františky Burjánkové-Staňkové do Čech za první světové války. Tato Češka žijící v Chicagu

⁸⁸ ADAM, Rudolf: Umělci Sychrovska, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 3, 1924, č. 4–5, s. 79–84.

⁸⁹ ADAMOVÁ, Miloslava: Josef Dědeček, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 4, 1926, č. 6–7, s. 147.

⁹⁰ BAUMHEIER, Gustav: Bělské hrance, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 6, 1927, č. 1, s. 21–22.

⁹¹ BAUMHEIER, Gustav: Květena příhrazských skal a okolí, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 5, 1927, č. 3–5, s. 114–117.

⁹² BAUMHEIER, Gustav: Z historie žďárské školy, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 4, 1926, č. 10, s. 232.

⁹³ BLÁHA, Jaroslav: Pořekadla, průpovědi, pověry z Bělska, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 4, 1925, č. 1, s. 24–27.

v USA měla za úkol odcestovat do Velké Británie, aby převzala od T. G. Masaryka informace pro českou Maffii. Populární až „dobrodružnou“ formou špionážní reportáže Božíles přiblížil průběh cesty Františky Burjánkové-Staňkové do Anglie a poté na území ústředních mocností, v níž zdůrazňoval zejména potíže s podezřením ze špionáže ze strany úřadů válčících států a sledování této Čechoameričanky tajnou policií. Faktograficky práce příliš bohatá není.⁹⁴

Jediný článek Františka Bureše se zabýval sociálními dějinami českodubského dělnictva na počátku 20. století. Bureš zde připomíná situaci dělnictva organizovaného ve složkách československé sociálnědemokratické strany a kulturní i vzdělávací aktivity spolku Jednota pracujících lidu. Zároveň však upozorňuje na tíživou sociální situaci místních obyvatel. Článek tak podává čtenáři populární formou základní souhrn faktů o vývoji dělnického hnutí na Českodubsku a přibližuje činnost jeho spolkových organizací.⁹⁵

Příspěvky Anežky Čermákové-Slukové se věnovaly dějinám kultury a uměleckým osobnostem 19. století. V periodiku *Od Ještěda k Troskám* uveřejnila korespondenci dvou českých spisovatelek – Elišky Krásnohorské a Karolíny Světlé. V dopisech těchto dvou literárních osobností Čermáková-Sluková přinesla svědectví o žádosti Elišky Krásnohorské k povolení sepsat libreto pro Smetanovu operu *Hubička* dle povídky Karolíny Světlé.⁹⁶ Přispěla rovněž edicí dopisů těchto dvou spisovatelek z doby pobytu Krásnohorské v Sedmihorkách.⁹⁷ Publikovala zde také korespondenci s Josefem Mužákem, bratrem manžela Karolíny Světlé.⁹⁸ Přinesla rovněž pojednání o nářečních zvláštностech z Podještědí, jež získala ze zápisků Karolíny Světlé.⁹⁹ Patrně se mohlo jednat o nějaké deníkové záznamy či poznámky, jež Světlá používala pro svou literární tvorbu.

Marie Ludmila Černá společně s profesorem Josefem Vítězslavem Šimákem otiskli odborně komentovanou edici cestopisu Františka Marka, turnovského obchodníka

⁹⁴ BOŽÍLES, Z.: Masarykův posel, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1928, č. 2–4, s. 78–82.

⁹⁵ BUREŠ, František: Sociálně demokratické dělnictvo na Českodubsku, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 8, 1928, č. 2–4, s. 71–72.

⁹⁶ ČERMÁKOVÁ-SLUKOVÁ, Anežka: Dva dopisy Elišky Krásnohorské Karolíně Světlé „o Hubičce“, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 3, 1925, část 2, č. 1, s. 20–21.

⁹⁷ ČERMÁKOVÁ-SLUKOVÁ, Anežka: Dopisy Elišky Krásnohorské Karolíně Světlé z doby pobytu Krásnohorské v Sedmihorkách, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 6, 1927, č. 1, s. 22–24.

⁹⁸ ČERMÁKOVÁ-SLUKOVÁ, Anežka: Dopisy Josefa Mužáka Karolíně Světlé a Petru Mužákoví, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 3, 1925, část 2, č. 2, s. 41–46.

⁹⁹ ČERMÁKOVÁ-SLUKOVÁ, Anežka: Ještědské nářečné zvláštnosti, prupovídky a obyčeje (Ze zápisků Karolíny Světlé), in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 5, 1927, č. 3–5, s. 93–96.

žijícího v 19. století. František Marek cestoval v roce 1827 z Čech přes německé země do Skandinávie, aby zde prodával řezané sklo z Turnovska. V edici nechybějí vysvětlivky a komentáře pro pochopení textu.¹⁰⁰

Václav Černý publikoval v periodiku jeden krátký článek o průběhu divadelního představení a kulturního večera v Turnově 30. srpna 1843, jež bylo uspořádáno k počtě svobodného pána Jana Lexy z Ehrentalu, pána na Hrubé Skále, jenž se slavnosti rovněž zúčastnil. Přestože se příspěvek nese spíše v duchu populárně naučného textu, je faktograficky poměrně bohatý. Zmiňuje se i o některých osobnostech, jež byly také přítomny. Kromě Františka Ladislava Čelakovského uvádí i Jana Arnošta Smoléra, významného buditele Lužických Srbů, u nějž cituje jeho vzpomínky na tuto událost, která Smolérovi utkvěla v paměti jakožto ukázka českého vlastenectví.¹⁰¹

Blažena Černovická pojednala v periodiku o lidovém léčitelství. Z rodných Soběslavic jí byl darován hromový klín, který rodina Chaloupeckých používala jako rituální léčivý prostředek. V případě, že se u někoho vyskytlo kožní onemocnění, přitiskl se na nemocné místo hromový klín a pronesla se třikrát za sebou slova „Zažehnávám tě (lišěji, boule apod.) ve jménu Boha Otce, Boha Syna a Boha Ducha svatého“. Černovické byl pravěký sekeromlat věnován rodinou Chaloupeckých jako památka na dřívější lidové zvyky.¹⁰² Černovická publikovala v časopise také článek o spisovatelce a herečce Abigail Horákové. Černovická zde vzpomíná na život umělkyně, jež byla příbuznou jejího manžela. Nejedná se o odborný či popularizační článek, nýbrž o osobní vzpomínky, z nichž je patrný přátelský vztah autorky s Abigail Horákovou. „*Pak dočetla jsem se o neštěstí, jež stihlo ji a jejího chotě ztrátou jediného dítěte... Navštívila mne po svém příjezdu; byla u mne celkem třikrát. Při první návštěvě jsme se rozplakaly... A tak vzpomínaly jsme příbuzných a známých, živých i mrtvých, událostí veselých i smutných.*“¹⁰³ Faktografická hodnota příspěvku o osobnosti Abigail Horákové tedy není příliš velká, prostřednictvím idealizovaných a nesouvislých vzpomínek se čtenář dozvídá především o osobních zážitcích autorky s její nedávno zemřelou příbuznou.

¹⁰⁰ ČERNÁ, Marie Ludmila – ŠIMÁK, Josef Vítězslav: *Cestopis a listy Františka Marka*, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 6, 1927, č. 1, s. 4–12.

¹⁰¹ ČERNÝ, Václav: K dějinám turnovského divadla, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1929, č. 6, s. 139.

¹⁰² ČERNOVICKÁ, Blažena: Hromový klín, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 5, 1927, č. 7–8, s. 206–207.

¹⁰³ ČERNOVICKÁ, Blažena: Ze vzpomínek na Abigail Horákovou, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 6, 1927, č. 2–4, s. 66.

Václav Dědina se zabýval geologií v Pojizeří a na Mnichovohradištsku. Ve svém prvním příspěvku popsal okolnosti sesuvu půdy pod vrchem Mužským u Mnichova Hradiště. Pod pískovci na Mužském jsou v podloží slíny, které propouštějí málo vody. Ta proto steče pod Mužský, kde napájí přirozené vodní prameny. Tím dochází k vyplavování půdy do nižších poloh.¹⁰⁴ Dědina publikoval v periodiku také studii o geologickém vývoji Pojizeří od prvohor do třetihor.¹⁰⁵

Karel Drbohlav se věnoval biogramu Františka Bubáka, významného českého mykologa a botanika. Bubák se narodil 2. července 1866 v Rovensku pod Troskami. Po absolutoriu gymnázia vystudoval na Karlově univerzitě v Praze přírodní vědy a stal se asistentem botanického oddělení Národního muzea. Vyučoval také na středních školách a gymnáziích. Roku 1919 byl jmenován profesorem botaniky a fytopatologie a rektorem Masarykovy univerzity v Brně. V Táboře zřídil zoologickou zahradu. Karel Drbohlav na závěr krátkého medailonku připojil bibliografii všech Bubákových vědeckých prací. Příspěvek je velmi věcný, podává především důležitá fakta o Bubákově životě.¹⁰⁶

Otakar Fendrych publikoval v periodiku *Od Ještěda k Troskám* studii o geologickém původu Čertovy zdi.¹⁰⁷

L. Flanderková přispěla do časopisu článkem o činnosti odboru Ochrana matek a dětí v Českém Dubu za léta 1920–1927. Článek přináší pouze data o počtu členů a množství vybraných příspěvků a peněz vynaložených na činnost odboru. O samotných aktivitách nepodává téměř žádná fakta kromě informace o tom, ve které dny mohly tento odbor navštívit matky se svými dětmi. Příspěvek proto nelze považovat za odborný či populárně naučný, jde o pouhý souhrn statistických dat bez jakéhokoli vysvětlení nebo komentáře.¹⁰⁸

Profesor historie na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně Julius Glücklich přispěl článkem o genealogii rodiny Václava Budovce z Budova, českého aristokrata z druhé poloviny 16. a počátku 17. století, jenž byl hlavním tématem jeho celoživotního odborného výzkumu. Po Budovcově popravě na Staroměstském náměstí 21. 6. 1621 odjela jeho manželka a syn Adam s chotí do Lešna v Polsku. Adam se do

¹⁰⁴ DĚDINA, Václav: Sesutí půdy pod Mužským u Mnichova Hradiště, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 5, 1926, č. 1, s. 16–19.

¹⁰⁵ DĚDINA, Václav: Z geohistories Pojizeří, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 6, 1927, č. 1, s. 2–4.

¹⁰⁶ DRBOHLAV, Karel: PhDr. František Bubák, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 4, 1925, č. 2–3, s. 33–38.

¹⁰⁷ FENDRYCH, Otakar: Čertova zeď, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 2, 1924, č. 1, s. 9–13.

¹⁰⁸ FLANDERKOVÁ, L.: Výkaz o činnosti odboru „Ochrana matek a dětí“ v Českém Dubě za roky 1920–1927, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1928, č. 2–4, s. 73–74.

Čech vrátil v roce 1627, aby si nárokoval splacení pohledávek, jež měly být uhrazeny jeho manželce Markétě, avšak v Zaháni byl uvězněn a po dvou letech tam zemřel. Dále je zde popisován životní osud Fridricha Ludvíka, vnuka Václava Budovce, jenž po návratu do Prahy roku 1647 přijal katolické vyznání a vstoupil do císařského vojska. Fridrich Ludvík se u královské komory domáhal splacení peněžních nároků své matky, žádosti však byly zamítány, až se nakonec musel kvůli chudobě uchýlit do kláštera v Sedleci. Ani zde se však splacení nedovolal a své pohledávky přenechal klášteru. Článek je velmi věcný a faktograficky bohatý. Jedná se o odbornou práci, jež především reflektuje snahy rodiny Budovců po splacení peněžních pohledávek.¹⁰⁹

Badatelský zájem Jana Hájka se týkal hospodářských dějin a historie obcí Ratiborska a Újezdu pod Troskami v raném novověku. V pojednání Kde bylo „Ratiborsko nebo Latibořsko“ vysvětlil na základě záznamů z gruntovní knihy rychty novoveské, že oba pojmy označují tutéž obec, neboť se v nich zaměňují pouze písmena l a r.¹¹⁰ V příspěvku o kmetcím dvoře v Újezdu pod Troskami popsal Jan Hájek historii hospodářského statku po smrti jeho majitele Vavřince Samuela roku 1629. Statek odkoupil Václav Drbohlav, po něm jej získal Václav Zigmund. Autor tu podává přehled o velikosti statku, počtu a druzích přináležejících objektů a polí. Dílo je faktograficky velmi bohaté a přehledné. Je zaměřeno na podání přehledu základních poznatků o historii rodiny Václava Zigmunda na tomto kmetcím dvoře.¹¹¹ V práci Podklíčí, kde bylo, určil Hájek na základě zápisů z tereziánského a josefinského katastru polohu tohoto gruntu při břehu Jizery u Turnova. Podrobně zde podal historii gruntu v 18. a 19. století, kdy ji držel rod Jindřicha Fotra a jeho synů a později i jiné rodiny. Vylíčil zde rozsah majetku těchto rodů i podmínky pro dožití výměnkáře a vztah nového chalupníka vůči tomu „starému“, jenž přebýval na výměnku. Práce je velmi podrobná a obsahuje rovněž ilustraci z josefinského katastru, jež dává přehled o poloze gruntu.¹¹²

Václav Havel přispíval do periodika biogramy a nekrology významných regionálních osobností 19. a 20. století, zajímal se však také o dějiny vojenství v 19. století a z hospodářských dějin se zabýval privilegií Českého Dubu ve středověku a raném

¹⁰⁹ GLÜCKLICH, Julius: Osud rodiny Václava Budovce z Budova, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 4, 1926, č. 8–9, s. 203–207.

¹¹⁰ HÁJEK, Jan: Kde bylo „Ratiborsko nebo Latibořsko“, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 4, 1925, č. 1, s. 6.

¹¹¹ HÁJEK, Jan: Kmetcí dvůr v Újezdě pod Troskami, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1929, č. 6, s. 136.

¹¹² HÁJEK, Jan: Podklíčí, kde bylo, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 3, 1924, č. 1, s. 28.

novověku. Byl mu zde otištěn i článek o historických událostech, jež se promítly do povídky Karolíny Světlé „Divousy“. Tento venkovský román o nešťastné lásce dvou mladých lidí, jenž končí sebevraždou mladíka Haštala, Světlá založila na historickém základu. V roce 1861 se v Dolních Pasekách odehrál podobný příběh. K sebevraždě mladíka však došlo v budoucím letním sídle Karolíny Světlé. Jak autor sám uvádí, pramenem mu byla sama Barbora Škodová, jež se Světlé stala předlohou pro postavu „Vojtěšky Ostrých“. Jak bylo u Světlé zvykem, jména skutečných postav a míst děje změnila. Celý článek je založen na vypravování dvaosmdesátileté pamětnice, je silně idealizovaný a patrně i ovlivněn vzpomínkami a emocemi Barbory Škodové.¹¹³ V nekrologu Elišky Krásnohorské pojednal Václav Havel populárně naučnou formou o životě této spisovatelky a rovněž o jejím vztahu s Karolínou Světlou, jež jí byla literárním vzorem a osobou, která jí napomáhala v beletristické tvorbě. Havel zde vzpomíná také na díla Krásnohorské. Příspěvek je do značné míry idealizovaný. Autor zde vyložil i její vztah k Podještědí. *„Snad může naše radost z toho díla zdáti se malicherným venkovanstvím, které rádo dětinsky zdůrazňuje každý styk s velikým. Ale v jádru přece jen povahy jednajících osob „Hubičky“, jichž originály poznala Světlá v Ještědě, přešly i do libreta Elišky Krásnohorské... Proto v této vroucí písni dvou lidských srdcí vždy uslyšíme zpívat stejně srdce i svá... Může nám toho někdo zazlívati?“*¹¹⁴ Článek lze proto považovat spíše za jakousi vzpomínku a vyjádření „obdivu“ vůči osobnosti této spisovatelky, než za odbornou práci, jež by erudovaně reflektovala život a dílo Elišky Krásnohorské. V příspěvku k 25. výročí smrti Karolíny Světlé podal Havel stručný výklad o vztahu této spisovatelky k Podještědí a o vlivech, jež ji přivedly k literární tvorbě vztahující se k tomuto regionu. Popisuje její první kontakt s tímto prostředím, kdy přijela na zotavenou. Zde podle Havla dokázala překonat nedůvěru místních obyvatel a začala se zajímat o jejich životní osudy. Na příkladu překonání nedůvěry místních obyvatel lze vysledovat vztah autora k Němcům. Karolína Světlá dle jeho výkladu vyrůstala v nevhodné německé výchově a teprve příchod na český venkov jí poskytl „správné vlastenecké uvědomění“. V Havlově textu nacházíme také idealizaci venkovského člověka. *„A zatím v Praze, nikým netušena, dospívala pražská rodačka Johanna Rottová – Karolína Světlá (naroz. 24. února 1830),*

¹¹³ HAVEL, Václav: Dějová skutečnost „Divousů“ Karolíny Světlé, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 6, 1927, č. 2–4, s. 60–64.

¹¹⁴ HAVEL, Václav: † Eliška Krásnohorská, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 5, 1927, č. 3–5, s. 89–93.

vychovávána se všemi chybami tehdejší městské německé výchovy a tísněna šosáckou malostí velikého města... Světlá však dovedla odstranit i vnější překážky, které ji dělily od lidu: odložila u nás městský кроj a oblékala se po venkovsku... Těšilo ji právě, že se zbavila pout liché společenské uhlazenosti a vnější formy a mnohem více ji zajímali lidé prostí, ryzích povah a upřímných srdcí, než lživá společenská elegance.¹¹⁵ Zmiňuje i její vztah k Janu Nerudovi. Dále podává stručný přehled jejích literárních děl. Článek je pojat spíše populární formou, pro potřeby odborných badatelů příliš mnoho nepřináší. Sloužit však může amatérským zájemcům o tuto osobnost, jimž dává základní přehled o vztahu Karolíny Světlé k Podještědí. Havel v periodiku publikoval také soubor lidových pověstí. Týkaly se nálezu soli na Ještědu, kostelů v Poještědí a veseckého rychtáře Jíry.¹¹⁶ V druhém souboru pověstí se objevily příběhy kupříkladu o vodníkovi, lesní panně či čarodějné knize.¹¹⁷ Václav Havel přispěl i nekrologem Milady Prokopové, neteře Karolíny Světlé. Prokopová se narodila roku 1847 ve Světlé v rodině Josefa Mužáka a jeho ženy Veroniky. V roce 1866 se vdala za Ignáce Richtra, s nímž měla dvě děti, které se však nedožily plnoletosti. Podruhé se vdala v roce 1873 za Ignáce Prokopa, jenž byl dlouholetým starostou obce Světlá. Článek se však zaobírá především osobní charakteristikou Prokopové a jejím vztahem s Karolínou Světlou. Příspěvek má populárně naučný charakter, pomocí idealizovaného popisu se čtenář dozvídá zejména o Prokopové jakožto předloze pro postavy z románů Karolíny Světlé.¹¹⁸ Václav Havel přispěl do periodika i edicí pramenů ke středověkým dějinám Českého Dubu a jeho městským privilegiím. Jsou zde otištěny listiny, jimiž Jan z Vartemberka dal roku 1512 městu povinnost tržného, jež se mělo vybírat o jarmarcích na jaře i na podzim a další privilegia a platy za nápoje pro šenk. Havel editoval také listinu Jana z Oppersdorfu, jež stanovuje várečné právo, a rovněž nařízení o chovu hus a ovcí. Otištěna je zde rovněž listina Zikmunda Smiřického z roku 1606, v níž se stanovuje odúmrť, osvobození od povinnosti platby za pálení vína a také nařízení ke stavbě pazderny. Listiny jsou opatřeny komentáři a vysvětlivkami.¹¹⁹ Další Havlem sepsaný nekrolog je věnován Václavu Jírovi, rodákovi z Českého Dubu a obchodníkovi

¹¹⁵ HAVEL, Václav: Karolína Světlá (K 25. výročí její smrti), in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 3, 1924, č. 1, s. 6–9.

¹¹⁶ HAVEL, Václav: Lidové pověsti, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 4, 1926, č. 6–7, s. 113–120.

¹¹⁷ HAVEL, Václav: Lidové pověsti z Poještědí II, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 6, 1928, č. 10, s. 233–234.

¹¹⁸ HAVEL, Václav: † Milada Prokopová, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 4, 1926, č. 4–5, s. 92–95.

¹¹⁹ HAVEL, Václav: Privilegia města Dubu, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 5, 1926, č. 1, s. 25–28.

s drahokamy žijícímu v Sydney. Václav Jíra každý rok přispíval ženskému odboru Národní jednoty severočeské na vánoční dary. V letech 1914–1918 finančně podporoval zahraniční odboj, byl zástupcem československé kolonie v Austrálii, kde ochranou vypomáhal internovaným Čechům. Po skončení první světové války se obrátil na Ministerstvo zahraničí Československé republiky, aby byl jmenován velvyslanec pro Austrálii. Stal se jím Jírův přítel Jiří Daneš, jenž poté Jíru navrhl na funkci honorárního konzula. K tomu však nedošlo, neboť Jíra 6. srpna 1922 náhle zemřel na následky zánětu žlučníku. Příspěvek je formulován v duchu oslavy českodubského krajana, jenž napomohl ke vzniku republiky. Přestože je psán populárně naučnou formou pro širokou veřejnost zabývající se o historií, může svými poznatky sloužit i potřebám odborně vzdělaných badatelů.¹²⁰ Havel publikoval společně s Františkem Šírem a Josefem Škodou texty velikonočních koledí, které sesbírali na Českodubsku.¹²¹ Václav Havel přispěl do periodika rovněž edicí pramene k první světové válce. Otiskl zde zvláštní vyhlášku rakouského velitelství, v níž se informovalo o smrti Aloise Štorcha popraveného pro zběhnutí na stranu italské armády. Alois Štorch byl zajat v boji a odsouzen k trestu smrti provazem. Havel zde otiskl německý originál a připojil k němu rovněž český překlad listiny a komentáře k jejímu obsahu.¹²² Havel také publikoval soupis veršovaných svatebních promluv z Poještědí. Zmínil projevy při žádosti o ruku nevěsty a pro svatební přípitek či pozvánku na svatbu a přiblížil i některé pověry, jež se vztahovaly k svatebnímu obřadu a novomanželům.¹²³

Josefu Hejdukovi byl v periodiku otištěn příspěvek k životu turnovského továrníka Františka Šlechty. Tento průmyslník se narodil roku 1855. Po studiu na obchodní škole si založil brusírnou a obchod. Zde vyráběl umělé drahokamy. Byl členem mnoha dobročinných spolků a zakladatelem spolku Stůl pravdy, jenž se věnoval stravování chudé školní mládeže. Článek je pojat populárně naučnou formou a do značné míry idealizován. O osobě Františka Šlechty příliš poznatků nepřináší, jedná se o jakési pojednání o dobročinnosti tohoto továrníka a vyjádření úcty k jeho celoživotní práci.¹²⁴

¹²⁰ HAVEL, Václav: Václav Jíra, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1928, č. 2–4, s. 55–56.

¹²¹ HAVEL, Václav – ŠÍR, František – ŠKODA, Josef: Velikonoční koledy z Českodubsku, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 4, 1926, č. 8–9, s. 183–187.

¹²² HAVEL, Václav: Vzpomínky na Aloise Štorcha, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1928, č. 2–4, s. 53.

¹²³ HAVEL, Václav: Ze selské svatby v Poještědí, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 6, 1927, č. 1, s. 24–27.

¹²⁴ HEJDUK, Josef: František Šlechta (* 12. září 1855, † 22. října 1927), in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 6, 1928, č. 10, s. 217–220.

Jan A. Herold se ve svém příspěvku zabýval dějinami správy po vzniku Československé republiky. Dne 31. října se v Mnichově Hradišti ustavil Národní okresní výbor, jehož předsedou byl jmenován mnichovohradišťský starosta Alois Šebor. Výbor se začal zabývat záležitostmi potřebných. Opatřoval potraviny a uhlí, pořizoval soupisy dobytka a poskytoval ubytování a výživu zajatcům. Kvůli krádežím byla zavedena činnost občanské stráže. Text Jana Herolda je populárně naučným pojednáním, jež reflektuje činnost Národního okresního výboru bezprostředně po vzniku Československé republiky. Lze zde vysledovat i autorův vztah k zániku habsburské monarchie ovlivněný historickým mýtem o porobě českého národa v habsburské monarchii, který označuje za „dějinný zlom, kdy doznávaly písně otroka“ a „konec poroby“. Zrod samostatného československého státu pak nazývá „úsvitem draze vykoupené svobody“.¹²⁵

Alfred Hilitzer přispěl biografickým článkem k úmrtí českého botanika profesora Františka Bubáka. Příspěvek přináší především poznatky o vývoji Bubákova rozsáhlého vědeckého díla, jež se týkalo odborných i popularizačních prací o mykologii. Čtenáři podává souhrn základních informací o tématech Bubákových vědeckých prací a přibližuje mu prostřednictvím popularizačního podání význam tohoto vědce pro obor mykologie.¹²⁶

Josef Hoffmann se ve svých pracích věnoval dějinám Turnova v 19. století a osobnosti svého otce, turnovského poštmistra Josefa Hoffmanna. Josef Hoffmann starší se narodil v Příbrami, kde vystudoval obchodní školu a stal se správcem sirotčího úřadu a později kontrolorem berního úřadu v Nasavrkách u Chrudimi. Kvůli potížím s ubytováním své rodiny se však rozhodl přijmout místo poštmistra v Turnově. Článek se nese v duchu jakéhosi vyprávění rodinných příběhů, osobních zážitků a rovněž i humorných historek. Faktografická hodnota článku proto není příliš velká; práci lze považovat za určité shrnutí životních osudů autorovy rodiny a jejího působení v Turnově.¹²⁷ Josef Hoffmann přispěl do *Od Ještěda k Troskám* také pojednáním o historii Turnova v letech 1863–1880. Popularizační formou přiblížil tehdejší školní výuku, jarmarky, poutě a dobovou módu. Popisuje, jakým způsobem místní obyvatelé

¹²⁵ HEROLD, A. Jan: O Národním okresním výboru na Mnichovohradišťsku, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1928, č. 2–4, s. 75.

¹²⁶ HILITZER, Alfred: prof. dr. František Bubák, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 4, 1926, č. 4–5, s. 85–87.

¹²⁷ HOFFMANN, Josef: Josef Hoffmann, turnovský poštministr (1855–1874), in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 3, 1924, č. 1, s. 28–30.

trávili průběh celého roku, kterým pracím a zábavám se věnovali. Jde o souhrn Hoffmannových vlastních vzpomínek na dětství a studentská léta.¹²⁸

Pojednáním o historii vývoje náměstí v Bělé pod Bězdězem je článek Antonína Holveka. Zde byl nejdříve roku 1502 z nařízení Jana Jence z Janova vybudován přívod vody a později také dřevěné kašny pro zásobování obce vodou. Roku 1681 dal vystavět hrabě Arnošt z Valdštejna mariánský sloup. Roku 1813 bylo náměstí vydlážděno kamením. Kamenná kašna byla zřízena až roku 1858. V sedmdesátých a osmdesátých letech 19. století tu pak byly vysazovány akáty a jiné stromy. Akátová alej byla znovu rozšiřována v roce 1896. Článek je faktograficky poměrně bohatý jak po stránce historického vývoje, tak i podrobného popisu stromového parku na náměstí v Bělé.¹²⁹ Antonín Holvek přispěl také článkem o flóře na podmáčených a rašelinných loukách v blízkosti obce Vrchbělá.¹³⁰

Příspěvek k dějinám městské opatrovny v Turnově v 19. století napsala Abigail Horáková. Ta zde zveřejňuje paměti Václava Rybáře, učitele z Veselí. Na návrh Emanuela Petze se roku 1840 začalo s vybíráním peněžních darů na zřízení opatrovny. V roce 1852 se zpěvácký spolek rozhodl podpořit myšlenku opatrovny, na jejíž podporu se konaly bály, kde spolek zpíval. Pro opatrovnu byly od roku 1854 pronajaty prostory v domě měšťana Františka Korselta. Na návrh biskupského vikáře Antonína Marka byl učitelem opatrovny jmenován Václav Rybář. Dne 24. dubna 1854 byla opatrovna slavnostně otevřena za přítomnosti městské rady, cechů a školní mládeže.¹³¹

Alfred Hořice v periodiku publikoval rozsáhlou studii o stavu ptactva na Mnichovohradištsku. Podal velmi podrobný výklad o pozorování jednotlivých druhů ptactva, které tu hnízdí nebo se zde v minulosti zdržovalo.¹³²

Edici pramenů ke správním dějinám osmnáctého století je věnován příspěvek Jana Hrdého. Obsahem edice jsou různá nařízení, jež se týkají daní a poplatků, příkazů k ubytování vojska či verbování nových vojáků a dalších pokynů rozličné povahy.¹³³

¹²⁸ HOFFMANN, Josef: V Turnově v letech 1863–1880, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 5, 1926, č. 1, s. 5–8.

¹²⁹ HOLVEK, Antonín: Bělské náměstí, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 4, 1925, č. 1, s. 28–30.

¹³⁰ HOLVEK, Antonín: Vrchbělské louky, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 3, 1925, část 2, č. 4–5, s. 143–145.

¹³¹ HORÁKOVÁ, Abigail: Památnice městské opatrovny v Turnově, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 5, 1927, č. 3–5, s. 65–71.

¹³² HOŘICE, Alfred: Třiatřicetiletá ornithologická pozorování na Mnichovohradištsku, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 4, 1925, č. 1, s. 22–24.

¹³³ HRDÝ, Jan: Krajské patenty 18. století, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 3., 1924, č. 2–3, s. 56–61.

Biogram básníka Bohdana Kaminského zpracoval Miloslav Hýsek. V článku se čtenář dozvídá o vlivech, jež působily na Kaminského tvorbu, a jakým způsobem se v jeho lyrické poezii projevovala místa pobytu či silné osobní zážitky, jež jej provázely životem. Kaminského tvorba byla úzce spjata se Sychrovskem, k němuž se celý život vracel a vzpomínal na jeho krásy. Významným tématem jeho děl byly tragické osudy rodin, smrt mladých dívek a zklamání ze života. Jeho tvorbu prodchnula pochmurná atmosféra a životní bolest. Článek je psán popularizační formou, která přibližuje čtenáři lyriku Kaminského poezie.¹³⁴

Pojednání o vývoji včelařství v Čechách raného novověku a 19. století přinesl Karel Javůrek. Autor krátce seznamuje s včelařstvím raného novověku a využitím medu, jenž byl zpracováván na medovinu, ale také se s ním obchodovalo, kdy byl směňován za sůl. „Zlatá doba včelařství“ započala s patenty Marie Terezie z roku 1775, jež byly vydány na ochranu včelstev. S počátky chovu včel na Turnovsku je spojován Hynek Prach, jenž zaměstnával v Rovensku pod Troskami rovněž truhláře, kteří mu zhotovovali úly. Prach se včelařství věnoval až do smrti své manželky. Poté se stal starostou Rovenska pod Troskami, kde v roce 1861 zemřel ve věku 80 let. Článek Karla Javůrka je faktograficky poměrně bohatý, a ačkoli má spíše popularizační charakter, přináší zajímavý souhrn faktů, jež mohou sloužit potřebám neodborné veřejnosti zajímající se o dané téma, tak i odborným badatelům.¹³⁵

August Jeserovský podal statistickou zprávu o činnosti Okresní péče o mládež v Českém Dubu v letech 1922–1927. Zaznamenal zde počty dětí, o něž se v jednotlivých letech pečovalo, a rovněž množství finančních prostředků, které byly na podporu vynaloženy. Kromě těchto statistických informací však článek nepřináší nic dalšího, vůbec blíže nevysvětluje, jakým způsobem se finanční prostředky získávaly, ani jak byly vynaložené peníze využity.¹³⁶

Zvyky a lidovou slovesností na Turnovsku se zabývala M. V. Ježková. Ve svém článku popsala zvyky, které se vztahovaly k velikonočním a vánočním svátkům či svatbám. Pojednala zde také o lidových modlitbách a lidovém léčitelství.¹³⁷

¹³⁴ HÝSEK, Miloslav: Bohdan Kaminský, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1929, č. 7–10, s. 168–173.

¹³⁵ JAVŮREK, Karel: Paměti včelařské z Turnovska, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 3, 1925, část 2, č. 3, s. 75–79.

¹³⁶ JESEROVSKÝ, August: Výkaz o činnosti Okresní péče o mládež v Českém Dubě, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1928, č. 2–4, s. 73.

¹³⁷ JEŽKOVÁ, M. V.: Národopisná snůška z Turnova, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 6, 1927, č. 2–4, s. 52–54.

Při příležitosti sedmdesátých narozenin Bohdana Kaminského byla v časopise otištěna lyrická báseň „Slepý“, kterou Kaminský napsal v roce 1915. Báseň popisuje autorův vnitřní prožitek a hrůzu z první světové války.¹³⁸

Historii školy v Kování v 18. a 19. století popsal ve svém článku J. Kaska. První známá jména učitelů jsou Bernhard Šembera z roku 1740 a Antonín Třešňák z roku 1771. Škola se však nacházela ve špatném stavu. Roku 1800 proto byly položeny základy nové školní budovy. V tomtéž roce nastoupil na místo učitele Josef Herzig, jenž zde působil až do roku 1853. Po něm byl do kovánské školy na místo učitele dosazen Alois Rozvoda. Autor zde také uvádí z Rozvodových pamětí popis školní budovy, jenž je jakýmsi populárním čtením, kdy „provádí“ čtenáře po místnostech a vykládá jejich popis. Článek je svou strukturou určen neodborné veřejnosti, podává pouze základní fakta, mezi nimiž často chybějí souvislosti. Jde o práci amatérského badatele, jenž svůj příspěvek pojal formou populárně naučného vyprávění.¹³⁹

Edici dvou dopisů z prusko-rakouské války roku 1866 publikovala Olga Klímová. Dopisy pocházejí od dvou bratrů, Josefa a Františka Drbohlavových. Josef Drbohlav píše o začátku války, kdy se dozvídal o bitvě u Dlouhých Mostů a postupu Prusů k Hodkovicím nad Mohelkou. Dále zde popisuje bitvu u Jičina, kterou sledoval ze skály. Poté uprchl do Poděbrad a o bojích v blízkosti Sobotky se dozvídal od očitých svědků. Jeho bratr František podal svědectví o stavu Sobotecka po skončení válečných událostí. Krajina a úroda byly poničené, domy pobořené a vypálené. Vzpomíná také na řady hrobů padlých vojáků. Poté bylo do Libuně přivezeno kolem 1 000 raněných, kteří umírali a byli pohřbíváni i po 9 mužích do jednoho hrobu. Františka tato konfrontace s důsledky války hluboce zasáhla. U dopisů není uvedeno, komu jsou určeny. Ze stylu, jímž jsou psány, lze však usuzovat, že mladí sourozenci je adresovali svým rodičům nebo příbuzným.¹⁴⁰

M. Kolomazníková publikovala článek o historii Sokola v Podještědí během prvního desetiletí Československé republiky. Brzy po vzniku samostatného státu bylo založeno v Podještědí několik nových sokolských jednot. Proto došlo v rámci Ještědské sokolské župy k rozdělení na okrsky, přičemž Českodubsko bylo okrskem pátým, který pod sebou sdružoval jednoty z Podještědí. Autorka nesepsala svůj příspěvek za účelem

¹³⁸ KAMINSKÝ, Bohdan: Slepý, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1929, č. 7–10, s. 162–163.

¹³⁹ KASKA, J.: Kronika školy kovánské, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 5, 1927, č. 6, s. 153–156.

¹⁴⁰ KLÍMOVÁ, Olga: Dva dopisy z války 1866, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 3, 1925, část 2, č. 1, s. 21–24.

odborného pojednání. Je nesen v duchu krátké informativní reportáže, jež podává ve stručnosti informace o pozadí vzniku a práce nových sokolských jednot na Českodubsku.¹⁴¹

Badatelský zájem Jaroslava Lhotáka se týkal dějin řemesel v Bakově nad Jizerou v 19. a na počátku 20. století. Jeden z těchto článků popisuje domácí výrobu z rákosu, jímž je však správně myšlen orobinec úzkolistý. Lhoták zde podal popis této rostliny a způsob jejího zpracování. Výrobky z orobince se v Bakově zhotovovaly nejméně od 18. století, kdy se z něj splétala obuv pro chudé obyvatelstvo, rohože a tašky. Jemné střevíce z orobince se později začaly prodávat i do německých zemí, Francie či Itálie a do přímořských středisek. Článek má populárně naučný charakter a poskytuje poměrně značné množství informací k tématu. Autorova práce není omezena jen regionálně, všímá si souvislostí historie regionu a obecných dějin.¹⁴² Druhý článek je věnován bakovskému košíkářství. Když byly v polovině 18. století v okolí Bakova vysušovány rybníky a přeměňovány na louky, hrozilo místním obyvatelům, že ztratí obživu. Proto bylo rozhodnuto vedle zpracování rákosu rozvíjet rovněž košíkářství. Z toho důvodu byly vysazovány vrby a do Bakova přijel mistr košíkář, jenž naučil místní obyvatele plést košíky. Dále autor pouze rozvádí typy vrb, jejichž proutí se v Bakově používá na výrobu košíků. K historii košíkářství dodává jen to, že před první světovou válkou bylo v Bakově 20 košíkářských mistrů, jejichž počet však po válce poklesl. Článek o samotném košíkářském řemesle podává jen minimální množství informací a lze jej vnímat jako popularizační příspěvek, jenž slouží především pro potřeby širší veřejnosti zajímající se o historii Bakovska.¹⁴³

Texty Josefa Lukavce byly věnovány především hospodářským dějinám a vývoji obcí v průběhu 19. a 20. století. K dějinám Katusic a jejich kostela přispěl pojednáním o pobělohorském období, kdy Katusice postrádaly svého faráře. Patřily proto spolu s Kování k faře bělské. Lukavec zde podává podrobný výčet příjmů katusické fary a darů, jež jí byly v 17. a 18. století věnovány. Článek je zpracován přehledně, dává čtenáři základní fakta o historii fary v Katusicích v 16. až 19. století. Jde o práci

¹⁴¹ KOLOMAZNÍKOVÁ, M.: Sokolstvo v Podještědí, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1928, č. 2–4, s. 71.

¹⁴² LHOTÁK, Jaroslav: Domácí průmysl rákosový v Bakově, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 3, 1925, část 2, č. 4–5, s. 141–143.

¹⁴³ LHOTÁK, Jaroslav: Košíkářství v Bakově, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 4, 1926, č. 6–7, s. 138.

odborného charakteru, jež se zaměřuje především na shromáždění faktů.¹⁴⁴ Katusicím se autor věnoval i v dalším příspěvku, jenž reflektoval vnímání vzniku Československé republiky v této obci. Místní obyvatelé se o zrodu samostatného československého státu dozvěděli prostřednictvím továrníka Eduarda Dobrého, který přijel odpoledním vlakem z Prahy. Dne 29. října byly na domech vyvěšeny prapory, lidé si v hloučcích četli prohlášení Národního výboru. Oslavy pokračovaly 31. října, kdy Sokol uspořádal slavnostní večer, lidé pochodovali obcí a zpívali píseň Bývali Čechové. Příspěvek má populárně naučný charakter. V krátkosti informuje o nejvýznamnějších událostech v obci oslavující samostatný československý stát a podává subjektivní svědectví, jakým způsobem lidé vnímali vznik Československé republiky.¹⁴⁵ Lukavec také podal výklad o stavu peněžních ústavů na Bělsku. Článek je souhrnem statistických dat o množství uložených i vypůjčených peněz a také krátkého popisu vývoje spořitelny a záložen na Bělsku ve dvacátých letech 20. století.¹⁴⁶ Dějinám Katusic ve středověku a raném novověku je věnován další Lukavcův příspěvek. V tomto pojednání popsal v krátkosti historii obce a jejích majitelů v 15. až 18. století. Přibližuje zde rovněž robotní povinnosti poddaných a platy, jež museli místní obyvatelé odvádět své vrchnosti. Na základě několika výpisů z gruntovní knihy dokládá způsoby, jimiž se s poddanými zacházelo, jestliže nebyli schopni dostát své platební povinnosti. Zmiňuje zde také spor katusických obyvatel s novým majitelem panství Václavem Chanovským z Dlouhé Vsi o právo užívat les Bezvel v roce 1738. Článek je přehledný a podává poměrně značné množství informací. Může proto sloužit jak potřebám odborné veřejnosti, tak amatérským zájemcům o historii regionu.¹⁴⁷ Lukavec se věnoval také dějinám soudnictví. V periodiku editoval listiny o sporu obcí Březovice a Sudoměř z roku 1837. Tato rozepře se týkala katastrální hranice a položení mezníků. Edice je opatřena vysvětlivkami a komentáři.¹⁴⁸ Výsledkům pozemkové reformy v Bělé pod Bězdězem a okolí je věnován autorův další příspěvek. Jsou zde stručné popisy jednotlivých

¹⁴⁴ LUKAVEC, Josef: K dějinám obce a kostela v Katusicích, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 4, 1926, č. 4–5, s. 109–111.

¹⁴⁵ LUKAVEC, Josef: Kterak jsme slavili v Katusicích 28. říjen 1918, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1928, č. 2–4, s. 94–95.

¹⁴⁶ LUKAVEC, Josef: Peněžnictví v našem okrese bělském, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1929, č. 7–10, s. 214–216.

¹⁴⁷ LUKAVEC, Josef: Popis a dějiny Katusic, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 3, 1925, část 2, č. 3, s. 91–94.

¹⁴⁸ LUKAVEC, Josef: Poznámání, kterak se urovnal spor mezi obcí březovickou a sudoměřskou o hranici katastrální mapy pod „Kouty“, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 5, 1927, č. 3–5, s. 121–124.

velkostatků a jejich nových majitelů. Z článku lze vysledovat autorův vztah k pozemkové reformě, již považuje za krok, jenž umožnil drobným zemědělcům získat větší kupní sílu a zbavil je strachu z hladu. Je zde však také patrný autorův vztah k aristokracii a pozemkovému vlastnictví, jež jí bylo pozemkovou reformou odňato. Odráží se v něm historický mýtus dobové novinářské propagandy o „šlechtě, která vykořisťovala prostý lid“, přestože aristokracie po roce 1848 neměla prostředky, kterými by řídila život venkovských obyvatel. *„Venkov hlavně po půdě volal. Velkostatky nespravedlivě nabyté byly odedávna trnem a trpkou výčitkou našemu lidu, jenž na vzdálených stráních a často holých kopcích dobýval hořkou kůrku svého chleba, zatímco širé, úrodné lány velkostatků – nejkrásnější a nejúrodnější lány – často až humen selských se dotýkaly – a na nich ještě před nedávnem jejich dědové robotovali. Tyto vzpomínky byly příliš živé, než aby jejich vášeň po půdě nerozpalovaly.“* Tyto velkostatky však mohly patřit bohatým sedlákům a nikoli šlechtě.¹⁴⁹ Lukavec se věnoval i osobnosti Jana Krouského (* 14. 2. 1814, † 4. 10. 1876), regionálního vlastence a buditele. Lukavec zde podává idealizovaný pohled na osobnost Krouského osobnost, u níž nejvíce oceňuje touhu po vzdělání a snahu o kulturní „zvelebení“ rodného kraje i českých zemí. Za jeho nejvýznamnější počín považuje činnost v hospodářském výboru Krajské jednoty boleslavské, v rámci jehož působnosti pomáhal místním obyvatelům zlepšovat zemědělskou produkci zaváděním průmyslových plodin a konáním osvětových přednášek. Článek má populárně naučný charakter. Čtenáři sděluje základní fakta o kulturním a politickém působení Krouského v rámci regionu. Zároveň však tímto článkem vytváří osobní pouto čtenáře k významnému rodákovi, jemuž přisuzuje podíl na rozkvětu Katusic a okolí.¹⁵⁰

Petr Matoušek se zabýval dějinami architektury v 19. století a raném novověku, zaměřil se však také na historii regulace toku Jizery. První příspěvek k dějinám architektury věnoval „besadám“. Besada byla otevřená dřevěná předsíň před vstupem do domu, krytá stříškou, jež – podpírána sloupky pavlače – vybíhala nad domovní vstup ze střešní konstrukce. Ve dne se na besadách jedlo, večer se zde lidé scházeli a debatovali. Matoušek uvádí také seznam domů v Soběslavicích, které besady měly. Na

¹⁴⁹ LUKAVEC, Josef: Reforma pozemková v okrese Bělském, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1928, č. 2–4, s. 90–94.

¹⁵⁰ LUKAVEC, Josef: Vyšel rozsévač, aby rozsíl..., in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 3, 1925, část 2, č. 1, s. 2–5.

počátku 20. století se však některé domy přestavovaly a besady byly odstraněny.¹⁵¹ Matoušek se ve svém dalším článku zabýval historií regulace toku Jizery na Turnovsku. Nejdříve popisuje, jak probíhala komunikace přes tok Jizery, jestliže došlo k jejímu rozvodnění, a jaké potíže to místním obyvatelům způsobovalo. Drobné úpravy břehu v 19. století pravidelnému rozvodňování toku nezabránilo, proto se roku 1912 po velkých povodních přistoupilo k regulaci toku řeky. Článek je velmi podrobný a sděluje řadu informací k danému tématu.¹⁵² Popisu dřevěných světnic se týká Matouškův další text. Autor zde pojednává o jejich stavební konstrukci a vývoji. Text je faktograficky velmi bohatý a přehledný. Může proto sloužit potřebám odborných badatelů, ale i zájemců o historii.¹⁵³

Jaroslav Mencl přispěl pojednáními o archeologickém výzkumu pravěkého sídliště u Březiny, prací o pověrách a pranostikách na Mnichovohradištsku a rovněž popisem stavu hradu Zásadky nad Jizerou v 19. století. O započetí archeologického průzkumu u Březiny informuje Mencl v drobném pojednání. Jednalo se o nález pravěkých hrobů s popelnicemi a hrobovou výbavou, k níž patřily bronzové a železné předměty či keramické nádoby. Článek je zaměřen především na fakta. Ze struktury textu lze usuzovat, že se jedná o práci odborného badatele.¹⁵⁴ Zvyky, pořekadly a pověrami se Mencl zabýval v dalším článku. V něm velmi podrobně popsal, které zvyky či pověry se vztahují k jednotlivým měsícům v roce. Přibližuje čtenáři významy „magických rituálů“ a vysvětluje, jak se prováděly.¹⁵⁵ Z rukopisu vrchnostenského úředníka valdštejského panství Tomáše Hindla pochází edice k popisu podoby hradu Zásadka nad Jizerou okolo roku 1847. Mencl zde v krátkosti představil vztah Tomáše Hindla k Českému ráji a vysvětlil jeho pohnutky, jež ho vedly k popisu podoby hradu.¹⁵⁶

Pojednáním o Kozákovsku přispěl Josef Najman. Jeho článek je souhrnem lidových pověstí a vyprávění, jejichž obsahem je obvykle vysvětlení původu místních názvů. Objevují se zde však i „příběhy“ o loupežnických tlupách a jejich skrýších.¹⁵⁷

¹⁵¹ MATOUŠEK, Petr: Besady v Soběslavicích, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 3, 1925, část 2, č. 3, s. 84–85.

¹⁵² MATOUŠEK, Petr: Jizera pod Turnovem, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 5, 1927, č. 3–5, s. 80–85.

¹⁵³ MATOUŠEK, Petr: Zašlé typy dřevěných světnic na Turnovsku, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 6, 1928, č. 5–6, s. 134–143.

¹⁵⁴ MENCL, Jaroslav: Předhistorické sídliště letos objevené u Březiny, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 4, 1926, č. 10, s. 231.

¹⁵⁵ MENCL, Jaroslav: Rok pořekadel, pověr, pranostik a zvyků na Mnichovohradištsku, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 3, 1925, část 2, č. 1, s. 8–11.

¹⁵⁶ MENCL, Jaroslav: Zásadka, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 6, 1927, č. 2–4, s. 54–56.

¹⁵⁷ NAJMAN, Josef: Něco o Kozákově, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 6, 1927, č. 2–4, s. 91–93.

Životním osudům československých legionářů z první světové války žijících v Bělé pod Bezdězem se věnoval František Navrátil. Prostřednictvím krátkých medailonků vyličil životy i válečné působení jednotlivých legionářů. Článek je vystižením základních životních dat a informací o vojenských jednotkách, v nichž za první světové války působili.¹⁵⁸

Hospodářským dějinám 19. a počátku 20. století na Turnovsku se věnoval Eman Nejedly. Ve svém článku podrobně vyličil okolnosti vzniku a vývoj Okresní hospodářské záložny v Turnově. Popsal zde rovněž její vnitřní fungování a zákonné normy, jimiž se hospodářské záložny v průběhu své historie řídily. Článek je faktograficky velmi bohatý a přináší i statistická data k hospodářským dějinám Turnovska. Příspěvek má však spíše populárně naučný charakter. Autor byl amatérským badatelem; k sepsání článku využil znalosti ze svého profesního působení účetního v turnovské záložně.¹⁵⁹

Marie Nováková přiblížila čtenářům staré vánoční koledy, které se zpívaly na Turnovsku. K jejich textům však nejsou připojeny názvy. Mají pouze přiřazena čísla.¹⁶⁰ Nováková publikovala v časopise *Od Ještěda k Troskám* také pojednání, jehož obsah se zakládal na pamětech její babičky. Kromě životních událostí zde zmiňuje rovněž i tehdejší způsoby oblékání a stravování. Přiblížila tu také průběh významných svátků a zvyků s nimi spojených. Článek je zpracován formou vyprávění rodinných příběhů, vzpomínek a zážitků.¹⁶¹

Jaroslav Novotný přispěl do časopisu výpisem statistických dat z tereziánského katastru vztahujících se k počtům řemeslníků v jednotlivých městech na Turnovsku a množství daní, které ze svého řemesla odváděli.¹⁶²

Kulturními dějinami 20. století se zabýval se svým pojednání Oldřich Peterka. V článku představil činnost okresního osvětového výboru v letech 1918–1928. Ten zřizoval v obcích veřejné knihovny, podporoval učitelskou jednotu v Českém Dubu při

¹⁵⁸ NAVRÁTIL, František: Legionáři okresu bělského, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1929, č. 5, s. 118–120.

¹⁵⁹ NEJEDLO, Eman: Okresní hospodářská záložna v Turnově se stručným vyličením historie, původu a vývinu všech okresních záložen hospodářských, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 3, 1924, č. 4, s. 89–95.

¹⁶⁰ NOVÁKOVÁ, Marie: Staré vánoční koledy z Turnovska, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 5, 1927, č. 3–4, s. 85–87.

¹⁶¹ NOVÁKOVÁ, Marie: Z pamětí naší babičky, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 5, 1926, č. 1, s. 8–11.

¹⁶² NOVOTNÝ, Jaroslav: Řemeslnická statistika našich měst roku 1757, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 6, 1928, č. 10, s. 220–222.

zakládání místního muzea. Výbor také obcím zprostředkovával žádosti o státní podporu pro pořádání kulturních událostí. Článek je pojat formou informativní reportáže, která čtenáři přibližuje činnost osvětového výboru a poskytuje mu základní fakta o jeho vývoji.¹⁶³

Vojenským dějinám 20. století se věnoval Alois Polák, jenž publikoval v časopise článek o náhradním praporu 94. pluku. Náhradní prapor byl v roce 1915 přesunut do Kecskemetu v Uhrách, kde zůstal až do konce první světové války. Po vzniku Československé republiky se prapor transportoval zpátky do Čech, kde mu bylo znovu přidělováno mužstvo z doplňovacího okresu turnovského. K pluku se mělo podle rozhodnutí vrchního velení přidělovat i mužstvo z Liberce či Jablonce nad Nisou. Na základě rozhodnutí Ministerstva národní obrany z roku 1920 bylo pluku přiděleno nové číslo 44. Článek je zaměřen především na fakta, je velmi přehledný a může sloužit jak potřebám odborných badatelů, tak i zájemců o historii.¹⁶⁴

Badatelský zájem Jana Poláka se týkal dějin řemesel a umění ve středověku a raném novověku. Polák se zabýval také dějinami Turnovska ve 20. století a geologií na Turnovsku. Pojednáním o čedičích v Žehrovských skalách je Polákův první článek.¹⁶⁵ Dějinám uměleckých řemesel se věnuje autorův další příspěvek. Polák zde v krátkosti pojednal o historii řezáčství kamenů od středověku do 20. století. Dále velmi podrobně podává informace o způsobech řezání kamenů. Uvádí i komentáře a vysvětlivky k terminologii. Článek má odborný charakter, podává vyčerpávající výklad a je velmi přehledný.¹⁶⁶ Dále Polák pojednal o drahokamech v kapli sv. Václava v chrámu sv. Víta na Hradčanech. Zde představil jednotlivé obrazy z cyklu Utrpení Páně a na základě obrazového materiálu podal výklad o drahokamech, jež zde jsou použity. Článek má populárně naučný charakter, ve stručnosti popisuje rovněž i obrazy na východní stěně kaple Kristus s trnovou korunou, Zmrtvýchvstání, Kristus zbičovaný a Kristus v hrobě odpočívající.¹⁶⁷ Reportáž o historii Českého ráje představuje další Polákův příspěvek, jenž je věnován slavnostnímu otevření Šimákovy stezky. Polák zde svým výkladem provází čtenáře od rodného domu Josefa Vítězslava Šimáka až na Kozákov k Riegrově

¹⁶³ PETERKA, Oldřich: Činnost osvětová a knihovní na Českodubsku od převratu do roku 1928, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1928, č. 2–4, s. 67–70.

¹⁶⁴ POLÁK, Alois: Kde byly v čas převratu naše pluky a jak se rozešly?, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1928, č. 2–4, s. 36–38.

¹⁶⁵ POLÁK, Jan: Čertova zeď za Žehrovem, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 3, 1924, č. 1, s. 13–15.

¹⁶⁶ POLÁK, Jan: Kamenářství na Turnovsku, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 6, 1928, č. 7–8, s. 182–191.

¹⁶⁷ POLÁK, Jan: Kozákovské kameny na stěnách kaple sv. Václava v chrámě sv. Víta na Hradčanech, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 3, 1924, část 2, č. 1, s. 26–28.

chatě a přibližuje mu v průběhu cesty historii kraje. Článek je pojat formou popularizačního vyprávění, které čtenáři poskytuje spíše zajímavosti z dějin Českého ráje. Skutečnost, že byla stezka pojmenována po profesoru Šimákovi ještě za jeho života, poukazuje na vztah tehdejších obyvatel k této významné vědecké osobnosti.¹⁶⁸

Dějiny Českého Dubu ve 20. století se zabýval Ludvík Roubíček. Jeho první příspěvek se týkal událostí v Českém Dubu po vzniku Československé republiky. Popisuje zde činnost správní komise, která sloučila obce Malý Dub, Starý Dub a osadu Loukovičky s Českým Dubem. Německá škola se redukovala a v jejích prostorách byla umístěna česká měšťanská škola. Komise rovněž řídila první obecní volby, o jejichž výsledcích autor podává zprávu. Článek je souhrnem útržkovitých a často nesouvislých faktů. Jeho faktografická hodnota není příliš velká.¹⁶⁹ Událostem vnímání vzniku Československé republiky je věnován i druhý autorův příspěvek. Roubíček zde na základě svých vlastních vzpomínek a zážitků popisuje průběh prvních dní po zrodu samostatného československého státu. Líčí okolnosti ustanovení národního výboru v Českém Dubu a záležitosti, jimiž se musel zabývat, když se Ludvík Roubíček stal jeho předsedou. Text je souhrnem kusých příběhů a vyprávění o sobě samém.¹⁷⁰

Pojednáním o historii hradu Trosky je článek Karla Řezníčka. Ten popsal minulost Trosek v 19. a na počátku 20. století. Zabývá se také životy majitelů Trosek Jana Lexy z Ehrentalu a později jeho syna Aloise. Pojednává o významných událostech, jež byly s jejich dobou na Turnovsku spojeny. Článek má spíše populárně naučný charakter, podstatných faktů příliš neobsahuje, může však sloužit potřebám amatérských badatelů. Struktura článku a idealizovaný obraz majitelů hradu naznačují, že autorovým záměrem mohlo být vytvoření citového pouta k těmto osobnostem, u nichž vyzdvihuje jejich kulturní a společenskou činnost pro „zvelebení“ kraje. Je rovněž možné, že autor Jana Lexy z Ehrentalu a jeho syna osobně znal a tímto textem jim složil jakousi poctu.¹⁷¹

František Šimáček se zabýval dějinami kultury a vojenství v období raného novověku až počátku 20. století na Bělsku. V periodiku *Od Ještěda k Troskám* publikoval také biogram Jana Berky z Dubé. Historii ochotnického divadla v Bělé pod

¹⁶⁸ POLÁK, Jan: Šimáková stezka, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1928, č. 1, s. 1–7.

¹⁶⁹ ROUBÍČEK, Ludvík.: Činnost správní komise města Českého Dubu, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1928, č. 2–4, s. 64–67.

¹⁷⁰ ROUBÍČEK, Ludvík: Přebírat v Českém Dubě (Jubilejní vzpomínka), in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1928, č. 2–4, s. 57–64.

¹⁷¹ ŘEZNÍČEK, Karel: Trosky, jejich význam a krása, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 4, 1926, č. 4–5, s. 87–91.

Bezdězem v 19. a na počátku 20. století reflektoval Šimáček ve svém prvním příspěvku. Ochotnická jednota v Bělé byla založena roku 1830. První představení probíhala v hostinci U Českého lva, později se hrávalo v předsíni bělské radnice a v bělských hostincích. Primitivní jeviště, složené z trámů a prken na dřevěných kozách, bylo roku 1898 nahrazeno. V roce 1910 přesídlilo divadlo do sokolovny. Článek má populárně naučný charakter, podstatných faktů příliš nepřináší, jeho cílem je spíše informovat čtenáře o činnosti ochotnických souborů v Bělé pod Bezdězem.¹⁷² V dalším příspěvku vyličil Šimáček osobnost Jana Berky z Dubé, majitele bělského panství v druhé polovině 16. století. Bělské a bezděžské panství náleželo v první polovině 16. století Janu Špetlemu z Janovic, jenž však nebyl jeho dědičným majitelem, ale držel je jako zápisný statek v deskách zemských. Jelikož neměl mužské potomky, vymohl si právo předat bělské panství své dceři. Jan Berka z Dubé byl manželem Anny z Janovic, sestry Jana Špetleho. Anna z Janovic si u zemského soudu vymohla držbu poloviny panství svého bratra. Byla jí přiřknuta bělská část. Panství získala však jen pro jednu generaci. Obrátila se proto na krále Maxmiliána a panství nakonec bylo přiřčeno v držbu i jejímu synovi. Jan Berka z Dubé je v článku líčen jako velmi přísný pán, jenž svým poddaným upíral mnohá práva. Šimáček k tomu uvádí několik příkladů na základě písemných pramenů. Text lze považovat za populárně naučný, je však faktograficky velmi bohatý a podává vyčerpávající výklad k osobnosti Jana Berky z Dubé.¹⁷³ Šimáček publikoval v časopise také pojednání o Albrechtovi z Valdštejna. Podal zde výklad o jeho kulturní činnosti a několika příkazech, jimiž nechával pro své vojsko objednávat dodávky nového šatstva a potravin. V době neúrody poskytoval svým poddaným obilí na setbu. Albrecht z Valdštejna dával přesné pokyny, podle nichž se měli mladíci vzdělávat ve výchovných ústavech, které sám zřizoval. Dle jeho přání mělo být chudým jídlo poskytováno zdarma. Měl také zájem na chovu koní a ovcí. Šimáček u frýdlantského vévody oceňoval rovněž jeho tolerantní vztah k nekatolíkům. Článek má populárně naučný charakter, je však faktograficky velmi bohatý a přehledný. Poskytuje základní fakta o Valdštejnově kulturním a správním působení v severních Čechách. Může proto sloužit potřebám odborných badatelů i zájemcům o historii.¹⁷⁴ Další autorův článek se

¹⁷² ŠIMÁČEK, František: Divadlo v Bělé pod Bezdězem od roku 1890 do roku 1928, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1928, č. 2–4, s. 95–96.

¹⁷³ ŠIMÁČEK, František: Jan Berka z Dubé a Lipé, přísný pán na Bělé a Kuřívodech, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 4, 1926, č. 8–9, s. 192–196.

¹⁷⁴ ŠIMÁČEK, František: Kulturní snahy frýdlantského vévody Albrechta z Valdštejna, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 6, 1927, č. 2–4, s. 86–90.

věnuje dějinám Bělé pod Bezdězem od konce třicetileté války do skončení válek napoleonských. Šimáček podrobně vyličil události a potíže Bělských v průběhu válečných konfliktů, které se obce v daném období dotkly. Příspěvek je zaměřen především na souhrn podrobných faktů, jež reflektují chování Bělských během válečných konfliktů a způsoby, jimiž se s následky válek vyrovnávali.¹⁷⁵ Šimáček pojednal také o osudech Bělé pod Bezdězem za války třicetileté. V článku se zabývá útrapami, jimiž byli Bělští postiženi během nucených pobytů vojsk a jejich vyživování. Trpěli také častými požadavky na zásobování či vymáháním poplatků, které museli hradit, když jim bylo vyhrožováno vypálením obce a zabíjením obyvatel. Šimáček se zmínil o obraně Bělských před vpádem Švédů do města, kdy měšťané hájili hradby. Byli však přemoženi, švédští vojáci v obci vypalovali domy, plenili a vraždili. Článek lze považovat za odborný, obsahuje k danému tématu mnoho důležitých faktů. Autor čerpal z archivních záznamů a z bělské farní knihy.¹⁷⁶ Krátkou zprávou popsal Šimáček vznik a historii Okresního muzea v Bělé pod Bezdězem, založeného roku 1913. Prostory obdrželo v augustiniánském klášteře. Do expozice byly zařazeny kroje, porcelán a sklo. Uloženy zde byly rovněž staré městské knihy a dochovaná privilegia. Součástí výstavy se stala i selská světnice dle vzoru ze vsi Spikaly ležící blízko Katusic. Zřízena byla i muzejní knihovna. Šimáček zde také představil tosohy, jež se podílely na vzniku a počátcích existence muzea.¹⁷⁷ K dějinám soudnictví na Bělsku přispěl článkem, v němž přinesl výtahy soudních procesů ze smolných knih z 16. až 18. století.¹⁷⁸ Šimáček rovněž editoval několik listin k dějinám Bělé pod Bezdězem v 16. až 17. století.¹⁷⁹

Profesor historické vlastivědy na Filozofické fakultě Karlovy univerzity v Praze Josef Vítězslav Šimák přispíval do periodika *Od Ještěda k Troskám* články k hospodářským a církevním dějinám. Zabýval se však také dějinami řemesel a umění či biogramy. Životu divadelní herečky a spisovatelky Abigail Horákové se věnuje Šimákův první příspěvek. Abigail Horáková se narodila 17. ledna 1871 v Turnově, kde

¹⁷⁵ ŠIMÁČEK, František: Město Bělá pod Bezdězem po válce třicetileté do ukončení válek napoleonských (1649 – 1815), in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 6, 1928, č. 5–6, s. 97–102.

¹⁷⁶ ŠIMÁČEK, František: Město Bělá pod Bezdězem za války třicetileté 1618–1648, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 5, 1927, č. 7–8, s. 174–179.

¹⁷⁷ ŠIMÁČEK, František: Okresní muzeum v Bělé pod Bezdězem, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1929, č. 5, s. 125–126.

¹⁷⁸ ŠIMÁČEK, František: Smutné zápisy, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 3, 1925, část 2, č. 1., s. 11–12.

¹⁷⁹ ŠIMÁČEK, František: Z archivu města Bělé, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 4, 1926, č. 4–5, s. 106–108.

také vyrůstala. Již v dětství psávala první verše. Oblíbila si divadlo a literaturu. Po několika letech práce švadlenky se připojila k divadelnímu souboru Vendelína Budila, s nímž začala vystupovat. Při cestách s putovním divadlem sepsovala také svá první literární díla. Celoživotní vypětí z náročných cest s divadelními soubory a psaní literatury ji však vyčerpávaly. Trpěla srdečními chorobami, prodělala rovněž mrtvici, až 7. listopadu 1926, krátce po dopsání své poslední povídky, náhle zemřela. Šimák k biogramu připojil také přehled všech literárních prací Abigail Horákové a některé z nich krátce představil. Článek je velmi podrobný. Jedná se však především o text pro zájemce o historii, jimž přibližuje osudy známé umělkyně, jejíž život i práce byly nerozlučně spjaty s Českým rájem.¹⁸⁰ Církevními dějinami na Českodubsku v 17. století se Šimák zabýval ve své další práci. Pojednal zde o farářích působících na farnostech v okolí Českého Dubu po roce 1620. V krátkosti představil osobnosti jednotlivých farářů a přiblížil potíže a úskalí, s nimiž se museli vyrovnat při svém pastoračním úsilí. Šimák podal také výklad k příjmům a darům, jež se k farám vázaly. Popsal i uměleckou výzdobu farních kostelů.¹⁸¹ V periodiku editoval vzpomínky turnovského františkána Jana Erazima Vitáska na prusko-rakouskou válku z roku 1866. Vitásek zaznamenal, jak se Českého ráje dotkly události tohoto válečného konfliktu. Rukopis jeho záznamů získalo do svých sbírek Muzeum Českého ráje v Turnově. K edici jsou připojeny vysvětlivky a komentáře i překlady německých textů.¹⁸² Při příležitosti stého výročí úmrtí Josefa Dobrovského publikoval Šimák stručnou práci o vztahu tohoto jazykovědce a jeho přítele Fortunáta Durycha z Turnova. Prostřednictvím jejich vzájemné korespondence popsal Dobrovského poměr k Turnovsku a společné úsilí obou přátel o obrození českého jazyka. Článek má spíše populárně naučný charakter. Šimák zde používá rovněž poetické výrazové prostředky, jež však pro strukturu díla nemají žádnou významovou funkci. Jsou zde podřízeny jeho snaze o přiblížení osobnosti významného českého jazykovědce a národního buditele.¹⁸³ Jubileu 50. narozenin Josefa Drahoňovského, českého sochaře a profesora na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze, se věnoval další Šimákův příspěvek. Josef Drahoňovský se narodil 27. března

¹⁸⁰ ŠIMÁK, Josef Vítězslav: Abigail Horáková († 7. listopadu 1926), in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 5, 1927, č. 6, s. 129–135.

¹⁸¹ ŠIMÁK, Josef Vítězslav: Farnost dubská v 17. věku, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 4, 1925, č. 1, s. 18–22.

¹⁸² ŠIMÁK, Josef Vítězslav: Jadrný přehled událostí válečných 24. 6. 1866, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 4, 1926, č. 4–5, s. 81–85.

¹⁸³ ŠIMÁK, Josef Vítězslav: Josef Dobrovský a Turnov, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1929, č. 5, s. 108.

1877 ve Volavci. V Turnově vystudoval rytectví na odborné škole. Po krátkodobém studiu medailérství na Akademii umění ve Vídni se vrátil do Čech. Zde působil na Uměleckoprůmyslové škole, vytvořil však také sochy pro dostavbu chrámu sv. Víta. Po další studijní cestě po gotických katedrálách ve Francii si v Praze založil vlastní sochařský ateliér. Šimák zde podává podrobný přehled Drahoňovského ryteckých a sochařských děl, jež popisuje dle přiloženého obrazového materiálu.¹⁸⁴ Šimák v periodiku editoval několik listin, které se vztahovaly k historii dolování drahých kamenů na Turnovsku. K německým originálům pořídil i stručné české překlady.¹⁸⁵ V krátké zprávě o muzejních snahách podal přehled o činnosti Muzea Českého ráje v Turnově v letech 1918–1928. Muzeum získalo pro své sbírky nové prostory a uspořádalo několik výstav. Šimák zde uvádí také představy muzejních pracovníků o připravované činnosti muzea.¹⁸⁶ Další edicí je několik listin českosaského děkana Adama Baltazara z let 1628–1631, ve kterých žádal hejtmana frýdlantského knížectví o pomoc při rekatolizaci. Vedle německých originálů jsou zde uvedeny české překlady a krátké komentáře k jednotlivým listinám.¹⁸⁷ Šimák pojednal také o historii dolování na Kozákově po roce 1620. Popsal, jak probíhaly průzkumy a kde poté byly doly zřízeny. Podal přehled o rozsahu a výnosech jednotlivých dolů. Zmínil se také o mzdách horníků a jejich nástrojích, jimiž byli pro práci v dolech vybaveni.¹⁸⁸ K dějinám řemesel v 17. století se vztahoval jeden Šimákův stručný příspěvek. Pomocí výtahů z listin podal přehled o dodávkách skla ze sklárny Hanse Schürera na dvůr Albrechta z Valdštejna. Výtahy obsahují druh dodávaného skla a rovněž výši nákladů na úhradu objednávky.¹⁸⁹ Šimák publikoval v periodiku *Od Ještěda k Troskám* také studii o poměrech na hruboskalském panství na počátku 16. století, jež patřilo od konce 15. století Jindřichovi Svojanovskému z Bozkovic. Po jeho smrti mělo připadnout manželce Anně, avšak držbu si u zemského soudu nakonec vymohl jeho bratr Jan z Boskovic. Dále Šimák uvádí popis vsí a městeček k panství patřících, u nichž zmiňuje pěstované plodiny, počet

¹⁸⁴ ŠIMÁK, Josef Vítězslav: Josef Drahoňovský, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 6, 1928, č. 9, s. 193–216.

¹⁸⁵ ŠIMÁK, Josef Vítězslav: K dějinám našeho kamenářství, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 5, 1927, č. 6, s. 141–142.

¹⁸⁶ ŠIMÁK, Josef Vítězslav: Muzejní snahy v letech 1918–1928, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1928, č. 2–4, s. 40–41.

¹⁸⁷ ŠIMÁK, Josef Vítězslav: Několik listů děkana dubského z let 1628–1631, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1929, č. 6, s. 147–152.

¹⁸⁸ ŠIMÁK, Josef Vítězslav: O starých dolech na Kozákově, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 5, 1926, č. 1, s. 1–5.

¹⁸⁹ ŠIMÁK, Josef Vítězslav: Paběrky o skle dodaném na stavbu a ke dvoru Albrechta z Valdštejna v Jičíně, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 6, 1927, č. 2–4, s. 78–80.

robotních dní a odváděných dávek a také jména obyvatel.¹⁹⁰ Šimák editoval rovněž kroniku obce Svijany, kterou sepsal zámecký kaplan Václav Plachta v roce 1845. Kronika obsahuje záznamy k období let 1578–1845. Šimák k textu kroniky připojil vysvětlivky a komentáře či překlady z latiny.¹⁹¹ Církevními dějinami na Mnichovohradištsku po roce 1620 se Šimák zabýval v další práci. Rekatolizaci místních obyvatel započal jezuita Matěj Burnatius. Zpočátku se mu obracení na katolicismus dařilo, avšak po prvních úspěších mu místní obyvatelé vyhrožovali. Prvním katolickým farářem po roce 1620 byl v Mnichově Hradišti Pavel Minczer, ten však již roku 1628 sám odešel. Jeho úřad zastával rychnovský farář Stanislav Příbělovský z Příbělovic. Ukazovalo se, že obracení na katolickou víru příliš úspěch nezaznamenalo. Lidé se dál v tajnosti scházeli na evangelických a českobratrských bohoslužbách. Evangelické kazatele skrýval mnichovohradištský hejtman. Když bylo povoláno vojsko, aby učinilo přítrž činnosti evangelických duchovních, hejtman kazatele prozradil, aby se sám zachránil. Kazatelé byli uvězněni, podařilo se jim však uprchnout. Obyvatelé Mnichova Hradiště byli poté s pomocí vojska násilně donucováni k přestoupení ke katolictví. Ani tento přístup neslavil úspěch, neboť lidé se s evangelickými kazateli scházeli dál v lesích. Článek podává velmi podrobný výklad o vývoji duchovních dějin na Mnichovohradištsku za třicetileté války. Šimákův text pohlíží na tuto problematiku objektivně. Neobjevují se v něm filozofické či morální závěry, naopak je zaměřen především na zprostředkování faktů.¹⁹² Šimák editoval v periodiku také části Soupisů poddaných podle víry z roku 1651, které se vztahovaly k Českému ráji a Podještědí. K jednotlivým záznamům připojil krátké komentáře s vysvětlivkami.¹⁹³ Krátkou zprávou přiblížil historii dolování rumělky u Jesenného pro Albrechta z Valdštejna. Článek je pouze souhrnem útržkovitých informací a svědectví zachovaných v pramenech.¹⁹⁴ Pojednání o archeologickém průzkumu ve Zboreckých skalách u Drábovny reflektovalo nález pravěkého sídliště, v němž se podařilo objevit keramické

¹⁹⁰ ŠIMÁK, Josef Vítězslav: Panství Hruboskalské roku 1524, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 3, 1924, č. 1, s. 21–25.

¹⁹¹ ŠIMÁK, Josef Vítězslav: Pátera Václava Plachty Kronika svijanská, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 4, 1925, č. 1, s. 1–6.

¹⁹² ŠIMÁK, Josef Vítězslav: Příběh fary Mnichovohradištské v době pobělohorské, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 3, 1925, část 2, č. 1, s. 5–8.

¹⁹³ ŠIMÁK, Josef Vítězslav: Soupisy osob podle víry roku 1651, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 5, 1926, č. 2, s. 54–58.

¹⁹⁴ ŠIMÁK, Josef Vítězslav: Staré zprávy o rumělce u Jesenného, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 6, 1927, č. 2–4, s. 75–78.

střeby z doby železné. Byla nalezena také pravěká pec a kamenné i železné nástroje.¹⁹⁵ Rozborem nápisu na kostelní věži ve Skalsku Šimák opravil dřívější interpretace o donátorech, kteří nechali zhotovit desku s erbem na skalském kostele. Archeolog Josef Vojtěch Hellich se mylně domníval, že věž dal vystavět roku 1220 Ratmír z Kováně. Skutečnými donátory byli Jan a Bohuslav z Kunvaldu a Dražic. Nápis pocházel pravděpodobně z let 1450–1482.¹⁹⁶ Šimák publikoval také článek věnovaný historii správy panství Albrechta z Valdštejna. Jedná se o shrnutí poznatků týkajících se správy Turnova a několika přilehlých obcí v letech 1627–1632. Šimák popsal správce Valdštejnova panství, zmínil se také o významných událostech této doby v českých zemích i v Evropě. Článek je faktograficky velmi bohatý a podává obraz města Turnova za třicetileté války nazíraný z mnoha hledisek.¹⁹⁷ Církevním dějinám na Českosasku v 17. století věnoval Šimák svůj další příspěvek. V něm v krátkosti představil fary v Českém Dubu, Hodkovicích nad Mohelkou, Osečné a Dlouhém Mostě. U nich zmínil jejich příjmy v penězích i naturáliích za rok 1623, jimiž byli faráři vyživováni a placeni.¹⁹⁸ Šimák editoval také několik listin z roku 1631, jež se týkaly rybníku Kunčického u Olešnice. K listinám jsou připojeny krátké vysvětlivky a komentáře.¹⁹⁹ Souhrnem záznamů zpracoval Šimák krátké zmínky k historii obce Přepěře od 14. do 17. století. Jedná se o útržkovité poznatky, pro něž dle Šimáka bylo zapotřebí ještě dalšího zpracování, jež by sesbíraný materiál utřídilo.²⁰⁰

Milan Šimák editoval v periodiku dva dopisy českosaského děkana Prokopa Löfflera z roku 1825. Ten zaslal dopisy pražským novinám, aby je informoval o požáru, jenž vypukl ve stodole u fary. Požáru podlehl několik hospodářských objektů a domů místních obyvatel. V druhém dopise popisuje průběh katolické mše, která se konala 10. července 1825 v Hodkovicích nad Mohelkou.²⁰¹

¹⁹⁵ ŠIMÁK, Josef Vítězslav: Starožitnický význam skal okolo Drábovny, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 3, 1924, č. 1, s. 1–6.

¹⁹⁶ ŠIMÁK, Josef Vítězslav: Tajemství chrámové věže na Skalsku, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 5, 1926, č. 1, s. 23–25.

¹⁹⁷ ŠIMÁK, Josef Vítězslav: Turnov v letech 1627–1632, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 5, 1927, č. 7–8, s. 197–201.

¹⁹⁸ ŠIMÁK, Josef Vítězslav: Zpráva o farářích na zboží Dubském za rok 1623, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1929, č. 4, s. 113–115.

¹⁹⁹ ŠIMÁK, Josef Vítězslav: Zprávy o rybníku Kunčickém u Olešnice roku 1631, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 5, 1927, č. 3–5, s. 76–80.

²⁰⁰ ŠIMÁK, Josef Vítězslav: Zprávy z historie obce Přepěřské, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 3, 1925, část 2, č. 2, s. 33–36.

²⁰¹ ŠIMÁK, Milan: Dopisy dubského děkana Prokopa Löfflera do pražských novin roku 1825, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 4, 1927, č. 2–3, s. 58–59.

Badatelský zájem Aloise Šimona se týkal hospodářských a sociálních dějin 19. až 20. století na Mnichovohradištsku. Šimon se věnoval také dějinám správy, školství a vojenství a přispěl rovněž jedním biogramem. O hladomoru z let 1845–1847 na Mnichovohradištsku podal Alois Šimon krátkou zprávu. V roce 1845 se objevila hniloba brambor, jež zničila většinu úrody. V důsledku toho propukl na Mnichovohradištsku hladomor, jenž trval až do roku 1847, neboť hniloba se na bramborách udržovala i při obměňování odrůd i půdy, v níž se pěstovaly. V roce 1846 propukla velká sucha, která poškodila i úrodu obilí. Lidé byli nuceni jíst nezralé ovoce a péct placky z otrub či mláta. Kvůli špatné výživě propukaly vlny nemocí. Lidé se proto uchýlili ke krádežím. Protože ve vězení jim muselo být poskytnuto jídlo, sami se mnohdy nařkli z dalších činů, aby se nechali dál vyživovat. Alois Šimon uvádí i další případy. Článek má populárně naučný charakter. Je spíše řadou příhod a událostí, s nimiž se obyvatelé Mnichovohradištska v době hladomoru museli vyrovnat.²⁰² Šimon se zmínil krátkou zprávou o honech na Mnichovohradištsku v letech 1846–1847, které uspořádal hrabě Kristián z Valdštejna při příležitosti návštěvy arcivévody Štěpána Viktora. Článek je výčtem ulovené zvěře a popisu ceremonií spojených s uvítáním arcivévody Štěpána, jenž se zde zúčastnil posledního honu před svým odchodem do Uher, kde byl jmenován místodržícím. Text přináší především statistická data o ulovené zvěři a množství peněz proplacených vrchnostenským lovčím a myslivcům, podstatných faktů však příliš neobsahuje.²⁰³ Na základě výtahů z několika listin o cestě cara Mikuláše I. do Teplic z roku 1835 přiblížil Šimon způsoby dopravy v první půli 19. století. Popsal zde doprovod cara Mikuláše a cestovní potřeby jeho rodiny. Článek se nese v duchu vyprávění o tom, jak probíhala doprava carské rodiny po českých zemích.²⁰⁴ Ve studii o několika epidemiích cholery na Mnichovohradištsku podává Šimon přehled o rozsahu výskytu nemoci a počtech lidí, kteří jí podlehl. Choroba se objevila v letech 1832, 1850, 1855 a 1866. Šimon zmínil také způsoby léčby, které tehdejší lékaři doporučovali. V Mnichově Hradišti objevil lékárník Václav Veirich lék založený na několika druzích bylin. Díky tomu se podařilo řadu nemocných zachránit.

²⁰² ŠIMON, Alois: Bída a hlad na Hradištsku v letech 1845–1847, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1929, č. 7–10, s. 210–214.

²⁰³ ŠIMON, Alois: Hony na panství hradištském v letech 1846–1847, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 5, 1927, č. 7–8, s. 168–169.

²⁰⁴ ŠIMON, Alois: Jak cestovali potentáti před devadesáti lety, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1929, č. 5, s. 120–123.

Článek má populárně naučný charakter, je však faktograficky poměrně bohatý. Může proto sloužit i potřebám odborných badatelů.²⁰⁵ Šimon se zabýval také osobností Josefa Düricha. Ten se narodil 19. srpna 1847 v Borovicích. Po absolvování gymnaziálního studia začal pracovat jako stenograf na českém zemském sněmu. Dürich přispíval svými články o těsnopise do mnoha časpisů. Stal se uznávaným odborníkem na stenografii. Ve svých odborných pracích se snažil vytvořit jednotný slovanský těsnopis. Dürich psal také básně pro Světozor a Květy. V roce 1882 byl zvolen starostou Kláštera Hradiště nad Jizerou. Tuto funkci vykonával celých 32 let. Dürich dal v obci vystavět vodovod. Podnítl založení hasičského sboru. V roce 1915 se rozhodl opustit české země a odjel do Francie, kde se připojil k zahraničnímu odboji. Po vzniku Československé republiky však jeho odbojová činnost nebyla příliš oceňována, dokud jej prezident Masaryk roku 1924 nepřijal k audienci. Dürich až teprve tehdy došel uznání. Dürich zemřel 12. ledna 1927 v nedožitých 80 letech. Článek je faktograficky poměrně bohatý a přehledný, může sloužit potřebám odborných badatelů i amatérských zájemců o historii.²⁰⁶ Prostřednictvím zápisů v gruntovních knihách vylíčil Šimon důsledky třicetileté války na hospodářství Mnichovohradištska. U jednotlivých obcí podává příklady, jak se obyvatelé vyrovnávali s hospodářským zpusťšením. Jedná se o útržkovité zmínky o událostech, jimiž byli postiženi obyvatelé na Mnichovohradištsku v důsledku válečného konfliktu.²⁰⁷ K dějinám vojenství v 19. století se vztahuje další autorův příspěvek. Pomocí chronologických zápisů v něm podal velmi podrobný výklad o válce z roku 1866. Přibližuje jak osudy obyvatel obce Kláštera Hradiště nad Jizerou, tak průběh válečného konfliktu. Píše o obsazení Kláštera pruskými vojáky. Pro popis okupace obce využil paměti očitých svědků.²⁰⁸ O způsobu starého početního zaznamenávání na Turnovsku se Šimon zmínil v další práci. Pomocí dvou dřívек, do nichž se vyřezávaly vruby, se označovalo množství odebraného piva, vymláceného obilí, počet odpracovaných dní nebo i dluhy. Věřitel i dlužník si poté nechali jedno z dřívек a když byl dluh urovnán, vruby se odstranily. Od tohoto početního prostředku se odvíjí lidové rčení „má u mě vroubek“, jež v přeneseném smyslu znamenalo

²⁰⁵ ŠIMON, Alois: Cholera na Hradištsku, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 5, 1927, č. 6, s. 156–158.

²⁰⁶ ŠIMON, Alois: Josef Dürich, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 5, 1927, č. 7–8, s. 161–167.

²⁰⁷ ŠIMON, Alois: Několik dokladů o hospodářském zpusťšení Hradištska za války třicetileté, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1928, č. 1, s. 10–12.

²⁰⁸ ŠIMON, Alois: Okupace Kláštera Prusy roku 1866, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 6, 1927, č. 1, s. 12–17.

nevyřízenou záležitost.²⁰⁹ Krátkou zprávou o vývoji cukrovarnictví na Mnichovohradištsku v 19. století je další autorův článek. Výrobu cukru započal v roce 1837 hrabě Kristián z Valdštejna, cukrovar však již roku 1842 vyhořel. Nový cukrovar dal vystavět v letech 1869–1870 Arnošt František z Valdštejna a roční výroba činila až 4 000 tun surového cukru. Článek má populárně naučný charakter. Podává souhrn základních faktů k danému tématu. Pro potřeby odborných badatelů však mnoho poznatků nepřináší.²¹⁰ Alois Šimon se zabýval také dějinami správy v první polovině 19. století na Mnichovohradištsku. Ve svém článku popsal povinnosti rychtářů vůči vrchnosti a způsoby, jimiž je vymáhali na poddaných. Podal přehled o jednotlivých rychtářích a obcích, jež k nim patřily. Zmínil se také o osobnostech rychtářů působících na Mnichovohradištsku a přísaze, kterou skládali při uvádění do úřadu. Článek přibližuje základní fakta o správě poddaných a jejich robotních povinnostech vůči vrchnosti.²¹¹ Krátkou zmínkou je autorův další příspěvek, v němž popsal historii školy v Bukovině v 19. století. Vyložil potíže se školní budovou, o jejíž poloze se dochovaly jen neucelené zmínky. Dle zprávy zemské školní komise z roku 1792 docházelo do školy 25 chlapců a 17 dívek. Článek je souhrnem kusých a útržkovitých informací, mezi nimiž často chybějí souvislosti.²¹² Alois Šimon se v krátkosti zmínil také o vizitaci na škole v Klášteře Hradišti nad Jizerou v roce 1846. Popsal její průběh a předání pochvalného dekretu učiteli Janu Bubákovi za vzorné vedení výuky mládeže. Po skončení vizitace proběhla malá oslava, při níž školní děti zpívaly písně a recitovaly básně. Článek je spíše jakýmsi vyprávěním, v němž se vyzdvihuje činnost učitele Bubáka a radost kovánského faráře z recitování básně „Libušin soud“, díky níž byl jeden ze školáků označen za „malého roztomilého Čecha, jenž promluvil jazykem, jakým hovořivali Češi před 1000 lety“. Tím je myšlen Rukopis Královédvorský a Zelenohorský, literární falzum, které se vydávalo za pravou památku českého středověkého písemnictví. Kovánského faráře potěšila učitelova snaha vychovat z dětí „vlastenecké Čechy.“²¹³ Starým svatebním zvykům je věnován další příspěvek. V něm

²⁰⁹ ŠIMON, Alois: Počet na vruby; vrubaři, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 5, 1927, č. 9–10, s. 235–237.

²¹⁰ ŠIMON, Alois: Příspěvek k historii cukrovarnictví na Hradištsku, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 6, 1927, č. 2–4, s. 81–82.

²¹¹ ŠIMON, Alois: Správa poddaných panství hradištského v 19. století, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 5, 1927, č. 2–4, s. 117–121.

²¹² ŠIMON, Alois: Škola v Bukovině (sebráno k doplnění klášterské školní kroniky), in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 6, 1927, č. 2–4, s. 80–81.

²¹³ ŠIMON, Alois: Školní vizitace na Klášteře roku 1846, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 5, 1927, č. 9–10, s. 248–249.

Šimon pojednal o tom, jakými zákonitostmi se řídila žádost mladíka o ruku nevěsty a jak probíhal svatební obřad, či jaké projevy se používaly pro svatební přípitek.²¹⁴ Alois Šimon publikoval také práci věnovanou historické klimatologii, ve které popisuje přírodní jevy, které se odehrály v 19. a 20. století na Mnichovohradištsku. Článek je koncipován formou letopisů, kdy jsou u jednotlivých roků uvedeny údaje o průběhu zimních a letních měsíců, případně kdy sucho či naopak déšť nebo mráz ovlivnily stav úrody.²¹⁵

Václav Šimonek v periodiku editoval listinu, která určovala hranice mezi panstvím velkobělským a lobežským v roce 1712. V ní je popsáno umístění a podoba hraničních kamenů mezi oběma panstvími.²¹⁶

Pojednání o dětských „rozpykávačkách“ z Poještědí je prvním příspěvkem Josefa Škody. Rozpykávačky se mezi dětmi používaly při hrách na „honěnou“, kdy se prstem ukazovalo na jednotlivé hráče a po slabikách se rozpykávalo, až poslední slabika určila toho, kdo měl „honit“ ostatní.²¹⁷ Škoda publikoval také souhrn lidových pověstí z Poještědí týkajících se příběhů o vodnicích, lesních ženách či světluškách.²¹⁸ Josef Škoda zveřejnil v periodiku také statistické údaje, které se zabývají změnami majitelů jednotlivých domů na Českodubsku od 16. do 19. století. U každého domu je uvedeno, kdo ho v kterém roce získal a zda se jednalo o odkoupení či dědictví po příbuzných. Jsou zde i informace o tom, zda jde o dům zašlý či dosud stojící a jaké je jeho současné i minulé číslo popisné. V případě odkoupení domu je uváděna i jeho cena.²¹⁹ Škoda pojednal také o velikonočních koledách z Proseče pod Ještědem.²²⁰

Václav Škréta se zabýval osobnostmi legionářů z první světové války a také životem Vojtěcha Plívy. V krátké zprávě o legionářích zemřelých po vzniku Československé republiky přiblížil základní informace o jejich životech. Zmínil se o místě a datu jejich

²¹⁴ ŠIMON, Alois: Zašlé svatební zvyky na Hradištsku, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 5, 1927, č. 3–5, s. 112–114.

²¹⁵ ŠIMON, Alois: Záznamy přírodních zjevů na Hradištsku, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 6, 1927, č. 2–4, s. 56–60.

²¹⁶ ŠIMONEK, Václav: Popsání a obnovení hranic mezi panstvím bělským a lobež(s)kým, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 6, 1928, č. 7–8, s. 153–155.

²¹⁷ ŠKODA, Josef: Dětské rozpykávačky z Proseče pod Ještědem, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 3, 1924, č. 4, s. 95–96.

²¹⁸ ŠKODA, Josef: Ještědské lidové pověsti, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 5, 1926, č. 1, s. 29–31.

²¹⁹ ŠKODA, Josef: Místopisné paměti Českodubska, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 3, 1924, č. 1, s. 15–21.

²²⁰ ŠKODA, Josef: Velikonoční koledy z Podještědí, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 3, 1925, část 2, č. 2, s. 46–47.

narození, o působení v československých legiích a o datu úmrtí.²²¹ Dalším Škrétovým článkem je biogram o životě Josefa Plívy. Ten se narodil 22. srpna 1888. Po absolutoriu na gymnáziu v Jičíně studoval na Karlově univerzitě v Praze. Poté strávil několik semestrů na univerzitě v Grenoblu a na pařížské Sorbonně. V letech 1913–1914 pracoval jako zkušební kandidát na reálce v Turnově a v Praze na Vinohradech. Po vypuknutí první světové války krátce bojoval proti Rusům, kvůli zranění se záhy vrátil do Prahy, kde vedl výcvik jednoročních dobrovolníků. V roce 1915 byl znovu odvelen na frontu. Brzy upadl do zajetí a byl odvezen do zajateckého tábora u Kyjeva. Tam se mu do ruky dostal výtisk Čechoslovana a Plíva se pod jeho vlivem rozhodl připojit se k boji proti habsburské monarchii. Když přijeli čeští důstojníci, kteří se stali členy srbské divize formující se ze srbských dobrovolníků, Plíva se dobrovolně přihlásil a odjel s nimi na frontu. Když vypukla v Rusku revoluce, přesunul se se srbským armádním sborem na řeckou frontu. Po zřízení českého vojska ve Francii v roce 1918 se připojil k českým legionářům. V samém závěru války byl však smrtelně zraněn a 23. října 1918 zemřel. Článek je do značné míry idealizovaný. Plíva je v něm stavěn do role jakéhosi „krajanského válečného hrdiny“, jenž bojoval za osvobození českého národa.²²²

A. P. Šlechta publikoval v periodiku článek, kterým podal podrobný výklad o historii rodiny Jeníků Zásadských. Jeníkové byli v 16. století vrchnostenskými rychtáři na Semilsku. V 17. století je císař Ferdinand III. povýšil do šlechtického stavu. Autor pojednal o jednotlivých větvích rodu v 17. a 18. století, popsal jejich majetkovou držbu a ve stručnosti také rozrod celé šlechtické rodiny. Článek je velmi podrobný a přehledný. Lze jej považovat za odbornou práci, která se zaměřuje především na fakta a významné události v historii rodu Zásadských.²²³

Krátkou zprávou o činnosti ženského odboru Národní jednoty severočeské v letech 1918 až 1928 je příspěvek M. Šlechtové. Článek je pouhým výčtem statistických dat k činnosti ženského odboru. Šlechtová zmínila množství peněžních prostředků, jimiž

²²¹ ŠKRÉTA, Václav: Legionáři z Turnovska v prvním desetiletí republiky zemřelí, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1928, č. 2–4, s. 23–24.

²²² ŠKRÉTA, Václav: Vojtěch Plíva, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1928, č. 2–4, s. 18–23.

²²³ ŠLECHTA, A. P.: Z rodopisu Jeníků Zásadských z Gernsdorfu, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 4, 1926, č. 8–9, s. 174–178.

odbor v jednotlivých letech disponoval, a pro jaký účel byly peníze použity. Popsala také kulturní události, které ženský odbor ve dvacátých letech 20. století uspořádal.²²⁴

Jaroslav Šorejs se věnoval dějinám vojenství 20. století. Zabýval se také sociálními dějinami 18. a 19. století. Ve svém prvním příspěvku publikoval seznam československých legionářů z první světové války žijících na Mnichovohradištsku. U každého zmínil datum narození, druh civilního profesního působení a místo, kde se zúčastnil bojů za první světové války.²²⁵ Ve svém druhém příspěvku popsal Šorejs v krátkosti osudy několika legionářů z první světové války žijících v Českém ráji. Podal přehled základních faktů o jejich životech a působení za válečných událostí let 1914–1918.²²⁶ Vzpouře poddaných ve Svijanech v roce 1794 je věnován další autorův článek. Po smrti císaře Josefa II. se mezi poddanými šířila zvěst, že císař ve svém patentu zrušil robotu bez náhrady a vrchnost tuto informaci poddaným „zatajila“. Lidé se vzbouřili a ozbrojili se. Po příjezdu vojska však byli rychle rozehnáni. Jedinou obcí, která se odmítla vzpoury účastnit, byl Loukov. Ten musel být poté strážěn vojskem, neboť se tamní lidé cítili ohroženi nenávistí obyvatel z ostatních vsí. Autor v článku také citoval část kroniky, ve které je tato událost zmíněna. Vůbec však nevysvětlil, proč k události došlo až v roce 1794, kdy od smrti Josefa II. uplynuly již 4 roky.²²⁷ Šorejs se zmínil rovněž o další vzpouře poddaných ve Svijanech, která se odehrála roku 1818. Nový majitel panství, hrabě František Adam z Valdštejna, od poddaných požadoval robotování a odmítal místo něj peněžitou náhradu. Několik obyvatel Svijan začalo v hostincích podněcovat ke vzpouře. Do vsi bylo přivoláno vojsko. Obyvatelé se shromáždili a prohlásili, že chtějí robotu nahrazovat penězi a robotovat nebudou. O několik dní později vojsko zatklo a uvěznilo vůdce selské rebelie. Vzpouře poddaných poté skončila.²²⁸

Josef Varcl publikoval v periodiku článek o technikách rytí skla. Podal velmi podrobný výklad o výrobě skla pro imitace drahých kamenů a jednotlivých úkonech při rytí skla. V textu vysvětluje také odbornou terminologii. Součástí článku je i krátké

²²⁴ ŠLECHTOVÁ, M.: Ženský odbor Národní Jednoty Severočeské pro Český Dub a okolí, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1928, č. 2–4, s. 72–73.

²²⁵ ŠOREJS, Jaroslav: Legionáři na Mnichovohradištsku, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1928, č. 2–4, s. 82–86.

²²⁶ ŠOREJS, Jaroslav: Mrtví vlastenci, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1928, č. 2–4, s. 87–88.

²²⁷ ŠOREJS, Jaroslav: Vzpouře poddaných na panství svijanském roku 1794, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 5, 1927, č. 9–10, s. 249–250.

²²⁸ ŠOREJS, Jaroslav: Vzpouře poddaných na panství svijanském roku 1818, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1928, č. 1, s. 12–13.

pojednání o historii rytého skla od antiky až do 19. století. Příspěvek lze považovat za odbornou práci, jež obsahuje řadu důležitých faktů k danému tématu.²²⁹

František Venclů se zabýval biogramem profesora Václava Mařana, lidovými zvyky ze Svijanského Újezdu a také hospodářskými dějinami 20. století. U příležitosti padesátých narozenin Václava Mařana publikoval František Venclů článek o životě tohoto umělce. Profesor Mařan se narodil 23. května 1879 ve Svijanském Újezdu. Po absolvování umělecké školy v Mladé Boleslavi vystudoval na Uměleckoprůmyslové škole v Praze. Poté odjel do Německa, kde pracoval v ateliéru dvorního sochaře Ernsta Westfahla. V roce 1910 odjel do Paříže. Když se Václav Mařan vrátil zpět do Čech, přijal místo ředitele na odborné keramické škole v Bechyni. Za své práce v soutěžích Uměleckoprůmyslového muzea získal řadu ocenění. Po vypuknutí první světové války byl povolán na frontu. Po necelém roce a půl onemocněl tyfem a po vyléčení se mohl vrátit do civilního života. Působil nadále jako učitel a věnoval se i své umělecké práci. Článek má populárně naučný charakter. Obsahuje poměrně značné množství faktů o životě a uměleckém díle profesora Mařana.²³⁰ Venclů publikoval také článek o lidových zvycích ze Svijanského Újezdu, které byly spojeny s narozením dítěte, svatebním obřadem, smrtí či slavením různých svátků. Zmínil i pranostiky, jež se vztahovaly k počasí či úrodě ovoce nebo obilí.²³¹ V pojednání o zemědělství na Turnovsku a Českosudsku po první světové válce přiblížil Venclů problematiku poškozeného hospodářství, jež se muselo potýkat s řadou problémů. Nedostávalo se hnojiva pro pěstování plodin na polích a také krmiva i steliva pro hospodářská zvířata. Autor uvedl rovněž statistiku počtu členů zemědělských družstev. Podal také přehled o finančních prostředcích, jimiž zemědělská družstva v jednotlivých letech disponovala, a kolik mléka nebo másla produkovala.²³²

Václav Větvíčka sepsal článek o škole v Přepěřích. V létě se vyučovalo v Přepěřích, v zimě děti docházely do obecní pastoušky ve Čtveríně. Autor na základě pamětí jednoho z žáků popsal průběh výuky na škole. Jedná se o souhrn útržkovitých

²²⁹ VARCL, Josef: O rytí drahých kamenů a skla, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 4, 1926, č. 8–9, s. 168–173.

²³⁰ VENCLŮ, František: Profesor Václav Mařan (K padesátinám), in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1929, č. 7–10, s. 173–176.

²³¹ VENCLŮ, František: Rok v naší vsi (sbírka starých zvyků, pověr, pranostik, pořekadel z Újezdu Svijanského a okolí. Sebráno za pomoci školních dětí), in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1929, č. 5, s. 104–108.

²³² VENCLŮ, František: Zemědělství na Turnovsku a Českosudsku v prvním desetiletí našeho státu, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1928, č. 2–4, s. 46–50.

vzpomínek a příhod, mezi nimiž často chybějí souvislosti. Čtenář se o výuce dozvídá pouze to, že děti se zde učily číst, psát a počítat. Článek je spíše vypravováním humorných příběhů a historek.²³³

Josef Voborník se zabýval kampanologií raného novověku a hospodářskými dějinami 19. století. O okolnostech odlévání zvonů v několika obcích Českého ráje je první autorův článek. V něm Voborník přinesl statistická data o množství peněžních prostředků věnovaných na odlévání nových zvonů. Uvedl také jména donátorů či obcí, od nichž peněžní prostředky pocházely.²³⁴ Editoval také listinu z roku 1797, ve které se stanovovaly nové podmínky robotních povinností poddaných na svijanském panství.²³⁵ Josef Voborník editoval rovněž urbář, který se vztahuje k výnosům z obcí na Českosoudsku na konci 16. století.²³⁶

V. Vodička publikoval zprávu o vývoji Sokola v Ještědské župě. Krátce představil vývoj historie jednotlivých sokolských jednot a jejich vedoucích představitelů. Článek má populárně naučný charakter a slouží především k informování čtenáře o činnosti Sokolstva v severních Čechách na konci 19. a na počátku 20. století.²³⁷

M. Waitová-Adamová publikovala v periodiku podrobný článek o čedičích Hrobka u Kamení nedaleko Sychrova.²³⁸

Josef Zídka v periodiku editoval paměti evangelického faráře Josefa Ernsta Bergmanna, jenž se stal předlohou pro postavu duchovního z románu Aloise Jiráska „U nás“. Bergmann se narodil 17. srpna 1798 ve vsi Zápuďově u Hradiště nad Jizerou. Ve svých pamětech popsal okolnosti, jež jej v mládí vedly k rozhodnutí stát se knězem. Vyličil také dobu svých studií a příchod do Stroužného, kde se stal evangelickým farářem. Další vývoj jeho života však není zmíněn.²³⁹

²³³ VĚTVIČKA, Václav: Něco o staré škole ve Čtveříně a Přepěřích, podle vypravování Jana Zakouřila, sedláře z Příšovic, který v letech 1867–1881 chodil do těchto škol, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 4, 1925, č. 1, s. 12–13.

²³⁴ VOBORNÍK, Josef: K dějinám zvonařství v našem Pojizeří, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 3, 1925, část 2, č. 1, s. 24–25.

²³⁵ VOBORNÍK, Josef: Kontrakt mezi poddanými rychty Vlastibořické a vrchností z roku 1794, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 4, 1926, č. 8–9, s. 179–183.

²³⁶ VOBORNÍK, Josef: Urbář českosoudský z roku 1590, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 6, 1927, č. 2–4, s. 67–74.

²³⁷ VODIČKA, V.: Sokolstvo v župě Ještědské, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1929, č. 5, s. 101–104.

²³⁸ WAITOVÁ-ADAMOVÁ, M.: Sychrovsko. Hrobka u Kamení, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1929, č. 7–10, s. 188–192.

²³⁹ ZÍDKA, Josef: Zapomenutý krajan, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 5, 1926, č. 1, s. 19–23.

Jazykovědný rozbor původu názvu obce Ktová je prací Josefa Zubatého. Ktová se zřejmě odvozuje od slov květ či kvést. Z genitivu kvta bylo vypuštěno písmeno v a z něho pravděpodobně vznikl později název Ktová.²⁴⁰

Badatelský zájem Františka Zumana se týkal politických, kulturních a hospodářských dějin raného novověku a 19. století. Zuman editoval korespondenci kovánského faráře Karla Aloise Vinařického s významnými představiteli českého národního obrození. K textu jsou připojeny vysvětlivky a komentáře.²⁴¹ Další edicí jsou záznamy vzpomínek hraběte Josefa Františka z Valdštejna, který se v roce 1793 léčil v Klokočce. Paměti se týkají života obyvatel Klokočky, Bakova nad Jizerou a Bělé pod Bezdězem.²⁴² Zuman publikoval v periodiku také článek, v němž popisuje literární dílo českobratrského knihtiskáře Oldřicha Velenského z roku 1520, jenž studoval v Paříži a po návratu do Čech převzal tiskárnu v Mladé Boleslavi po Mikuláši Klaudyánovi. Velenského dílo se zabývá okolnostmi smrti Jana Husa a křížovými výpravami proti husitům. Velenský ve svém díle také pojednal o rozporech mezi pracemi církevních historiků a apoštolských životopisců. Zuman však neuvedl, o která díla se mělo jednat. K rozboru Zuman použil studii Františka Michálka Bartoše Zapadlé dílko bratrské vědy publikovanou ve Věstníku Královské české společnosti nauk roku 1925.²⁴³ Zuman podal také výklad o založení a počátcích historie lesnické školy v Bělé pod Bezdězem. Prostory pro provoz školy poskytl hrabě Kristián z Valdštejna v severním křídle tamního zámku. Škola vznikla v roce 1855. Měla poskytovat odborné teoretické i praktické znalosti budoucím lesním správcům. Školní sbírky tvořily především dary od Českého lesnického spolku a učitelů. Ředitelem školy byl jmenován lesní rada Jan Veselý. Studium trvalo dva roky. Článek je faktograficky poměrně bohatý a poskytuje základní poznatky o počátcích existence školy a její organizace.²⁴⁴ K politickým dějinám 19. století se vztahuje další autorův příspěvek. Po schválení prosincové ústavy z roku 1867 se scházely tábory lidu. Druhý z táborů se konal na Bezdězi, kde se mělo jednat o poměru Čechů a Němců v Čechách a možnosti jejich spolupráce. Dalším bodem

²⁴⁰ ZUBATÝ, Josef: O původu jména „Ktová“, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 6, 1927, č. 1, s. 1–2.

²⁴¹ ZUMAN, František: Bělsko a okolí v korespondenci K. A. Vinařického, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1928, č. 1, s. 7–10.

²⁴² ZUMAN, František: Na Klokočce a na Bezdězi ke konci 18. století, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1929, č. 5, s. 123–125.

²⁴³ ZUMAN, František: Neznámé dílko bělského českobratrského knihtiskáře, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 5, 1927, č. 9–10, s. 251–253.

²⁴⁴ ZUMAN, František: Počátky lesnické školy v Bělé, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 6, 1927, č. 2–4, s. 82–85.

tábora lidu byla otázka, v čem by pro oba národy bylo výhodné autonomní postavení v rámci habsburské monarchie. Shromáždění však bylo zakázáno, neboť jeho program odporoval nově schválené ústavě. Druhý bod programu byl proto vypuštěn a tábor se poté mohl uskutečnit 21. června 1868. Článek lze považovat za odborný. Je zaměřen především na poskytnutí významných faktů k táboru lidu na Bezdězu, o jehož průběhu čtenáře podrobně informuje. Svým obsahem, jenž reflektuje úsilí Čechů a Němců v severních Čechách o spolupráci, je článek v periodiku ojedinělým jevem.²⁴⁵ I následující autorův text se zabýval dalším táborem lidu. Ten se konal na Mužském 11. července 1869. Zuman zde podává velmi podrobný výklad o této události. Přiblížil také obsah projevů významných osobností. Informuje rovněž o jednotlivých bodech rezoluce přijaté na shromáždění na Mužském.²⁴⁶ Zuman v periodiku publikoval český překlad práce živnostenského inspektora J. Schreyera z roku 1790 *Böhmische Kompositionsteine* o sklářské kompozici používané na Turnovsku pro řezání imitací drahých kamenů.²⁴⁷ V krátké zprávě Zuman podal přehled o výkupu z roboty na Bělsku. Na několika příkladech a svědectví z dopisu Jana Krouského pro faráře Karla Aloise Vinařického přiblížil peněžní obnosy, jimiž se lidé z roboty vykupovali.²⁴⁸ Zuman také pojednal o životě historika Karla Tieftrunka. Ten se narodil 31. října 1829. Po absolutoriu na gymnáziu vystudoval na Karlově univerzitě v Praze dějepis a literaturu. Poté působil jako učitel na českých školách v Praze a Litoměřicích. Stal se členem a přednášejícím v Královské české společnosti nauk, náměstkem kurátora Matice české a místopředsedou Historického spolku. V Památkách archeologických publikoval řadu studií k historii Litoměřic v období raného novověku. Zabýval se rovněž odbojem českých stavů z roku 1547 a osobností staroměstského kancléře Sixta z Ottersdorfu. Vydal také částečnou edici kroniky Pavla Skály ze Zhoře „Historie církevní“, z níž vybral úsek z let 1602–1623. Karel Tieftrunk zemřel 2. prosince 1897.²⁴⁹

K. Žádník pojednal na základě kroniky obce Petrašovice o stavbě studny ve Vesci. Studna stála na nádvoří mezi staveními. Bylo v ní však málo vody, a proto byl v obci

²⁴⁵ ZUMAN, František: Tábor lidu na Bezdězi roku 1868, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 6, 1928, č. 7–8, s. 145–152.

²⁴⁶ ZUMAN, František: Tábor lidu na Mužském roku 1869, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1929, č. 10, s. 204–210.

²⁴⁷ ZUMAN, František: Turnovské kompozice, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1929, č. 6, s. 138–139.

²⁴⁸ ZUMAN, František: Výkup roboty na Bělsku, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 6, 1927, č. 2–4, s. 85.

²⁴⁹ ZUMAN, František: Život a dílo Karla Tieftrunka, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 4, 1926, č. 6–7, s. 133–137.

zřízen vodovod. Článek neobsahuje příliš podstatných faktů. Jde o jakousi krátkou reportáž, v níž se pojednává především o vzhledu vesecké studny.²⁵⁰

U příležitosti padesátých narozenin Otakara Bradáče publikovala Marie Žlábková v periodiku jeho biogram. Bradáč se narodil 10. listopadu 1874 v Paceřicích na Turnovsku. V roce 1891 začal studovat na konzervatoři v Praze. Již tehdy komponoval svá první hudební díla pro Národní divadlo. Na konzervatoři napsal i část své první opery *Obžínky*, kterou dokončil po odvodu na vojnu. Žlábková podává přehled Bradáčových hudebních děl a krátce je představuje. Závěr článku se nese v obdivu vůči „uměleckému duchu“, jenž si musel sám najít cestu ke svému životnímu poslání i přes nepřízeň osudu, aby přispěl k velkým hudebním dílům českého národa.²⁵¹

²⁵⁰ ŽÁDNÍK, K.: Starobylá studna ve Vesci, in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 7, 1928, č. 1, s. 13.

²⁵¹ ŽLÁBKOVÁ, Marie: Otakar Bradáč (K 50. narozeninám skladatelovým), in: *Od Ještěda k Troskám*, roč. 3, 1925, část 2, č. 3, s. 82–84.

9. Hodnocení úrovně příspěvků v časopisu Od Ještěda k Troskám v letech 1924–1929

Úroveň příspěvků v periodiku *Od Ještěda k Troskám* byla v letech 1924–1929 velmi rozdílná. Články a studie zde publikovali univerzitně vzdělaní historici, např. Josef Vítězslav Šimák, František Zuman, Marie Ludmila Černá nebo Julius Glücklich. Přestože se v jejich případě jednalo obvykle o odborné práce, svou snadno srozumitelnou formou byly přesto přístupné i čtenářům bez odborného univerzitního vzdělání. Odborné či populárně naučné články otiskovali také místní učitelé. U odborných prací těchto historiků či učitelů byly většinou uvedeny archivní prameny, paměti nebo odborná literatura, ze které pro výklad historické skutečnosti čerpali. Řada příspěvků pochází od amatérských badatelů, ti však publikovali většinou pouze jeden nebo dva články. Jejich texty jsou často pojaty jako vyprávění o událostech či osobách, se kterými se osobně znali, mohly proto být ovlivněny také osobními vzpomínkami a emocemi. V jejich pracích se rovněž často objevuje předpoklad čtenářovy znalosti daného tématu a článek je pouze jakýmsi jeho doplněním či zajímavostí. Faktografická hodnota prací amatérských badatelů byla proto malá či téměř žádná. Některé příspěvky jsou také jen shrnutím nesouvislých faktů či dosud nezpracovaného materiálu a statistických dat bez jakéhokoli komentáře či vysvětlení. K jejich publikování docházelo za předpokladu budoucího zpracování a interpretace. Přesto lze konstatovat, že periodiku se do určité míry dařilo naplňovat proklamovaný program. Ačkoli časopis patrně nebyl ve středu zájmu univerzitních historiků, mohly některé příspěvky sloužit jejich potřebám ke studiu regionálních dějin. Je však třeba říci, že časopis se zaměřoval zejména na místní badatele, vlastivědné pracovníky a učitele. Je těžké posoudit, do jaké míry mohli učitelé využít periodikum pro svou školní výuku, neboť jim neposkytovalo žádnou metodologii didaktiky k výkladu historické látky. V případě článků amatérských badatelů se také často můžeme setkat s využíváním poetických výrazových prostředků. Ty však nemají pro smysl textu významnější funkci, často slouží jen k ozvláštnění textu, kdy autor čtenáře „provází krajem“ a seznamuje jej se zajímavostmi z jeho historie. U některých příspěvků je patrná snaha překonat pomocí poetických prostředků potíže s nedostatkem faktů a souvislostí mezi nimi v okamžiku, kdy si autor nedokázal poradit

s návazností výkladu a pomocí literárního vyprávění překlenul přechod mezi událostmi, jež na sebe bezprostředně nenavazovaly.

10. Role ženy v časopisu Od Ještěda k Troskám v letech 1924–1929

V periodiku ženy publikovaly články věnované kulturním a sociálním dějinám. Jejich zájem se týkal také etnografie a biogramů významných regionálních osobností. Ženy také editovaly prameny, z nichž většinu tvořila rodinná korespondence Karolíny Světlé a rovněž dopisy Karolíny Světlé s Eliškou Krásnohorskou. Korespondenci těchto dvou spisovatelek editovala Anežka Čermáková-Sluková, neteř Karolíny Světlé. Ženy publikovaly v časopise *Od Ještěda k Troskám* mezi lety 1924 až 1929 celkem 17 prací, což tvořilo zhruba 10% z celkového počtu 167 příspěvků. V německém vlastivědném periodiku *Mitteilungen des Vereines für Heimatkunde des Jeschken-Isergaues* ve stejném období žádná žena nepublikovala.

Mezi významné ženské osobnosti byly řazeny již zmíněné spisovatelky Karolína Světlá a Eliška Krásnohorská, u nichž se oceňovala především jejich snaha o uvedení kultury, historie a rovněž folklóru Českého ráje a Podještědí do světa české literatury. Tyto dvě ženy společně s herečkou a spisovatelkou Abigail Horákovou jsou popisovány jako výrazné osobnosti, které se i přes nelehké životní osudy dokázaly stát úspěšnými umělkyněmi. Ženy se v příspěvcích objevují také v roli šlechtičen, které byly po smrti svých manželů schopné vymoci si trvalý držbu rodinného majetku proto, aby jej později předaly svým synům.

11. Vnímání desátého výročí vzniku Československé republiky a vývoje českých zemí v rámci habsburské monarchie

Vznik Československé republiky je u mnohých autorů v periodiku Od Ještěda k Troskám označován za dějinný mezník, který znamenal „konec poroby“ či „úsvit nového věku“. V úvodu jubilejního čísla k desátému výročí existence samostatného československého státu se dosavadní vývoj považuje za počátek svobody, práva a „blaha“ všech, pro které je po „třistaleté porobě“ potřeba ještě mnoho vykonat. Hledisko, jehož prostřednictvím někteří přispěvatelé přistupovali ke zpracování historické skutečnosti a vývoje českých zemí v rámci habsburské monarchie či vzniku Československé republiky, do značné míry ovlivňovaly tradice historického mýtu českého národa. Zajímavou skutečností je, že historický mýtus se projevil především ve výkladu vztahu českých zemí k habsburské monarchii či působení šlechty na českém venkově, ale v případě příspěvků týkajících se katolické církve nenacházíme z historického mýtu vůči ní žádné ozvuky slovních výpadů.

Mimořádná pozornost byla věnována legionářům z první světové války. V příspěvcích jsou podrobně líčeny osudy některých z nich. V periodiku byly také uveřejňovány seznamy členů československých legií včetně příslušnosti ke konkrétním jednotkám a místům jejich bojového nasazení. Přestože se v příspěvku Josefa Lukavce dočítáme o pozemkové reformě, která dle něj ukončila vykořisťování prostého lidu šlechtou. Zároveň v periodiku objevíme články, v nichž je šlechta 19. století oceňována za svou kulturní a společenskou činnost. To poukazuje na fakt, že časopis byl poměrně vstřícný k projevům různých myšlenkových proudů a názorů.

12. Reflexe německé regionální produkce v časopisu Od Ještěda k Troskám

Německá vlastivědná produkce stála v letech 1924–1929 mimo zájem časopisu. V rubrice Různé zprávy se o kulturním či společenském dění v jazykově německém prostředí nijak neinformuje. Také v případě rubriky o nově publikované odborné literatuře se zmínky o sudetoněmeckých vlastivědných periodikách či pracích německých badatelů neobjevují. U periodika Od Ještěda k Troskám se projevuje zřejmá snaha vymezovat se vůči sudetoněmeckému prostředí, jak nasvědčuje již sám jeho podtitul Vlastivědný sborník českého severu. V jakési opozici vůči německému výrazu Heimat (domov) zde stojí český „kraj“. V příspěvcích autorů a komentářích z rubriky Různé zprávy často nacházíme výrazy „náš kraj“, „náš vlastenecký krajan“ či „u nás“. O tom svědčí také fakt, že přispěvatelé časopisu Od Ještěda k Troskám nepublikovali mezi lety 1924–1929 v sudetoněmeckém vlastivědném periodiku Mitteilungen des Vereines für Heimatkunde des Jeschken-Is ergaues žádnou svou práci. V časopise Mitteilungen des Vereines für Heimatkunde des Jeschken-Is ergaues se o textech autorů periodika Od Ještěda k Troskám rovněž nic nedozvídáme.

V příspěvcích některých amatérských badatelů je patrná více než úmysl podat čtenáři souhrn faktů k danému tématu snaha vytvořit u něj citové pouto ke kraji. Při tom si někteří z nich vypomáhají rovněž využíváním poetických výrazových prostředků. Badatelský zájem autorů se týká pouze Českého ráje a Podještědí. Autoři odborných i některých populárně naučných článků si uvědomovali souvislosti mezi regionálními, celozemskými a obecnými dějinami, avšak „naším“ regionem je myšlena pouze jazykově česká část severních Čech a oblasti osídlené německým obyvatelstvem jsou i v těchto pracích často přehlíženy. Jedinou zmínkou o spolupráci Čechů a Němců v rámci regionu je text Františka Zumana Tábor lidu na Bezdězi roku 1868.

13. Závěr

Tato bakalářská práce se zabývala vývojem českého vlastivědného periodika *Od Ještěda k Troskám* v letech 1924–1929. Cílem výzkumu bylo především určit badatelský zájem jednotlivých autorů a úroveň jejich příspěvků, totiž zda se jednalo o odbornou nebo populárně naučnou práci či dílo amatérského badatele. Práce podává zejména přehled o vývoji regionálního bádání v Českém ráji a Podještědí. Popsala také, kterým tématům a periodizačním obdobím byla věnována největší pozornost. Určila rovněž, do jak velké míry se časopisu dařilo naplňovat jeho proklamovaný program.

Pro lepší orientaci v textu práce byl vypracován autorský jmenný a místní rejstřík. Práce komparovala také periodikum *Od Ještěda k Troskám* se sudetoněmeckým vlastivědným časopisem *Mitteilungen des Vereines für Heimatkunde des Jeschken-Isergaues*. Představila názory autorů na význam regionálních osobností a určila, jakou roli v periodiku hrály ženy. Popsala také, jak se do myšlenkového světa autorů promítl český historický mýtus, který sloužil především českým národním buditelům 19. století k vytvoření historických tradic legitimacy českého národa. Práce rovněž reflektovala, z jakého hlediska autoři vnímali vývoj českých zemí v rámci habsburské monarchie a desetiletou existenci samostatného československého státu.

Zajímavou možností dalšího bádání se může stát srovnání, jak se v následujících ročnících periodika vyvíjel vztah Čechů a Němců. Rovněž by bylo vhodné určit, do jaké míry byly zpracovány archivní prameny, jež byly v periodiku pravidelně publikovány. Další bádání by mohlo ujasnit, jak se vyvíjela koncepce periodika v dalších letech a nakolik se od ní lišila jeho produkce po prvním poksu o znovuvydání v letech 1947–1948 a po druhém obnovení v roce 1994.

14. Autorský jmenný rejstřík

Jmenný rejstřík zahrnuje jména přispěvatelů periodika Od Ještěda k Troskám (dále OJKT) v letech 1924–1929 a jejich životní data včetně odborného vzdělání či profesního působení, pokud je však bylo možné dohledat. Uveden je vždy ročník časopisu a číslo strany autorova příspěvku.

Rudolf Adam OJKT 3, část I., s. 79, 110, OJKT 5, s. 201, 223, OJKT 7, s. 163

Miloslava Adamová OJKT 4, s. 147, 164, OJKT 5, s. 114, OJKT 6, s. 21

Gustav Baumheier OJKT 4, s. 232, OJKT 5, s. 114, OJKT 6, s. 21

Jaroslav Bláha OJKT 4, s. 24

Z. Božíles OJKT 7, s. 78

František Bureš OJKT 7, s. 71

Anežka Čermáková-Sluková, česká spisovatelka (1864–1947), OJKT 3, část I., s. 20, 41, 69, 107, OJKT 5, s. 93, OJKT 6, s. 22, 33

Marie Ludmila Černá, česká historička (7. 6. 1897 – 14. 11. 1970), OJKT, 6 s. 4, 37, 114, 173, OJKT 7, s. 97, 184

Václav Černý, český literární historik (26. 3. 1905 – 2. 7. 1987) OJKT 7, s. 139

Blažena Černovická OJKT 5, s. 206, OJKT 6, s. 65

Václav Dědina, český geograf (6. 12. 1870 – 30. 11. 1956), OJKT 5, s. 16, OJKT 6, s. 2

Karel Drbohlav, učitel, OJKT 4, s. 33

Otakar Fendrych, řídící učitel ve Světlé pod Ještědem, OJKT 3, část I., s. 9

L. Flanderková OJKT 7, s. 73

Julius Glücklich, profesor historie na Masarykově univerzitě v Brně (10. 5. 1876 – 28. 9. 1958), OJKT 4, s. 203

Jan Hájek OJKT3, s. 25, OJKT4, s. 6, 42, 141, OJKT 6, s. 133

Václav Havel, učitel, redaktor OJKT a zakladatel Podještědského muzea Karolíny Světlé v Českém Dubu (1886–1965), OJKT 3, část I., s. 6, 47, OJKT 4, s. 92, 113, 183, OJKT 5, s. 25, 44, 89, 97, OJKT 6, s. 24, 60, 233, OJKT 7, s. 53, 55

Josef Hejduk OJKT 6, s. 217

Jan A. Herold OJKT 7, s. 74

Alfred Hilitzer, český botanik (3. 6. 1899 – 27. 9. 1940), OJKT 4, s. 85

Josef Hoffmann, OJKT 3, část I., s. 28, 51, 84, 97, OJKT 5, s. 5, 36, 71, 135

Antonín Holvek, OJKT 3, část II., s. 143, OJKT 4, s. 28, 71

Abigail Horáková, česká spisovatelka a divadelní herečka (17. 1. 1871 – 7. 11. 1926), OJKT 5, s. 65

Alfred Hořice, český ornitolog a vrchní zdravotní rada v Mnichově Hradišti (9. 4. 1865 – 20. 12. 1945) OJKT 4, s. 22, 60, 101, 129, 200, OJKT 5, s. 13, 149, 233, OJKT 6, s. 17, 103, 153, OJKT 7, s. 115, 152, 199

Jan Hrdý, katolický kněz (1865–1946), OJKT 3, část I., s. 56, 65, OJKT 3, část II., s. 12, 38, OJKT 4, s. 9, 151, OJKT 5, s. 11, 107, 147, 244, OJKT 6, s. 50, 112, 145

Miloslav Hýsek OJKT 7, s. 168

Karel Javůrek OJKT 3, část II. s. 75, 104

August Jeserovský OJKT 7, s. 73

M. V. Ježková OJKT 6, s. 52

Bohdan Kaminský OJKT 7, s. 162

J. Kaska OJKT 5, s. 153, 173

Olga Klímová OJKT 3, část II., s. 21

Jaroslav Lhoták, učitel a redaktor periodika Od Ještěda k Troskám, OJKT, 3, část II., s. 141, OJKT 6, s. 138

Josef Lukavec, učitel a redaktor periodika Od Ještěda k Troskám, OJKT 3, část II. s. 2, 91, 138, OJKT 4, s. 109, OJKT 5, s. 121, OJKT 7, s. 90, 94, 214

Petr Matoušek OJKT 3, část II., s. 84, OJKT 5, s. 80, 138, OJKT 6, s. 134

Jaroslav Mencl OJKT 3, část II., s. 8, 55, 89, OJKT 4, s. 65, 231, OJKT 5, s. 60, 124, 171, 227, OJKT 6, s. 54

Josef Najman OJKT 6, s. 91

František Navrátil OJKT 7, s. 118, 156

Eman Nejedlo, účetní v Okresní hospodářské záložně v Turnově, OJKT 3, část I., s. 89

Marie Nováková OJKT 5, s. 8, 40, 85

Jaroslav Novotný OJKT 6, s. 220

Oldřich Peterka OJKT 7, s. 67

Alois Polák OJKT 7, s. 36

Jan Polák, učitel a redaktor periodika Od Ještěda k Troskám (3. 4. 1876 – 28. 4. 1946), OJKT 3, část I., s. 13, 26, 47, OJKT 6, s. 182, 222, OJKT 7, s. 1

Ludvík Roubíček, pokladník Okresní hospodářské záložny v Českém Dubu, OJKT 7, s. 57, 64

Karel Řezníček OJKT 4, s. 87

František Šimáček OJKT 3, část II., s. 11, 60, 94, OJKT 4, s. 106, 192, OJKT 5, s. 174, OJKT 6, s. 86, 97, OJKT 7, s. 95, 125

Josef Vítězslav Šimák, profesor historické vlastivědy na Filozofické Fakultě Karlovy univerzity v Praze (15. 8. 1870 – 30. 1. 1941), OJKT 3, část I., s. 1, 21, 40, 70, 101, OJKT 3, část II., s. 5, 33, 50, 65, 85, 97, 133, OJKT 4, s. 1, 18, 38, 53, 81, 98, 121, 139, 161, 187, 218, OJKT 5, s. 1, 23, 33, 54, 76, 129, 141, 183, 197, 209, OJKT 6, s. 4, 37, 75, 78, 114, 122, 173, 178, 193, OJKT 7, s. 40, 97, 108, 147, 184, 197

Milan Šimák OJKT 4, s. 58

Alois Šimon, učitel a redaktor periodika Od Ještěda k Troskám, OJKT 5, s. 112, 117, 156, 161, 168, 235, 248, OJKT 6, s. 12, 44, 56, 80, 81, 107, 155, 243, OJKT 7, s. 120, 158, 210

Václav Šimonek OJKT 6, s. 153

František Šír OJKT 4, s. 183

Josef Škoda OJKT 3, část I., s. 15, 33, 95, OJKT 3, část II., s. 16, 36, 46, OJKT 4, s. 14, 47, 95, 126, 183, 212, OJKT 5, s. 29, 51, 100, 143, 179, 237, OJKT 6, s. 27

Václav Škréta OJKT 7, s. 18, 23

A. P. Šlechta OJKT 4, s. 174, 209

M. Šlechtová OJKT 7, s. 72

Jaroslav Šorejs OJKT 5, s. 249, OJKT 7, s. 12, 82, 87

Josef Varcl OJKT 4, s. 168, 221

František Venclů, učitel ve Svijanském Újezdu, OJKT, 7 s. 46, 104, 129, 173, 176

Václav Větvička OJKT 4, s. 12

Josef Voborník OJKT 3, část I., s. 24, OJKT 4, s. 179, OJKT 6, s. 67, 128, 161, 226, OJKT 7, s. 14, 109, 140, 193

V. Vodička OJKT 7, s. 101

M. Waitová-Adamová OJKT 7, s. 188

Josef Zídka OJKT 5, s. 19

Josef Zubatý, český jazykovědec a od roku 1923 prezident České akademie věd a umění (20. 4. 1855 – 21. 3. 1931), OJKT 6, s. 1

František Zuman, český historik (2. 10. 1870 – 22. 2. 1955), OJKT 4, s. 133, 197, OJKT 5, s. 251, OJKT 6, s. 82, 85, 145, 234, OJKT 7, s. 7, 123, 138, 204

K. Žádník OJKT 7, s. 13

Marie Žlábková OJKT 3, část II., s. 82, 100

15. Místní rejstřík

Místní rejstřík obsahuje názvy obcí a měst v českých zemích. U každé obce je uveden ročník časopisu Od Ještěda k Troskám (dále OJKT) a strana, na níž je její název zmiňován.

Bakov nad Jizerou OJKT 3, část II., s. 5, 141, 142, 143, OJKT 6, s. 138, 220, OJKT 7, s. 12, 87, 124, 211

Bělá pod Bezdězem OJKT 4, s. 28, 192, 193, 194, 195, OJKT 5, s. 174, OJKT 6, s. 82, 83, 86, 222, OJKT 7, s. 7, 94, 118, 121, 124, 125, 126, 214

Brno OJKT 4, s. 33, OJKT 5, s. 133

Březina OJKT 4, s. 231

Březovice OJKT 5, s. 121, OJKT 7 s. 214, 215

Bukovina OJKT 6, s. 80

Česká Lípa OJKT 6, s. 86

Český Dub OJKT 3, část II., s. 24, OJKT 4, s. 18, 58, OJKT 5, s. 206, OJKT 6, s. 221, OJKT 7, s. 48, 57, 58, 60, 61, 63, 64, 67, 71, 72, 73, 113, 147, 149

Čtverín OJKT 4, s. 12

Daliměřice OJKT 3, část I., s. 93

Dlouhý Most OJKT 3, část II., s. 22, OJKT 4, s. 18, OJKT 7, s. 114

Doksy OJKT 7, s. 121

Dolánky u Turnova OJKT 7, s. 1

Dolní Krnsko OJKT 4, s. 110

Drahoňovice pod Troskami OJKT 6, s. 194

Frýdlant v Čechách OJKT 5, s. 141

Fulnek OJKT 3, část II. s. 76

Hodkovice nad Mohelkou OJKT 3, část II., s. 22, OJKT 4, s. 18, OJKT 6, s. 221, OJKT 7, s. 4, 114

Houska OJKT 4, s. 109

Hradec Králové OJKT 3, část I., s. 93, OJKT 5, s. 133

Hradiště nad Jizerou OJKT 5, s. 19

Hrubá Skála OJKT 3, část I., s. 94, OJKT 7, s. 102

Husa OJKT 7, s. 168

Chrudim OJKT 3, část II. s. 77, OJKT 5, s. 133

Chutnovka OJKT 3, část I., s. 95

Chvalčovice OJKT 7, s. 67

Jablonec nad Nisou OJKT 7, s. 38, 61

Jablonné v Podještědí OJKT 7, s. 96

Jičín OJKT 3, část II., s. 22, OJKT 4, s. 33, 87, OJKT 6, s. 78, OJKT 7, s. 157

Jivín OJKT 4, s. 231

Kacanovy OJKT 6, s. 136

Katusice OJKT 3, část II. s. 91, 92, 138, 139, OJKT 4, s. 109, OJKT 7, s. 94, 95, 156, 214

Klášter Hradiště nad Jizerou OJKT 5, s. 248, OJKT 6, s. 12, 44, 107, 155, 243, OJKT 7, s. 87

Klokočí OJKT 7, s. 3, 4

Klokočka OJKT 7, s. 124

Kněžmost OJKT 6, s. 222

Kováň OJKT 5, s. 153, OJKT 7, s. 157

Krásná Ves OJKT 7, s. 156

Křížany OJKT 7, s. 61, 62

Ktová OJKT 6, s. 1

Kuřivody OJKT 4, s. 192

Lesíkov OJKT 6, s. 93

Liberec OJKT 6, s. 79, 87, OJKT 7, s. 38, 61, 62

Loukov OJKT 7, s. 249, 250

Loukovičky OJKT 7, s. 64

Malý Dub OJKT 7, s. 64

Mašov OJKT 3, část I., s. 92, 95

Mladá Boleslav OJKT 3, část II., s. 22, OJKT 5, s. 20, OJKT 6, s. 221, OJKT 7, s. 12, 59, 94, 121, 156, 173

Mnichovo Hradiště OJKT 3, část I., s. 5, OJKT 7, s. 12, 119, 121, 124, 210

Modlibohov OJKT 7, s. 67

Nový Knín OJKT 3, část II. s. 77

Ohrazenice OJKT 3, část I., s. 93

Olešnice OJKT 7, s. 121

Olomouc OJKT 5, s. 133

Osečná OJKT 4, s. 18, OJKT 6, s. 221, OJKT 7, s. 114

Pardubice OJKT 7, s. 156

Petrašovice OJKT 7, s. 67

Plzeň OJKT 5, s. 133

Praha OJKT 3, část I., s. 26, OJKT 4, s. 33, OJKT 5, s. 132, OJKT 7, s. 58, 170, 172, 173

Proseč OJKT 7, s. 67

Přepeře OJKT 3, část I., s. 95, OJKT 3, část II., s. 33, OJKT 4, s. 12

Příbram OJKT 4, s. 33

Příšovice OJKT 3, část I., s. 90, 92, 95

Radoštín OJKT 7, s. 168

Rakousy OJKT 7, s. 3

Roudnice nad Labem OJKT 3, část II., s. 83

Rovensko pod Troskami OJKT 3, část I., s. 95, OJKT 4, s. 33, 89, OJKT, 6 s. 220

Rozstání OJKT 7, s. 60, 67

Semily OJKT 4, s. 87, 174, OJKT 6, s. 79, 222, OJKT 7, s. 4

Sezemice OJKT 6, s. 135

Skalsko OJKT 5, s. 23, 24

Soběslavice OJKT 3, část II., s. 84, 85, OJKT 5, s. 206, OJKT 6, s. 138

Sobotka OJKT 3, část II., s. 22, OJKT 4 s. 87

Spikaly OJKT 7, s. 125

Starý Dub OJKT 7, s. 64

Sudoměř OJKT ,5 s. 121, OJKT 7, s. 157

Svijanský Újezd OJKT 7, s. 58, 173

Svijany OJKT 7, s. 249

Tábor OJKT 4, s. 34

Tatobity OJKT 4, s. 12, OJKT 5, s. 4, OJKT 6, s. 91, 92, 93, OJKT, 7 s. 6

Teplice OJKT 7, s. 121

Turnov OJKT 3, část I., s. 89, 92, 93, 94, OJKT 4, s. 87, 89, OJKT 5, s. 65, 129, 130, 134, 141, OJKT 6, s. 78, 134, 220, OJKT 7, s. 1, 4, 48, 58, 59, 61, 63, 102, 108, 138

Vesec OJKT 7, s. 13

Vlastibořice OJKT 4, s. 18, 179, OJKT 7 s. 168

Volavec OJKT 6, s. 194

Vrátno OJKT 7, s. 214

Vrchbělá OJKT 3, část II., s. 144

Vrchlabí OJKT 5, s. 2

Všelibice OJKT 7, s. 67

Záhřeb OJKT 4, s. 33

Záhuby OJKT 7, s. 157

Zámezí OJKT 7, s. 4

Zápudov OJKT 5, s. 19

Znojmo OJKT 5, s. 8

Železný Brod OJKT 6, s. 222

Žlábek OJKT 7, s. 6

16. Seznam použitých pramenů a literatury

PRAMENY ARCHIVNÍ:

Archiv Národního muzea Praha, fond Josef Pekař, Josef Pekař II., kart. 6, inv. č. 171, Josef Pekař III., kart. 4, inv. č. 171.²⁵²

Literární archiv Památníku národního písemnictví Praha, fond Josef Vítězslav Šimák.²⁵³

Masarykův ústav a Archiv AV ČR, osobní fond Josef Vítězslav Šimák.²⁵⁴

PRAMENY TIŠTĚNÉ:

Od Ještěda k Troskám, roč. 3, 1924–1925.

Od Ještěda k Troskám, roč. 4, 1925–1926.

Od Ještěda k Troskám, roč. 5, 1926–1927.

Od Ještěda k Troskám, roč. 6, 1927–1928.

Od Ještěda k Troskám, roč. 7, 1928–1929.

Mitteilungen des Vereines für Heimatkunde des Jeschken-Isergaues, roč. 18, 1924.

Mitteilungen des Vereines für Heimatkunde des Jeschken-Isergaues, roč. 19, 1925.

Mitteilungen des Vereines für Heimatkunde des Jeschken-Isergaues, roč. 20, 1926.

Mitteilungen des Vereines für Heimatkunde des Jeschken-Isergaues, roč. 21, 1927.

Mitteilungen des Vereines für Heimatkunde des Jeschken-Isergaues, roč. 22, 1928.

Mitteilungen des Vereines für Heimatkunde des Jeschken-Isergaues, roč. 23, 1929.

²⁵² Korespondence Josefa Vítězslava Šimáka a Josefa Pekaře z let 1924–1929 se týká odborného výzkumu a Pekařových žádostí o poskytnutí pramenů z archivů v Turnově a Mladé Boleslavi. Periodiku *Od Ještěda k Troskám* se vzájemná korespondence nevěnuje.

²⁵³ Fond obsahuje především korespondenci Šimákovy manželky Ludmily Šimákové.

²⁵⁴ Fond byl vzhledem ke generálním inventurám archivních fondů nepřístupný.

LITERATURA:

Aristotelés: *Rétorika. Poetika*, 2. vyd. Rétoriky, 9. vyd. Poetiky Praha, Rezek 1999, ISBN 80-86027-14-7.

ČORNEJ, Petr: Milan Řepa: Poetika českého dějepisectví, in: *Dějiny a současnost*, roč. 28, 2006, č. 12, s. 44, ISSN 0418-5129.

FORSTER, Edward Morgan: *Aspekty románu*, 1. vyd. Bratislava, Tatran 1971.

HANZAL, Josef: *Josef Pekař: život a dílo*, 1. vyd. Praha, Karolinum 2002, ISBN 80-246-0275-X.

HAVELKA, Miloš: *Dějiny a smysl*, 1. vyd. Praha, Lidové noviny 2001, ISBN 80-7106-424-6.

J. V. Šimák a poslání regionální historiografie v dnešní době, Semily, Státní okresní archiv Semily 1996, ISBN 80-901284-5-9.

Josef Pekař a české dějiny 15.–18. století: sborník referátů z konference konané ve dnech 8. – 9. dubna 1994 v Turnově a lázních Sedmihorkách, Semily, Státní okresní archiv Semily 1994, ISBN 80-901284-2-4.

KÁBOVÁ, Hana: *Josef Vítězslav Šimák (Jeho život a dílo se zvláštním zřetelem k historické vlastivědě)*, dizertační práce, Univerzita Karlova v Praze 2011, vedoucí práce Zdeněk Beneš.

KÁBOVÁ, Hana – BÍLEK, Karol: Josef Pekař a J. V. Šimák, Edice vzájemné korespondence, in: *Z Českého ráje a Podkrkonoší 20*, Semily, Státní okresní archiv Semily a Muzeum Českého ráje v Turnově 2007, s. 113–210, ISBN 978-80-86254-17-3.

KALISTA, Zdeněk: *Cesty historikova myšlení*, 1. vyd. Praha, Garamond 2002, ISBN 80-86379-40-X.

KÁRNÍK, Zdeněk: *České země v éře první republiky (1918–1938). Vznik, budování a zlatá léta republiky 1918–1929*, 1. vyd. Praha, Libri 2000, ISBN 80-7277-027-6.

KŘEN, Jan: *Historické proměny češství*, 1. vyd. Praha, Karolinum 1992, ISBN 80-7066-639-0.

KUČERA, Karel: *Historie a historici*, 1. vyd. Praha, Karolinum 1992, ISBN 80-7066-589-0.

KUTNAR, František – MAREK, Jaroslav: *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*, 3. dopl. vyd. Praha, Lidové noviny 2009, ISBN 978-80-7106-402-2.

Literární mystifikace, etnické mýty a jejich úloha při formování národního vědomí: sborník příspěvků z mezinárodní konference konané ve dnech 20. – 21. 10. 2001, Uherské Hradiště, Slováké muzeum v Uherském Hradišti 2001, ISBN 80-86185-15-X.

MAREK, Jaroslav: *O historismu a dějepisectví*, 1. vyd. Praha, Academia 1992, ISBN 80-200-0284-7.

Pekařovské studie, KANTŮRKOVÁ, Eva (ed.), Praha, Academia 1995, ISBN 80-200-0546-3.

RAK, Jiří: *Bývali Čechové... České historické mýty a stereotypy*, 1. vyd. Jinočany, H & H Jinočany 1994, ISBN 80-85787-73-3.

Regionalgeschichte in Europa. Methoden und Erträge der Forschung zum 16. bis 19. Jahrhundert, 1. vyd. Paderborn, Ferdinand Schöningh 2000, ISBN 3-506-79606-2.

ŘEPA, Milan: *Poetika českého dějepisectví*, 1. vyd. Brno, Host 2006, ISBN 80-7294-189-5.

ŠIMÁK, Josef Vítězslav: O stavu a úkolech české vlastivědy, in: *Časopis Společnosti přátel starožitností českých*, roč. 37, 1929, s. 1–11.

ŠŤOVÍČEK, Jan: Národopisná výstava československá a horní Pojizeří, in: *Z Českého ráje a Podkrkonoší* 7, Bystrá nad Jizerou, Státní okresní archiv Semily 1994, s. 63–82, ISBN 80-901284-3-2.

TOMEŠ, Josef a kol.: *Český biografický slovník XX. století I*, 1. vyd. Olomouc, Ladislav Horáček – Paseka 1999, ISBN 80-7185-245-7.

TOMEŠ, Josef a kol.: *Český biografický slovník XX. století II*, 1. vyd. Olomouc, Ladislav Horáček – Paseka 1999, ISBN 241850.

TOMEŠ, Josef a kol.: *Český biografický slovník XX. století III*, 1. vyd. Olomouc, Ladislav Horáček – Paseka 1999, ISBN 80-7185-247-3.

Tradio et cultus: Miscellanea historica bohémica: Miloslao Vlk, archiepiscopo Pragensi, ab eius collegis amicisque ad annum sexagesimum dedicata, HLEDÍKOVÁ, Zdeňka (ed.), Praha, Karolinum 1993, ISBN 80-7066-762-1.